

NATIONAL ASSEMBLY OF SEYCHELLES

*Wednesday 21st September,
2022*

The Assembly met at 9.01am

National Anthem

Moment of Reflection

Mr Speaker is the Chair

MR SPEAKER

Bonzour tou Manm Onorab. E bonzour nou *staff* e nou piblik, ki a lekout. Mersi pou zwenn nou, pou en nouvo lazournen travay. Avan nou al lo nou *Order Paper*, mon ti a kontan partaz enn pti mesaz.

Le 21 Septanm ozordi, Nasyon-z-Ini i obzerv Lazournen Enternasyonal pou Lape atraver lemond. Pour sa lokazyon mon'n aksepte en lenvitasyon lorganizasyon lokal - *Peace James Mancham Peace and Democracy Research Institute*, baze Liniversite Sesel, pou siport nou Lasanble pour sa lapel lo tenm "Lape dan Lemond."

Dan en lemond ki boulderse avek konfli - konfli entern, e bann konfli ant pei, sa lapel pa devret tonm lo zorey,

sourd. Resaman konfli in e klate an plizyer landrwa, dan Lerop, dan rezyon ki reste marke dan listwar, koman komansman de lager mondyal an 20tenm syek. Danze pou limanite an antye i la. Annefe konfli atraver lemond, i domin aktyalite konmela e i pe koz lamizer, e soufrans.

E i menas lavi, sekirite e byennet, retard devlopman, partou dan rezyon lemond. Sa lannen, sa Lazournen pe ganny selebre anba tenm "Aret rasis, Konstrir Lape." Sa tenm i rekonnet ki i annan en lyen etrwat ant rasizm e konfli. Swa an diferan group dan menm pei, oubyen ant pei.

Diskriminasyon rasyal ou etnik i osi en menas pour lazistis sosyal, pou la demokrasi e pou byennet endividyel, e sosyal. Sesel pa'n ganny eparnye rasizm dan nou sosyete, e si nou napa konfli, nou bezwen kantmenm reaffirm nou langazman, kont tou form diskriminasyon rasyal.

Koman Lasanble Nasyonal, nou bezwen koze e azir pour nou Nasyon. Nou ganny demande pou zwe en rol pou demontre bann valer respe, e tolerans. E pour reste touzour angaze ver en sosyete kot i annan linite e larmoni.

Mon asire ki tou Manm Lasanble, pou zwenn mwan dan sa lapel. E ki nou zwenn nou lavwa ansanm avek lezot atraver lemonn, pour aret diskriminasyon rasyal e promouvwar lape.

Mersi pou zot latansyon. Mon ti a kontan zis parey labitid, envit *Leader* le de kote lasal, pou azout enn pti mo silvouple, si zot ti a kontan. Onorab Georges ou ti a kontan al premye?

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour tou bann Manm Onorab e tou dimoun ki pe swiv nou. Mersi Mr Speaker pou donn mwan, sa loportinite pou dir de mo bomaten, lo Lazournen, Enternasyonal Lape E Lapolis.

Mr Speaker mon partaz tou bann mesaz ki ou'n pase bomaten dan ou pti ladres. E mon krwar ki nou tou isi, nou konsyan ki nou partaz ou lespri, sirtou dan sa moman ki nou ete ozordi. Si parey ou'n dir nou pei in ganny zeneralman eparye kont bann problem rasis, nou bezwen konsyan ki bann mouvman *comunaliste* ki pe komanse. E nou pe komans vwar enn pti pe, i ganny eradike byen boner avan ki zot komans pran las dan nou sosyete.

Mon krwar ki nou'n viv koman en pei miltirasyal, *multiethnic*, en pei Seselwa, pandan tou nou legzistans plito. E i pa letan la ozordi, i pa lemoman pou anmenn, oubyen pou toler okenn divizyon.

E dan sa konteks alor, mon partaz ou swe, ki napa diskriminasyon, e ki annan respe pour tou bann kominote dan nou pei. E ki nou kontinyen, vwar nou lekor koman, Seselwa e non pa koman en etni isi Sesel.

An mezir ki mon pe dir sa Mr Speaker, nou bezwen osi port latansyon lo sa ki pe arive, dan lemonn. Sirtou ozordi *Ukraine*. E la an partikilye apre ki nou'n, aprann lo *Nouvel bomaten*, ki i riske annan en leskalasyon dan sa konfli ant *La Russie* avek son pei vwazen.

E nou demann atraver sa Lazournen Enternasyonal Lape ozordi, ki bann responsab enternasyonal ki pe zwenn *New York* sa semenn, i met presyon lo sa de pei, pour zot kapab trouv en solisyon, ki dan lape. E non pa enn ki pour fer ki sa konfli ki deza in ravaz lemonn antye par son bann konsekans, i kapab kontinyen. O kontrer nou ti ava vwar, nou ti a kontan vwar ozordi en langazman isi Sesel antre nou isi dan sa Lasanble, antre nou.

Me atraver bann lenstans enternasyonal *New York*, dan lemond e pli partikilyerman ant sa pei ki pe fer lager Lerop ozordi.

Avek sa detrwà mo Mr Speaker, mon swet tou dimoun isi Sesel e partou dan lemond, en zwaye Lazournen Enternasyonal Lape. Eski lape i kapab rennyen dan sakenn nou leker ozordi? Sa se mon swe. Mon remersye ou Mr Speaker.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mersi Onorab Georges. Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker e bonzour tou koleg Onorab. Bonzour tou dimoun ki a lekout. E byensir bonzour tou bann envite dan Galeri. Sa mo 'lape', mon ti krwar nou annan bann envite dan Galeri ki ti'n vin avek sa Fondasyon.

Me mon swet labyenveni sa bann – mon'n vwar zot antre devan zot pe vizit Lasanble. So mon pa konnen si sa i leka. Me sa ki enportan se ki, sa mo "*End racism and build peace.*" - sa tenm i en keksoz ki vreman pertinan pou nou Seselwa aköz, pandan plizyer lannen nou'n

travay pour nou batir en sosyete kot ras, kouler, napa lenportans.

E dan gran parti nou'n nobou akonplir, pour nou viv koman en pei, koman bann kominote kot ou kouler lapo, pa definir sa ki ou kapab vini, oubyen pa definir sa ki ou ete.

Fodre nou mazin byen ki pandan nou listwar, e pandan listwar lemond li menm in annan plizyer bann bouwers, plizyer difikilte, ki'n ganny asosye avek bann aksyon ki'n ganny pran, lo non ras.

E mon ti a kontan, souliny lefe ki koman en pei lefe ki nou'n travers plizyer sa bann peryod osi, pour nou ariv kot nou ete ozordi.

E sa ki enportan dan sa tenm se, parey ou'n dir Mr Speaker, parfwa en kantite bann konfli ki souleve, i aköz zisteman lafason ki nou tret sa size rasizm.

E ki sa parfwa vin en latak ver mentenir lape, stabilite dan en pei. Koman Seselwa nou bezwen fer tou sa ki neser, pour nou asire ki sa zanmen i arive, dan nou pei. E ki nou toultan mentenir en o nivo koezyon sosyal, en tre gran lenportans a Linite Nasyonal.

E en tre gran lenportans, a respe e latolerans e konpasyon, ki'n defini karakter nou

kominote e ki nou'n aprann avek nou bann gran paran, ziska la ozordi.

Mon zwenn lapel ki *communalism*, napa okenn pas dan nou sosyete. E ki koman en pei nou en sel Nasyon, napa plizyer Nasyon ki reste Sesel, koman en pei nou en sel Nasyon. E ki tou dimoun i bezwen pare pour partisip aktivman dan devlopman e dan progresyon nou pei.

Mr Speaker, mwan osi sezi lokazyon pour mwan swet tou bann zofisye Lapolis ki ozordi, i Lazournen Lapolis, tradisyonnelman Sesel le 22 Septanm, en tre bonn zournen.

Mon swet tou nou bann zonn e fanm dan liniform, en - tou mon lafeksyon pour travay ki zot fer. Mon konnen i en travay ki pa fasil, i en travay ki difisil. E mon ankouraz bann ki anv i zwenn nou Lafors Lapolis, e ki zot lentansyon se "*Service without fear, favor or ill will*" i ganny demontre dan lafason, ki zot reponn lapel ki sa liniform i egzize zot fer.

Mon swete Mr Speaker, ki pandan sa lazournen ozordi, bann polisye i a ganny sans reflekte lo zot bann pratik. E zot a kapab osi ganny en pe plis loportinite pour eksplike, pou fer konpran travay ki zot fer.

E lo mon kote *United Seychelles* nou, relans ankor lapel ki nou respe travay ki Lapolis i bezwen fer. E ki nou kontinyen reste koman bann kominote, ki viv an pe, ki viv dan larmoni. E ki nou fer tou pou fer sir ki zenerasyon demen, i kapab zwir en pei ki pli byen ki sa enn ki nou ti zwenn. Mersi Mr Speaker.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mersi Onorab Pillay. E egalman mon a aport mon swe personnel e lo kote Lasanble pou Lafors Lapolis pour zot lazournen. Nou espere ki sa lazournen i a port refleksyon lo zot rol, e lafason ki zot deservi zot fonksyon.

E dan nou kote, nou eksprim mo lapresyasyon ki nou'n annan, pou travay ki Lapolis i fer souvan, ansanm ek nou, dan definir bann sityasyon ki arive dan nou pei. E dan promouvwar osi lape e lord. Mersi.

Nou ava prezan retourn lo nou *Order Paper*. Madanm raporter silvouple ou ava apel Minis Flavien Joubert, ki pe zwenn nou ankor ozordi, pou kontinyasyon lo *Conservation and Climate Adaptation (Amendment) Bill*.

Bonzour e byenveni ankore dan Lasanble Minis Joubert. E Mrs Marie-May Jeremie *CEO Seychelles Conservation Climate Adaptation ek Trust*. E Ms Donna Muganhiri *Legal Draftsperson dan Attorney General's Office*.

Nou'n ariv lo Staz Komite. Mon a demann, ki nou pas dan Staz Komite *Sergeant*. Bon nou a pran travay Komite parey labitid. Mon sipoze i annan en Manm *Bills Committee* ki pou *lead the way*.

Mon remark zot *track version* ki annan plizyer amannman. E osi i annan en amannman ki'n soumet par Onorab Henrie. Onorab Henrie i a prezant son lamannman ler, nou ariv lo sa peryod, lo sa *Clause* dan konsiderasyon *Bill*.

Onorab Hoareau ou pou *lead?* Mersi.

HON JOHN HOAREAU

Bonzour Mr Chair. Bonzour tou Manm, bonzour tou dimoun a lekout. Byennantandi ler nou ariv lo Seksyon 28, Onorab Henrie i ava prezant son lamannman.

Alor nou komans lo premye lamannman, i ganny trouve anba *amendment to section 2*, anba *clause 4* lo *Biodiversity*, trwazyenm laliny *after the word "part"*, nou pe

include oubyen nou pe *insert the word "of"* - so i vin *"part of"*, *and includes diversity*" and so forth. Ok.

MR SPEAKER

En enstan, mon annan en lanmen ki'n leve. Minis ek *panel* mon mazine zot ase fanilye avek ki mannyer nou abitye fer. Se ler bann amannman i ganny nonmen, si zot annan entervansyon pou fer, zis lev lanmen silvouple. Si non, nou kontinyen si zot aksepte. E la pour lemoman nou annan Onorab Georges ki'n demann laparol.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Mr Chair mon pe, mon pa dakor avek *insertion of "of"* aköz i deza la. Si nou regard byen sa fraz, i mete *"the ecological complexes of which they are part"*. So, we can either say *"of which they are part"*, or we can say *"which they are part of"* but we cannot say *"of which they are part of"*.

Alor mon pa vwar sa nesosite pou *include* sa dezyenm *"of"*.

MR SPEAKER

Onorab Hoareau, ou'n vwar sa pwen. So i wi. Yes Madanm *Draftsperson*.

CEO MARIE-MAY JEREMIE

Ok good morning. Thank you, Mr Speaker. We sa premye “of” is the one ki sipoze reste. So i pou read “ecological complexes of which they are part”, so we can nou kapab tir sa dezyenm “of” and includes - so then it should be fine, in line osi avek sa ki Onorab Georges in fek dir. Mersi.

MR SPEAKER

Onorab Hoareau mon krwar nou aksepte sa ...

HON JOHN HOAREAU

Nou aksepte sa wi.

MR SPEAKER

Propozisyon. Yes

HON JOHN HOAREAU

Prezan nou ava move lo amendment of section 7.

MR SPEAKER

Annou aret enn pti moman. Wi Onorab Georges ou ankor lo la?

HON BERNARD GEORGES

Wi Mr Chair, mersi bokou. Lo menm definisyon *biodiversity*. Son dernyen mo, “*ecosystem*”. Mon pe zis demande eski i devret *ecosystem in the singular or in the plural*? Akoz si nou regard - E la *panel* ava, gid nou - i en term teknik.

Si nou regarde, nou vwar ki biodiversity i “variability amongst living organisms from all sources including terrestrial, marine and other aquatic ecosystems, and the ecological complexes of which they form part and includes diversity within species, between species and of ecosystem;”

Is it “ecosystem” in the singular or is it “diversity of ecosystems?” Mersi.

MR SPEAKER

Panel kekfwa? Wi Minis.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Bonzour Mr Speaker, bonzour bann Manm e bann dimoun ki pe ekoute. Wi Mr Speaker *ecosystem* nou krwar i sipoze pliriyel. Mersi. Avek en ‘s’.

MR SPEAKER

Ok dakor. Lasanble i annakor mon krwar. Nou a kontinyen Onorab Hoareau.

HON JOHN HOAREAU

Mersi pou sa pti koreksyon la. Nou ava bouz lo amendment of section 7. Anba *Clause 7(b) a representative of the Nature Conservancy. Nature conservancy, the nature conservancy* i en non prop.

Alor nou le komans li avek, en *capital* "T". Nou ava al lo "c"...

MR SPEAKER

Ou le dir *the name should be "The Nature Conservancy"* enn sel.

HON JOHN HOAREAU

That's right, Mr Speaker.

MR SPEAKER

Thank you. Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. Bonzour, Minis ek ou delegasyon. Eski i posib pour nou kapab zis ganny en klarifikasyon? *The Nature Conservancy*, kote i egziste egzaktman. Eski ou pe dir *The Nature Conservancy as a wider collective or The Nature Conservancy as identity?*

Akoz si ou pe koz a *representative of The Nature Conservancy*, eski i pou *the representative of SIF*, a *representative of lot la - ICS*. So *we need to - Nou ti a kontan konpran konmsi how do you about go choosing that representative of The Nature Conservancy?* Mersi.

MR SPEAKER

Petet *panel* ti kapab eksplike sa.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Onorab pour sa kestyon. Mr Speaker, *Nature Conservancy* i en antite, i en lorganizasyon ki ganny rekonnèt dan sa Lalwa. Alor i nou pe koz lo en *body* ki ganny reprezante, e ki'n siny sa Lakor avek Gouvernman Sesel.

Sa Lakor, sa Lagreman *Debt Swap*, i annan zis de parti Gouvernman Sesel *and The Nature Conservancy*. *Thank you*.

MR SPEAKER

Yes Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

So pour benefis transparans, eski Minis ou dan en pozisyon poudir lekel ki reprezant *The Nature Conservancy*, dan sa Lakor e, kot zot ete koman en antite? Mersi.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mr Speaker, sa i annan en reprezantan *The Nature Conservancy* ki lo *Board* as a *Board member*. *Thank you*.

MR SPEAKER

Wi Onorab Georges, ou lo sa pwen?

HON BERNARD GEORGES

Yes, Mr Chair. Avek ou permisyon, mon ti anvi zis pour benefis tou dimoun - *The Nature Conservancy* i ganny *define in the principal Act* e i en lorganizasyon saritab, anvironmantal, fonde an 1951 ki son *headquarters* i Lanmerik. *So basically, that's what it's define as.* Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Bon mon krwar nou'n idantifye, sa antite Onorab Hoareau.

HON JOHN HOAREAU

Mersi Mr Chair, nou ava bouz lo *c - 7(c)*. Kot i pou lir koumsa “*7 Directors of which 3 shall be nominated by the Government and 4 shall be nominated by non-governmental organizations and approved by the 2 ex officio Directors.*”

So ki nou'n fer, nou'n fer serten laranzman pou fer li lir pli byen, so ki nou'n tire, nou'n tir premyerman “*approved by the 2 ex officio Directors*” lo premye laliny e osi ansuit nou'n tir “*of the Directors*” e i kontinyen lo dezyenm laliny, nou'n tir ankor “*of the Directors.*” E dernyen laliny nou'n retir “*be.*”

MR SPEAKER

Wi nou a pran Minis premye.

MINISTER

FLAVIEN

JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, e mersi Onorab pour sa bann propozisyon. Mr Speaker bomaten nou'n diskite ankor enn pti pe avek *Attorney Zeneral* seksyon 7 e nou'n get byen lentansyon seksyon 7 orizinal dan sa Lalwa.

E sa in ganny propoze, dan sa lamannman, ki la devan nou. E mon krwar ki nou pou bezwen fer ankor enn pti diskisyon avek *Attorney Zeneral*, pour nou asire ki sa striktir gouvrenans i kler.

E ki tou bann pozisyon i ganny byen definir. Sirtou an term relasyon ki *the Minister*, ki *The Minister for Finance*, i annan avek the *Board*. E mon pou demann avek Lasanble, e si nou kapab ganny en letan pou nou refer sa diskisyon avek *Attorney Zeneral*.

Reprezantan i la e i dakor avek mwan, pour nou rek calibre byen sa seksyon 7 pou asire ki i korek, e i pa *deviate from* sa seksyon 7 orizinal ki nou annan dan Lalwa. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Be Minis, ki ou pe propoze egzakteman, se ki nou les sa, e zot pou pran letan pou konsidere? Parske *sorry*, mon a

les Onorab Hoareau adres sa. Lo ki mannyer nou pou fer li.

HON JOHN HOAREAU

Mr Chair, mon mazine si i annan okenn lezot sanzman, zot kapab anmenn li *through* en amannman pli tar.

MR SPEAKER

Sa i mannyer wi pou konsider sa ki la. *So sorry* Onorab Gill enn pti moman Onorab Gill ti'n demande parol.

HON CHURCHILL GILL

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis. Mr Speaker vi ki i annan, *non-government organization* i sipoze *nominate* 4. Me selman la i pa'n spesifye si en *non-government organization*, i kapab li menm *nominate* 4 alafwa, oubyen si 4 diferan sakenn i *nominate* enn. Mersi.

MR SPEAKER

Sorry, en lot pwen sa. Minis eski nou'n dakor lo ki mannyer sa *amendment*, pou ganny trete, parey Onorab Hoareau in propoze? Ki nou kontinyen avek *wording* la. E ki ou ava anmenn en *amendment* apre? Annou *settle* sa pwen premye, apre nou a kapab al lo lezot konsiderasyon.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon pou swiv ou gidans. E si bann Manm i konfortab avek sa amannman ki'n ganny fer la. E zot vwar ki nou kapab bouz devan avek, parey in ganny prepare, byensir nou kapab, kontinyen avek e apre nou vin avek en amannman. So mon pou swiv ou gidans lo sa size. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi okenn konsiderasyon lo la? Onorab Pillay ou lo-

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. *Ok* so yer ler mon'n ekout Minis, mon'n vwar poudir Minis i konsernen avek lafason ki tou sa bann keksoz i ganny konpoze, swazir.

Akoz sa i annan en lenpak lo ki mannyer sa bayer de fon oubyen sa *donor*, i vwar son lorganizasyon. E mon'n fer en pe resers pandan lazournen yer osi yer swar. E mon'n konpran poudir en kantite sa bann *donors*, zot annan serten partikilarite lo ki mannyer zot *provide*, zot donn zot larzan sa lorganizasyon.

E sirtou, si zot pe vwar poudir zot larzan pe al anver en lorganizasyon ki tro kontrole par Gouvernman, zot tant pour zot *push back*, tenir.

Si zot vwar en lorganizasyon ki napa en bon striktir *management* zot tenir. Prezan mon ti a kontan demann Minis pou klarifye avek mwan, akoz pou mwan i *still* met serten dout, dan lafason ki sa konpozisyon, pou ganny fer.

Avan sa dan Lalwa orizinal, ti annan en provizyon, mon krwar 7(3) - 7(2)(b) avan sa ti koz lo zot ganny apwente par Minis, li menm. La prezan nou'n met en *statement* ki zot ganny apwente par Gouvernman.

Pou mwan i pa kler ki manner Gouvernman, akoz Gouvernman i en antite larz. So mon pa konnen lekel dan Gouvernman ki sipoze pe fer sa bann apwentman. Premyerman.

E dezyenmman, ler mon lir son Lalwa orizinal. Son Lalwa orizinal i annan en 7(3) mon pa vwar paret in *save*. Me sa 7(3) ti dir en dimoun ti'n ganny pou ganny i kapab ganny apwente koman en Direkter, si i annan kalifikasyon leksperyans dan sa field *ecological science, biodiversity*, eksetera.

So la mon pe vwar ki nou pe apwent sa bann Direkter, be selman nou pa pe met sa enn kondisyon ki ti la. So kekyon ki mon annan pou demann zot, se eski bann donner bann dimoun

ki pe donn sa bann larzan, vi ki zot ti konfortab avek sa provizyon ki ti la avan.

Eski zot pou konfortab avek en provizyon ki pa prevwar ki lo sa *Board* ou annan bann dimoun ki annan en *proven track record*, oubyen kalifikasyon, oubyen bann keksoz parey, ti kler anba sa Lalwa oparavan?

Mon ti a kontan petet Minis i klarifye sa pour nou, pour nou kapab bouz devan, akoz sa ki Minis pe propoze Mr Speaker se ki, nou pa pou kapab aprouv sa Lalwa, *and then* pou Minis vin avek en lot lamannman. E mon swiv largiman Onorab Hoareau.

Mon pa krwar i en lamannman ki nou bezwen retourn avek. Mon krwar i keksoz ki la, la ki nou pe koze i enportan, ki *then* nou *break* ki *Attorney Zeneral* i klarifye ki manner nou le bouze. *And then we can come out* avek en Lalwa ki'n fini konplete.

MR SPEAKER

Wi mon sezi sa enn manner fer li. Okenn...? Annou *settle* sa pwen si nou pou *proceed* avek keksoz la, oubyen si nou pou pran rekonsidere, pandan en poz. Onorab Hoareau nou ankor lo la, apre nou ava al lo lot pwen.

HON JOHN HOAREAU

Mr Chair, *I beg to differ* avek *LOTO*, akoz i ankor an diskisyon sa, dapre ki Minis in dir avek *Attorney Zeneral* pour li *come up* avek en *formula* ki enn pti pe, en *policy decision* dan sa ka.

Alor mon ti a plifere ki si ler zot in -tou fason i pou en lamannman mazer ki pou bezwen annan en notifikasyon avan. So dan sa ka mon ti prefere ki i ganny fer apre. Mersi.

MR SPEAKER

Wi mon kapab konsidere poudir, i en lamannman mazer. Onorab Georges ou ti lo la?

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Mr Chair i annan plizyer fason ki nou kapab prosede. Lentansyon se ki nou *end-up* avek en *Bill*, ki annan sipor Lasanble. Mon krwar nou tou nou dakor lo la. Napa okenn gran diverzans lo diverzans lopinyon lo merit zeneral sa *Bill*.

Alor nou kapab swa, akoz Minis i bezwen konsilte *Attorney General*. In fer nou konpran, e nou bezwen donn li sa loportinite pour konsilte *Attorney General*. Nou kapab donk, swa aret travay Komite

la. E mon kapab *move* ki nou aret travay Komite. Me annou pa perdi letan akoz nou la, e nou annan- E sa i zis en pwen.

So sa ki nou kapab fer se fini travay Komite e apre pa *move to a Third Reading*. Minis i kapab konsilte avek *Attorney General*, e i kapab *recommit the Bill* anba *Order 75* pou retourn dan *Committee Stage* pou regard zis sa pwen, apre ki in konsilte avek *Attorney general*.

So sa se lafason ki nou kapab prosede. Mersi.

MR SPEAKER

Ok, okenn lot pwennvi lo ki mannyer nou prosede, enkli Minis ki mannyer ou krwar ou kapab *settle*? Onorab Pillay nou a reste lo la silvouple.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon krwar, sa ki enportan pour nou lo sa kote latab, se ki *SeyCCAT* i bezwen fer sir poudir i napa okenn - i pa pe montre avek bann dimoun, ki pe regard li, ki pe travay avek li ki i annan okenn mannyer ou kapab dir sa. Sityasyon ki petet dimoun ki la pa konnen ki zot pe fer.

Sa bann dimoun i bezwen konfidan, poudir mon pe al met plizyer milyon Dolar avek en lorganizasyon, i annan bann

dimoun konpetan e konfidan ki manner zot pe al ek sa.

E nou, nou'n vwar SeyCCAT grandi, i pa nou lentansyon pour nou vwar li perdi sa *momentum*.

So mon krwar sa ki'n ganny propoze, i en keksoz ki pli bon. Nou a kontinyen ek bann lezot *clause*. *And then* ler in ariv ler pour nou pran en vot lo *Third Reading*, Minis i ava'n ganny letan pandan sa letan, pour li fer sa konsiltasyon - *get right* sa ki sa bann dimoun SeyCCAT i oule, sa ki Minister i oule.

And then nou a kapab *proceed* lo en vot lo la. Mon krwar i pli bon fason. So kontinyen *and then we come back to this amendment*.

MR SPEAKER

Bon, nou kapab kontinyen, akoz i kapab annan lezot seksyon kot petet nou pou bezwen poz lo la. Onorab Henrie, nou ankor lo sa pwen?

HON GERVAIS HENRIE

Wi lo menm pwen Mr Speaker. Lefet ki nou pe prosede and i *agree* avek sa. Me selman petet mon ti ava zis partaz enn pti pwen refleksyon ki *panel*, i kapab konsidere.

Ler zot pe koz lo 4 Direkter pou ganny nominen par bann

lorganizasyon non-gouvernemental. E la mon pe *borrow* en pe lespri, dan *Construction Professional Council* ki pe vini. Ou bezwen asir stati sa bann NGO ki pou *nominate*. Zot bezwen annord avek zot rezistrasyon.

Savedir zot *either* avek CEPS, zot annord ouswa avek *Registrar General*, zot annord, e ki alor nou anmenn dimoun kredib la. E lefet ki CEPS i annan *The Environment Commission*. Kekfwa se sa *Commission* ki ti merit swazir son bann dimoun, *as oppose* kit li ouver. Zis en pwen refleksyon lo sa pwen, lefet ki nou pe *proceed* - nou pe reste lo la. Mersi.

MR SPEAKER

Wi mon krwar i byen fer sa bann pwen la pou Minis rekonsidere si i regard sa *Bill*. E mon a zis fer remark ki sa i tous pwen, Onorab Gill ki in fer. Se ki manner ou pe vwar *the non-gouvernemental organizations* ki pou *nominate* tou sa bann dimoun.

Eski zot nonm ansanm, oubyen i annan serten ki annan en nominasyon e en lot i annan en nominasyon. So Minis *please* not sa koman en pwen ki pou ganny *settle*. Me nou a retourn ankor lo pwen Onorab

Pillay, ki i annan osi lo kote Gouvernman, i pe demann menm klarifikasyon *n'est-ce pas?*

Ki mannyer Gouvernman i *nominate* sa bann soz. Minis ou annan komanter?

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mon ti a voudre zis Port latansyon ki sa, amannman to *section 7* ki nou pe koz lo la, i pe zis *repeal subsection 2*. Onorab Pillay i en pe konsernen avek *subsection 3*, me *subsection 3* i reste li. Savedir sa bann sanzman ki nou pe koz lo al, i zis *2 (a), (b)*, e larestan i reste parey. Mersi.

MR SPEAKER

Sorry, mon pa'n tro konpran Minis akoz i lo (c) la ki nou pe koze.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mr Speaker i annan de pwen ki mon'n fer, ou'n adres premye pwen, e Minis in adres mon dezyenm pwen. So lo kalifikasyon bann dimoun, ki pou vin lo sa *Board*.

Mon premye pwen i *still stand*, akoz nou'n met Gouvernman an zeneral e ki avan nou ti koz lo Minis ki pe nonm sa bann dimoun lo *Board*.

So se sa ki Minis. Mon krwar petet, *the best thing to do*, se ki ou pran tou sa bann pwen ki nou'n met devan *and then* ou konsider ki mannyer ou kapab fer sa Seksyon pli kler, *and then* nou kapab *come back to it*. Mon krwar i ava *save* nou letan pour nou zis kontinyen retourn lo la.

MR SPEAKER

Yes Madam.

CEO MARIE-MAY JEREMIE

Mersi Onorab Pillay. Sanmenm sa, sa bann diskisyon ki nou pe mazin fer, konmsi pour nou *make* li enn pti pe plis klarite otour sa prosedir.

Akoz nou annan en prosedir, ki enformel ki nou fer, kot nou *go out to* sa bann diferan lorganizasyon, non-gouvernmental. So, par egzanp *CEPs*, Asosyasyon bann Peser, bann diferan antite ki annan sa relevans direk avek travay *Trust*.

E *similarly* lo kote Gouvernman osi, nou al *towards* sa bann *line Ministries* ki annan afilyasyon direk tel ki Lekonomi Ble ek Lapes, Lanvironnman ek Finans pou vin koman nou reprezantasyon.

So nou, nou a rod en fason ki mannyer nou kapab annan enn pti pe plis artikilasyon lo sa prosedir dan sa Lalwa i *provide*

sa *clarity*, kekfwa ki a fer sa prosedir enn pti pe pli mye.

MR SPEAKER

Mersi mon krwar madanm in byen rezim, sa pwen ki'n ganny fer. Alor nou a kapab kontinyen prezan Onorab Hoareau. Nou avans en pe.

HON JOHN HOREAU

Mersi Mr Chair. Nou ava kontinyen avek *clause 19*. Onorab Henrie i annan en pti keksoz Mr Chair?

MR SPEAKER

Yes. Ou pe koz *clause 19*. Pa *amendment me clause 19*, dan sa *Bill* en? Ok zis pour mwan sitye mwan. Yes Onorab Henrie?

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Chair. Avan nou al laba devan, si nou kapab rod en pti leksplikasyon, akoz yer mon'n mank sa dan mon entervansyon. *amendment to section 9*.

Mon vwar zot in retir, sa kalifikasyon ki kapab diskalifye en dimoun lo *Board - 'absence from Seychelles.'*

So si en dimoun i absant Sesel, plis ki trwa mwan. *Amendment to Section 9*. So mon le konnen akoz. Eski par egzant sa reprezantan *TNC* par

egzanp i kapab pa Sesel zis pour li pa perdi son pozisyon.

Si *panel* ti kapab eksplik nou sa, ouswa menm en *Observer*, ki pe travay an deor Sesel, menm si en Seselwa. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. *Panel*. I annan en klarifikasyon.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Thank you, Mr Chair. *Thank you*. Mersi Onorab pour sa pwen. Mr Speaker sa i pwen i konsern bann *Board members* ki laplipar *du temps* ouswa bokou letan zot pa dan Sesel. E si nou pou koz lo '*absence from Seychelles*', koman enn bann kriter ki kalifye zot pou *maintain* zot pozisyon lo *Board*, i pou vin en difikilte, akoz pa toultan, ki sa bann dimoun i pou kapab prezan, dan Sesel pou plis ki trwa mwan. Mersi.

MR SPEAKER

Nou satisfte, nou kapab *move on?* Byen. Onorab Hoareau, sorry nou retourn kot Onorab Henrie, lo seksyon ki'n ganny adrese pour ou. E sa *clause 19*.

HON JOHN HOAREAU

Yes, Mr Chair, nou lo *clause 19* ki pe fer *repeal and replacement of section 23*.

Ok so after the word “and” nou pe include, nou pe insert “there is.” So i pou lir koumsa “Section 23 of the principal Act is repealed and substituted therefor the following...”

MR SPEAKER

Komanter panel?

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Nou *ok* avek sa amannman Mr Speaker.

MR SPEAKER

Ok, next point?

HON JOHN HOAREAU

Mr Chair lo *part(d) - subsection ‘d’*. After the word “*may*,” - “*the Board may determine*” nou pe gete si *panel* ti a konsidere sanz sa mo “*determine*” pou met “*designate*” - “*d*” nou pe koz lo “*d*”.

So i a lir koumsa “*any other person or classification of persons that the Board may designate by notice*”, olye met “*determine by notice*.”

MR SPEAKER

Panel?

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mr Speaker mon krwar i en pwen legal. Mon pa konnen, si “*determine*” pou mwan i plito, letan nou pe koz *classification of persons*. I reflekte en group ouswa en klas dimoun, ouswa en - petet mon pa ti devret servi sa mo ‘*klas*’ - ki kapab *access* sa finansman.

Me letan nou poudir ‘*designate*’ mon vwar li en pe plis dan laliny pour ou pou nonmen. So mon pa konnen si, akoz nou pa pou nonmen, *the Board* pa pou nonmen li, *the Board* pour dir poudir tel group, ouswa tel kalite lorganizasyon i kapab, osi *access* finansman.

Me i pa pou designate direkteman tel lorganizasyon avek tel non, swa tel endividi ki pou ganny *access* avek sa finansman. So mon pa tro asire si i en propozisyon ki pou fasilite enplimantasyon sa Lalwa. Mersi.

MR SPEAKER

Onorab Georges?

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Mr Chair, mon konpran egzaktman, kote problemn i ete la. E mon pran en pe responsabilite pour sa. Minis i annan rezon ler i dir, lentansyon se ki zot pou

determinen lekel bann dimoun ki apropiye. E sa i byen. Si ti napa *by notice published in the Gazette*, i ti pou fer parfetman sans. “*Any other person or classification of persons that the Board may determine*”, se sa lentansyon. *The problem is “by notice published in the Gazette,”* ki vin may sa fraz en zanbek.

Akoz you can determine, but the process of determination is not the publication in the Gazette. That’s the process of designation. So se pour sa rezon donk ki nou annan sa problemn. So si nou anvi gard ‘determine’ e Minis i anvi gard ‘determine’ pou bann rezon ki in donner, and that’s byen, nou bezwen refraz sa, pou tir sa “*by notice published in the Gazette*”, oubyen pou fer li vin en nouvo fraz.

So i ava lir par egzanzp “*Any other person or classification of persons that the Board may determine, and notify through a publication in the Gazette,*” or something like that.

Se sa mon – *I’m not a legal draftsperson*, me mon krwar se sa lentansyon. Se ki i ava annan en *determination first*, epi i ava annan en piblikasyon dan Gazet pour ki dimoun i konnen lekel sa bann dimoun ki'n ganny determinen.

So mon krwar lentansyon pour met ‘*designate*’ sete pour cut through the two. Me annou gard ‘*determine*’ – “*any other person or classification of persons that the Board may determine and by notice published in the Gazette ...*” Non – “*and ...*”

Mon demann lasistans legal draftsperson how do we get this notion, that the Board will determine, but then that there will be a notice published in the Gazette to notify the public?

LEGAL DRAFTSPERSON **DONNA MUGANHIRI**

Thank you, Mr Speaker. Thank you. I think the recommended wording will be to notify by notice published in the Gazette. Thank you.

HON BERNARD GEORGES

So it will read “...that the Board may determine and notify by notice published in the Gazette.” Right? Thank you.

MR SPEAKER

Okenn lot komanter lo la? Onorab Henrie?

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Chair. Lo sa pwen - lo sa lamannman pou seksyon 23. Anfet yer mon'n mansyonn sa,

dan mwan lentervansyon, parske dan son Lalwa orizinal, son *mother Act 2015*, dan (d) i annan de *subclause Roman I and II*.

E ki si mon konpran byen, i ti presize avan, ki larzan ki sa ki *SeyCCAT* i donnen koman *Grant*, i pa kapab ganny servi, pour bann kour loperasyon administrativ.

Bann *MDAs*, Minister, Departman e lazans Gouvernman ouswa en lot pei. Ouswa saler bann zofisye Egzekitiv, e bann *staff* prensipal ouswa bann *core staff*, en *NGO*. A leksepsyon saler ki al pou servis ki sa dimoun i fer pour zer sa *Grant*. Sa in ganny retire li dan sa lamannman, ki pe fer la.

Prezan i fer provizyon, ki en *MDA* ouswa en *NGO* i kapab. So, mon pa tro *happy* avek sa zafer. Akoz i en zafer ki Lasanble in diskrit longman lo la, sirtou letan sa bout *Grant* ki Minister Finans i donn bann *NGO*.

Zot a rapel ler nou dan Lopozisyon, lot kote latab laba, toultan nou fer tapaz lo la, pou dir sa *NGO* i bezwen *meet halfway*. Si i serye, i *raise fund* en bout pou li pey- *Ok* bann *project coordinator* sa mon konpran.

Akoz sa *project i run* pou 10 mwan, i fer provizyon ki son saler in vin ladan. Be la manner, letan zot retir li net - Konmsi mon en pe enkonfortab ki i pa kit en laport ouver, ki en *Agency*, *SMSA* or *whoever* i kapab vini dir be i pou rod en *allowance* pour son *CEO* ladan akoz en bout proze ki zot pe *apply*. Konmsi ki manner nou pou defann sa? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi *panel*.

MINISTER

FLAVIEN

JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mon pou donn *CEO* loportinite pour li osi kontribye lo sa pwen. Me yer dan prezantasyon Mr Speaker, nou ti fer rapel ki parey nou'n dir, dan demars pour zer sa 30 poursan parey nou *EEZ*, nou pou vwar nou avek sityasyon kot i annan bann lorganizasyon ki avan sa pa ti *eligible*, pour ganny larzan.

E osi, ki pou bezwen *access* bann resours ki sorti anba *SeyCCAT*. Me osi lot pwen se ki i annan nesosite sa ki nou pe evalye dapre bann aplikasyon ki'n ganny fer, pou anmenn serten sipor, dan serten ka. Ki devret ganny byen definir, pour sipor serten

porsyon administrativ sa bann dimoun ki pe zer bann proze.

Alor mon konpran, konsern Onorab. E mon osi mon ti ava apresye, ki Lalwa i kler lo la. E mon ava aret la Mr Speaker, mon a pas laparol avek CEO pou azout ankor lo sa pwen. Mersi.

MR SPEAKER

CEO wi?

CEO MARIE-MAY JEREMIE

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Zis kekfwa pou klarifye ki dan sa amannman ki nou pe propoze, i annan en kalifikasyon ki nou'n mete dan finisyon sa provizyon (d).

Kot ki dir ki, "so if the person or entity specified in paragraph a to d satisfy the criteria priorities, and procedures for the Grant, as determine by the Board." So there is..

Son lentansyon e se ki nou'n entrodwir en fason kot nou pou fer sir ki i pa pou keksoz parey ki ou pe dir, ki pou *subject to abuse*. Be selman *practice* in montre nou ki i annan bann lenstans kot ou pou bezwen fer leksepsyon, pou OU kapab *accommodate* serten bann lenstitisyon, baze lo zot responsabilite ki zot annan. Partikilyerman kekfwa in

regards to lenplimantasyon nou MSP, ki nou konnen i enn nou bann core functions.

So nou pe entrodwir en pe bann fleksibilite. Me selman *at the same time mindful* ki nou pou bezwen annan bann lezot *checks and balances*. So nou'n tir sa provizyon orizinal la, aköz i ti en pti pe limit nou. Me selman nou'n entrodwir li dan en fason, ki nou'n met en kalifikasyon, kot i pou *allow* nou, pou nou *still* annan fason pou nou verifye, *to go back to ensure* ki letan zot pe *submit* par egzanp zot bann *full Bidze* nou kapab klarifye.

E sa i annan diferan letap dan nou prosedir avan ler ki nou *award* en dimoun larzan ki nou kapab fer sa. *And* atraver *Grants Committee*, nou *Blue Grants Committee review*. Kot la bann dimoun ki, lo nou Komite i ganny sans pas lo tou dokiman enkli Bidze ek tou bann lezot aktivite ki zot anvi fer.

E *second step* osi ki ganny fer, par nou *Board*. So i pou annan, fason pou nou kapab *keep track*. E sa i enn ki nou annan dan nou *Operations Manual*, ki nou servi *religiously* letan nou pe fer nou bann *decision-making*.

MR SPEAKER

Mersi madanm pou sa leksplikasyon. Onorab Pillay ou ankor lo menm pwen?

HON SEBASTIEN PILLAY

Wi Mr Chairman mon ankor lo menm pwen. Akoz annefe, annefe sa pwen i vin pertinan ler ou get *amendment to section 25*, kot ou pe *repeal sa laying before the Assembly*, zot bann dokiman.

Akoz, *basically* prezan napa okenn *oversight* lo lafason ki zot pe fer keksoz. Me sa ki pli pertinan prezan, se ki mon'n komans remark serten *FPAC* i komans fer nou lavi, bokou pli difisil pou *follow*, parfwa kote bann antite i ganny larzan, pou zot fer zot travay operasyonnel osi.

Par egzanp nou konnen poudir Bidze, par egzanp i prevwar pou donn en antite en serten kantite larzan. Me ler i annan lezot larzan ki pe antre, atraver lezot prosedir, nou, nou pa pou konnen, e i difisil pou Oditer Zeneral kapab al get tou sa bann antite, pour li konnen prezan konbyen larzan *SeyCCAT* par egzanp, ler in ariv dan sa antite. E pa pe al ver fer en lot keksoz *within* sa antite.

E i pli difisil pour nou. Prezan i fer sa *landscape*. Akoz nou pa al regard zis kont piblik, nou regard finans. I difisil

prezan akoz i fer li vin pli *opaque*, konmsi pli bourye pour nou kapab prezan konnen, par egzanp, meton *Marine Park Authority*, in pran - in ganny larzan *from SeyCCAT*, in ganny larzan *from* en lot antite, in ganny larzan *from* en lot *endowment fund*. Ek lekel sa larzan prezan, ki mannyer sa larzan, pe ganny servi.

So mon pa krwar ki i en bon nide pou retir konpletman sa provizyon. Mon konpran ou largiman. Me selman ki ou pe fer, ou pe fer nou louvraz difisil. E mwan prezan mon pou ensiste ki si oule al dan sa laliny, *then* ou bezwen *submit* avek Lasanble Nasyonal, prezan en rapor lo bann larzan ki ou'n donn bann diferan antite. Ou pa pou kapab *do without* sa lot seksyon, ou bezwen kit sa lot seksyon la.

Si ou tir sa enn, ou *ok* ou a tir sa enn napa problem pou donn ou plis laliberte. Be ou a bezwen rann nou pouvwar pou kapab fer *oversight*. E prezan mon ti a kontan azoute, ki menm Komite *IAC* i devret - Konmsi si nou le komans formaliz rol ki *IAC* i annan pour li zwe, *IAC* i bezwen annan en mansyon dan sa Lalwa.

FPAC nou antre *anyway* atraver Oditer Zeneral. Be *IAC* i bezwen annan en mansyon,

akoz *IAC* zot, zot *interface* avek lamazorite bann lorganizm an deor Sesel, ki pou annan en lenpak lo probableman *provide* swa finans, swa resours pou bann aktivite ki *SeyCCAT* i fer.

So Mr Speaker, mon napa problem ek *panel* sa ki zot pe dir. Akoz mon krwar nou annan bann *expert* la ki konnen ki zot pe dir. Me lo lot kote pour en *oversight mechanism* nou pa pou retir seksyon 25(2). Sa i mannyer mon pe vwar li Mr Chairman.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Georges?

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Mr Chair mon pa swiv, mon... konpran mwan byen. Mon pa pe dir ki Lasanble pa devret annan *oversight, of course* Lasanble i devret annan *oversight*. Me *whether* ou *lay the Annual Plan before the Assembly or not*, Lasanble i annan son rol *oversight*.

So *the fact*, ki ou pe *lay* li devan Lasanble pa oule dir ki Lasanble pa kapab annan *oversight*. E mon pe mazin, sa ki *CEO* ti dir ek Minis ti dir yer. Zot *SeyCCAT*, i pa depann lo Bidze Gouvernman, e lefet ki in ganny – i ganny son zenez, son nesans par en Lalwa ki nou,

nou'n pase, *ipso facto* pa donn nou en *oversight*.

Nou annan *oversight* lo tou sa ki arive isi Sesel koman en Lasanble. *Not just finance*, me dan tou fason. Donk Lasanble a nenport ki moman, i annan en *droit de regard* - en *oversight* lo lafason ki *SeyCCAT* i *manage* son lekor *independently of* lafason ki i *manage* son finans. E sa *whether or not*, i annan okenn dokiman ki ganny *laid* devan Lasanble.

Mon krwar nou rol *oversight* i *all encompassing*. I la a nenport ki moman nou kapab, annan *oversight* lo nenport ki si sa ki pe arive lo teritwar Sesel. *Whether or not* i annan en lobligasyon pour depoz okenn keksoz devan Lasanble.

Sel morso ki pe ganny, demande pou ganny retire, se ki *the Minister will call the plan to be laid before the Assembly. But the plan will still be given to the Minister*. A en nenport ki moman, Lasanble dan son rol *oversight*, i kapab *call up* Minis e dir ki ou pe fer dan avek *SeyCCAT*? Ki sa ki pe arive?

Mon krwar ki si, sa pti fraz pou fer en kontrovers vizavi nou bann *partner* ekstern, ki anvi, ki *SeyCCAT* i ganny *manage*

dan en fason endepandan, i pa pou afekte nou rol *oversight*.

So we are not losing anything by deleting it. Se sa ki mon ti anvi dir Mr Speaker. E lo mon kote, mon ti ava demann en Lasanble, reflesir lo nou rol *oversight* san ki nou kay lo sa bann pti parol. Mersi.

MR SPEAKER

Onorab Pillay, wi?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman mon konpran largiman ki'n fek ganny fer. Be selman si nou regard seksyon 22 egzistan dan Lalwa, seksyon 22 i prevwar ki bann *area* kot sa, kot *SeyCCAT* kot sa *Trust* i ganny larzan.

Ok e seksyon 22 i dir ou "budgetary allocation made by Government by an Appropriation Act. Ok? Now an Appropriation Act i ganny approve par lekel? I aprouve par Lasanble Nasyonal. Whether be it a supplementary, or whether be it the Appropriation Act. E dezyenmman ou annan public and private donation from national and international sources.

Now, si i annan okenn public donation ki pe ganny fer, the source of a public donation, i larzan piblik. So lekel ki annan

oversight lo larzan piblik, se Lasanble Nasyonal. Ou konpran?

E mon swiv ou largiman ki nou toultan zwir *oversight* lo tou keksoz. Me selman annou pran sironstans, kot ou annan en Lasanble ki dan nou konteks politik - nou annan enn aktyelman, mon pa pe *mean* sa pour nou *current* Lasanble.

Me ou kapab annan en sityasyon, kot en Egzekitiv ki deside pa *provide* dokiman avek Lasanble Nasyonal. So pou mwan se ki plito statitwarman - sa - i annan en lobligasyon ki i bezwen annan en *reporting mechanism* lo sa ki pe ganny fer.

E kot mon zwenn Onorab Henrie, dan son pwen. *In fact, i pou pli - it would look much worse, pou en bayer de fon ki ou pe dir mwan poudir ou pe pran larzan ki mwan mon pe donn ou pou fer tel aktivite. Me sa larzan pe ganny servi par en antite gouvènmantal pour li fer son - pour li *meet* son *operational budget*.*

Akoz *once* larzan in antre dan en antite. Mon le *press* sa lo Minis e nou'n vwar sa bokou lo *FPAC* - *once* larzan in antre dan antite, en pake landrwa i ale. E prezan apre i pran ou, letan ou pou al dekontike, *deconstruct* pou ou konnen

egzakteman ki'n arive. So, mon krwar pour nou zwenn, zwenn nou tou ansanm, i pou bezwen annan en *oversight mechanism* ki ganny *maintained*. *Somewhere, somehow*.

So eski Minis i kapab dir nou Mr Speaker Mr Chairman atraver ou, ki i pe propoze *as oversight mechanism*, akoz mon pa santi poudir sa, sa pti derogasyon ki'n ganny etabli avèk sa *Board*, i pou ase pou *set* bann paramet lo ki mannyer sa larzan i ganny servi. Mersi Mr Chairman.

MR SPEAKER

Mersi. Zot a permet mwan, mon konsernen avèk ki nou bezwen ganny en rezolasyon lo la. Mon ti a dir poudir, i *obviously* diskisyon i montre poudir sa i pa en amannman senp. I en amannman ase konplike ki pa'n ganny anmennen dan soz.

So a mwen ki *panel* i kapab dakor tou senpleman pou *insert* sa soz, mon krwar nou bezwen deside pour kontinyen. Eskiz mwan mon annan Onorab Gill premye ki ti'n lev lanmen.

Onorab Gill silvouple annou reste lo sa pwen pou lemoman. Si i lot pwen, annou atann nou a fini *settle* sa. I lo sa

pwen? *Ok*. Yes, ou annan laparol.

HON CHURCHILL GILL

Mersi Mr Speaker. Non pe swiv byen, mon lo sa pwen. E mon ti anvi zis fer remarke, ki ler nou ti komans ganny larzan ek *SeyCCAT*, sa letan ti annan en Lalwa an plas, kot tou keksoz ti'n ganny byen etale. E si la nou pe fer amannman, nou bezwen toultan, pran kont ki sa bann dimoun ti agree avèk sa ki zot in fer, baze lo sa ki nou ti montre zot koman en Lalwa nou annan.

Akoz si nou komans tire, petet i kapab kree en problem a en pwen. Mon ti anvi zis *highlight* sa avèk Komite. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Hoareau.

HON JOHN HOAREAU

Mersi Mr Chair. Mr Chair mon enn pti pe dezole. Akoz annefe nou lo sa kote latab nou'n mazin tre byen, sa bann keksoz ki pe ganny diskite, par *LOTO*.

Me *LOTO* li i pa'n anmenn okenn, lamannman. Nou lo nou kote latab, Onorab Henrie in anmenn en lamannman ki pou zisteman adres sa ki li i a pe dir. I paret ki i pe *hijack* enn pti pe, sa pwen ki i pou en pwen deba lo lamannman, Onorab Henrie.

Mon ti a priye ki Mr Chair avek ou lendilzans, si nou kapab al pli devan.

Aprè ler Onorab Henrie i a prezant son lamannman, koman en nouvo seksyon 28, la nou ava kontinyen ek sa deba. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Me eskiz mwan, eskiz mwan. Sa lamannman i dan lamannman ki ou'n propoze? I dan en lamannman, sa lamannman ekri ki ou'n propoze?

I ladan? *Sorry* dan sa ka, mon vwar i annan sa lamannman. Selman mon'n enn pti pe, bliye ki egzaktman i annan ladan.

Si ou annan en lamannman...

HON GERVAIS HENRIE

... si ou permet mwan pou eksplike Mr Speaker.

MR SPEAKER

... ki'n ganny soumet. *Yes?*

HON GERVAIS HENRIE

Wi. Akoz yer dan mon lentervansyon, mon ti dir ki konmsi mon kapab viv avek sa lamannman ki pe ganny propoze, pou retir sa bout dan seksyon 25.

Parske seksyon 25 ki i pe demande, tou le lannen, komansman lannen, *SeyCCAT* i bezwen donn son plan travay, pour lannen e son Bidze Minis.

Prezan Lalwa orizinal i dir, sa rapor ki zot in donner, Minis in donn Lasanble. So prezan mon pe dir ki, nou pa bezwen konnen davans ki zot pe al fer. Parski pour lemoman le sel landrwa ki nou fer sa, ki nou egziz sa, se bann *MDAs*; Gouvernman ki ganny sekter, I *mean* Egzekitiv ki ganny Bidze avek Lasanble Nasyonal.

E deza si nou tonm dakor, *to be fair*, menm Lasanble Nasyonal ler nou'n demann zot. Ler nou'n donn zot, apre nou pa swiv nou, nou pa al fouye. *And this why* toultan, mon pe dir *FPAC* fodre i sanz son *Terms of Reference* ki osi azout Bidze pou zot kontinyen swiv.

So prezan nou dir be *ok*, donn zot lespas pou zot fer zot travay. Me lamannman ki mon pe anmennen, se ler zot in fini, dan sa *fiscal year* ki'n pase, zot fer rapor lo zot aktivite. Zot dir zot nou ti resevwar tan larzan, lala bann *NGO*, ouswa lorganizasyon, ouswa endividi ki nou'n donn *Grant*. Lala ki zot in fer avek. Si nou satisfè. E avek zot *audited account ki office of the Auditor General* in fer. So nou pou *still* annan

oversight. Ki si lannen 2023 in pase nou vwar in annan problem, nou kapab anmenn sa, nou a debat lo la dan en Mosyon ki kosyonn zot poudir be 2024 vey sa aköz, sa i en problem, sa i en problem, sa i en problem.

So nou anmenn li anliny avek bann lezot antite ki deza nou pe resevwar rapor. Par egzanp *Fair Trading Commission*, Labank Santral, *Media Commission*, parmi bann ki mon realize dan zot Lalwa, i annan en provizyon, ki zot donn en rapor Lasanble Nasyonal. So i met zot anliny avek bann lezot MDAs.

Nou pa demann zot davans, ki zot pe al fer. Me nou regarde ler zot in fini fer. E si i annan problem, nou *still* kapab rezourd avan ki sa problem i pli deteryore. Se sa lamannman ki mon propoze, pou en *new section 28*, Mr Speaker. So alor ki fer i *take care of 25*. Mersi.

MR SPEAKER

Wi, me si ou santi poudir *section 28* ki ou'n propoze, i *take care of that*. Nou pa bezwen pas plis letan lo sa seksyon. Nou kontinyen lo *section 28*. Onorab Pillay, wi?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mon konnen ou pe get mwan, e ou pe, konmsi ou pe kalkile, zot la ki i pou al dir ankor. Ou konnen get sa, mon sa bann politik kouk kasyet annou aret zwe. *Ok*.

Mwan mon'n vin la nou pe diskrit sa Lalwa, ou kapab dezole lo lamannman ki mon pe propoze.

(Off-Mic)

HON SEBASTIEN PILLAY

Be, ekout mwan - ekoute.

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Un instant! Order please!

HON SEBASTIEN PILLAY

Ou kapab dezole, ou kapab dir sa ki ou anvi. Me solman *at the end of the day*, si Onorab Henrie, Onorab Henrie ti aret fer parey en novis.

E i ti konnen poudir i annan lamannman pour sa seksyon, ler i pe lev son pwen pour sa seksyon e i konnen poudir son lamannman pou *cater* pour sa - son rezonnman deryer son lamannman ki enportan pour *cater* pour sa. Mon'n ekout son lamannman mon napa problem avek la mwan.

So i propoze, napa personn ki le *hijack*. So mon krwar parey, ou'n dir nou'n fer en deba, lo en keksoz ki nou ti'n kapab rezourd par zis i dir ki lamannman i annan.

Konmsi si zot sa ...Konpran?

(Off-Mic)

HON SEBASTIEN PILLAY

Wi, be enn ler nou pa bezwen ekout ou, akoz sa ki ou dir pa fer sans ...

HON GERVAIS HENRIE

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Un instant silvouple. Order Onorab Henrie!

HON GERVAIS HENRIE

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Onorab Henrie *order!* Yes. Bon, eskiz mwan mon osi mon pa ti'n realize, poudir amannman ki Onorab Henrie i propoze in *take care of that*.

Mon pa obzekte ki Onorab Pillay i anmenn en pwen an relasyon avek en pwen ki'n ganny leve. Mon pa obzekte, i son drwa koman en Manm. Me selman nou pa pou tarde lo la,

si i zis en demann pou lesplikasyon. Akoz si en amannman mazer e i pa'n ganny soumet, nou bezwen zis aksepte leksplikasyon e kontinyen.

E dan sa ka mon ti ava envit Lasanble pou nou zis les sa deba la, Onorab Hoareau regarde si ou annan lezot pwen e apre nou ava ariv lo *section*, lo *clause 28*.

HON JOHN HOAREAU

Ok Mr Chair nou a kontinyen. Nou annan 21, Clause 21 ki amendment to section 26, i ankor enn pti pe parey sa amannman ki nou'n fer enn pti pe pli boner, anba amendment lo section 23. So section 26 of the principal Act is repealed and there is, substituted therefor the following..." So i annan sa inclusion "of there is" - after the word 'and'. Ok? Prezan mon ava envit-

MR SPEAKER

Minis in dakor avek sa *wording?* I ankor, ou *ok* pou sa enn Minis?

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Onorab Hoareau kontinyen.

HON JOHN HOAREAU

Mr Chair avek ou permisyon mon ava envit, Onorab Henrie pou prezant son lamannman, lo *section 28*. Mersi.

MR SPEAKER

Tre byen. dan sa ka nou'n ariv lo lamannman. Onorab Henrie?

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Chair. Mr Chair lamannman ki mon pe propoze, in sirkile dan en *email* sorti kot Madanm Clerk. E ki mon prezimen bann Manm zot in ganny sans vwar, lir. E yer dan mon prezantasyon mon'n koze lo la.

E mon ti dir parey, mon a repete, mon ti dir ki *I can live* avek sa lamannman ki pe ganny propoze, ki ti pe fer provizyon ki avan *SeyCCAT* i fer okenn keksoz, zot bezwen prezant en plan travay avek Lasanble Nasyonal atraver Minis. E mon santi poudir i en pe *unfair* lo sa lorganizasyon. Akoz napa ankor lorganizasyon ki nou demann sirtou letan i pa pe resevwar *the giant share of* son Bidze atraver *Consolidated Fund*, ki nou nou'n aprouve.

So mon ti pe dir be donn li lespas, i a fer son plan travay, i a fer son Bidze. E ler in fini fer tou son bann aktivite, la i prezant en rapor, *of its activities*, kot prezan nou pli

konpran ki zot fer. E si i annan *issue* nou kapab *raise* li dan en Mosyon. Nou kapab demann kekyon, so nou kapab annan *oversight*.

So lamannman ki mon'n sirkile, i en lamannman ki *basically* mon'n anlev li *from* bann lezot Lalwa, ki fer provizyon pour bann *MDAs* - plizyer *MDAs*, donn en rapor Gouvernman. E i dir ki "*The Trust shall, not later than 6 months after the end of each financial year, submit to the Minister –*

(a) *A report of the activities and operations of the Trust throughout the preceding financial year in such detail as may be directed.*

Savedir mon pe antisipe la ki Minis ki a dir li mon le sa, sa, sa *and*,

(b) *A statement of the audited accounts of the Trust for the preceding year.*

E nou ava konnen poudir dan son *mother Act*, i fer provizyon ki *office of the Auditor General*, ki fer son *account*.

E (b) - *I mean*,

(2) *A copy of the report and the statement of the audited accounts of the Trust referred to in subsections (1) and (2) shall be submitted to the National Assembly not later than three*

months from the date of receipt therefore by the Minister.

Aprè pou swiv nou bezwen *renumber* bann seksyon. Alor Mr Speaker mon ki i cater, Lasanble i *still* ava annan *oversight* dapre soumisyon sa rapor e son rapor odit.

E mon ti ava swete, ki Lasanble i aprouv, i siport sa lamannman. Mersi.

MR SPEAKER

Me annou ekout komanter Minis apre nou a regarde lo kote Lasanble.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Chair, Mr Chair nou napa lezot - Mon annan zis enn pti komanter lo, sa *proposed 28(1)(b)*. E zis pou notife Onorab ki letan nou pe koz *audited accounts*, i bon fer kler ki nou pou bezwen koz lo *audited accounts*, pour tou bann *audit* ki ganny fer. Akoz parey nou ti dir, i pou annan bann travay ki bann *Auditor General* pou fer.

Me i posib ki ou pou annan lezot sours finansman ki *subject, to* lezot prosedir odit. E sa bann rapor osi, i pou bezwen ganny enkli dan soumisyon final, *SeyCCAT*.

Alor mon pa konnen ki kalite langaz ki nou pou servi,

be selman fodre i fer kler, ki tou sours finansman, i vin vizib atraver sa prosedir. Akoz si nou zis sa rapor ki sorti ki *Auditor General*, then nou pou vwar zis en porsyon bann larzan ki pas kot *SeyCCAT*.

Me sa mon krwar i kapab adres osi, sa ki *Leader of the Opposition* ti pe koz lo la. Alor petet ti a bon ki nou kapab ganny en langaz, ki fer kler. Ki tou rapor finansyel ek tou rapor odit i ganny soumet, koman parti sa *package*. Mersi.

MR SPEAKER

Lezot Manm? *Ok* Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman, be la sa ki Minis pe demann nou pou fer, se etabli paramet pou annan de nivo lodit. Enn ki pou ganny fer lo nivo Gouvernman. Si mon konpran ou byen;- enn pou ganny fer lo nivo Gouvernman, e enn ki pou ganny fer petet probableman lo en nivo prive.

Me selman ler mon pe get Lalwa, e mon pe get referans ki'n ganny fer dan lamannman ki'n ganny propoze par Onorab Henrie. Onorab Henrie in fer referans avek, *clause 27*, e *clause 27(d)* ou kont "*shall be audited by the Auditor General.*" Savedir ou kont, i ou kont - tou

kont. I enkli tou larzan ki ou gannyen.

I enkli sa ki antre from Gouvernman, i enkli sa ki antre an deor. So ler nou pe koz kont sa *Trust*, nou pe koz tou larzan. So mon krwar sa amannman ki Onorab pe propoze, i pou *encompass* tou keksoz.

Ou kont, i ou kont li, *whether* ou pe ganny larzan *from overseas*, i ou kont. So ou pa pou bezwen - ler mon pe gete, ou pa pou bezwen annan en lot zafer. So i *all encompassing*. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Mersi eski nou satisfè ki *audited accounts* i kouver tou. Madanm CEO i le entervenir?

CEO MARIE-MAY JEREMIE

Yes. That will be correct, akou nou fer nou audit. Nou *annual financial audit*, i enkli tou nou bann finansman ki nou *handle in Trust*. E sa i ava vin paret. E i pou antre anba sa lamannman ki onorab Henrie in mete. So Minister ti pe zis anvi klarifye, ki nou osi annan bann lezot *external audit procedures*, ki nou *subject to*, depandan lo nou bann *donors*.

Me selman letan nou, nou fer nou *annual audit, as the Trust*, sa enn ki nou pibliye lo

nou sit *web*, i enkli *everything that the Trust is dealing with*. E i pou *provide* zot en bon apersi lo bann aktivite ki nou'n fer.

E sa letan zot pour lir li anliny avek nou *activity report* osi, i pou ase mon krwar pou zot kapab kestyonnen e kot neserer zot a kapab *seek* klarifikasyon plis avek *Trust*. E pour nou sa i pou ed nou, e i ava adres tou le de - 55. Sa enn ki nou pe demande pou tire e sa nouvo *insertion*.

Selman an term pozisyon, kot nou pou met sa nouvo *proposal* kekfw 27(a), *instead of 28*. Akou nou pe mazine akou nou pou bezwen al resanz tousala. So sa nou ava gete avek AG's Office ki mannyer nou pou pli byen reflekte li. Akou i tonm direk anba 27, 27(a) *maybe*.

MR SPEAKER

Mersi madanm. Mersi, donk eski Lasanble i satisfè ki avek sa *term audited accounts* ki nou'n kouver sa pwen? Si napa okenn - Onorab Georges ou ...? *Sorry*, Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Wi mon ti pe zis fer en propozisyon, *why not* ki nou annan en *either* en 27(4), or nou annan en 27(1)b and then ou a kontinyen ek sa 1,2,3 anba. Ki

ou pa bezwen mete 28 apre pou ou *renumber*. *Thank you*.

MR SPEAKER

Sa i ava en keston pou Madanm *Draftsperson* mon krwar. Onorab Georges ou pwen?

HON BERNARD GEORGES

Yes Mr Chair. Les mwan pran sa pwen premyerman. *In any event* nou pa pou al lo *Third Reading* ozordi. Akoz mon krwar Minis i anvi en pe letan pour li konsilte avek *Attorney General* lo sa pwen, avan.

Alor i kapab konsilte lo sa enn osi. E ler i retournen nou ava konnen egzakteman, si i pou 28, oubyen si i pou 27.

Pwen ki mon ti anvi fer mwan, se lo lamannman Onorab Henrie, dan son propozisyon lamannman 28(1)(a) *the last words*, “*as may be directed*” - lekel ki pou direct. Eski nou devret dir “*in such detail as the Board may direct*.” Lekel ki pour donn sa direksyon lo kisisa ki pou dan rapor sa aktivite? *If it’s internal, then I think it’s the Board*. Me I stand to be corrected. Mersi.

MR SPEAKER

Madanm *CEO*.

CEO MARIE-MAY JEREMIE

Letan nou nou'n lir sa amannman Onorab Georges, nou ti pe mazine ki sa *request* pou sorti kot Minister, etan ki nou pe *submit to the Minister*.

So then it will be subject to the details requested by the Minister. So that’s our interpretation.

MR SPEAKER

Eski ou le *insert* sa pwen la? Yes, Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Yes, in that case I move for leave to make a simple amendment Mr Chair to the amendment proposed by Hon’ble Henrie. So that in his proposed amendment clause 28(1)(a) the last three words, be replaced by “as the Minister may direct.” Thank you.

MR SPEAKER

Panel oubyen lezot Manm. Nou kapab aksepte sa lamannman? Wi madanm *CEO* ou...?

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Wi nou aksepte Mr Chair.

MR SPEAKER

Ok thank you. Ok that’s accepted. Onorab Hoareau, eski nou'n ariv a lafen?

HON JOHN HOAREAU

Wi Mr Chair, nou'n ariv lafen sa bann lamannman. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi. Mon konnen nou'n fer sa pwen ki nou bezwen les Minis, konsilte *Attorney General*. Minis, ki ou *time frame* pou fer sa? Ki mannyer ou le, eski ou le fer li dan sa poz Lasanble la e propoz keksoz ler nou retournen. Oubyen nou a *recommit* sa *Bill*?

I annan pwen lo la. Wi Onorab Pillay?

HON SEBASTIEN PILLAY

I zis ki nou'n bliye fer en keksoz. Lo ou lamannman, in propoze in ganny amande be pa ankor ganny segonde pou nou vot lo la. Ou lamannman pou ou, so i bezwen ganny re-propoze, avek lamannman ki Onorab Georges in propoze. *And then* pou nou segonde.

MR SPEAKER

Savedir -? Non mon ti'n mazine sa lamannman, si napa lobzeksyon lo lasal, nou pran li parey nou abitye fer. Selman ou pe dir mwan prosedir, ou pe sizere prosedir i diferan, ki Onorab Henrie i devret re-fraz son amannman.

Savedir ou bezwen aksepte re-fraz ou amannman, annakor avek sa ki Onorab Georges in fer?

HON BERNARD GEORGES

Mon krwar sa ki, si nou swiv, sa amannman ki mwan mon'n propoze in fini ganny aksepte par *panel*. Alor nou pa bezwen retourn lo la. Akoz *it was an amendment without notice*.

Me lamannman, Onorab Henrie *as amended, by me, he now needs to move, get it seconded and get it voted on*.

MR SPEAKER

Akoz sa i en *major amendment*. Nou a prosed avek en vot. Onorab Henrie ou a *move* ou *amendment* silvouple.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Chair, savedir mon pe *move* ki dan propozisyon ki mon'n fer 28(1)(a) i ganny amande pour li lir "*a report of the activities and operations of the Trust throughout the preceding financial year, in such detail as the Minister may direct...*" and i ganny segonde silvouple.

MR SPEAKER

Mon a demann en segonnman, Onorab Hoareau.

HON JOHN HOAREAU

Mr Chair mon segonn sa Mosyon. Mersi.

MR SPEAKER

Silvouple wi. Manm ki an faver, sa amannman lev lanmen silvouple? Byen preski tou Manm in vote. Manm ki vot kont? Mersi.

Amannman lo Mosyon Onorab Henrie lo *Conservation and Climate Adaptation Trust* - 31 Manm in vot pour, 0 kont e 1 Manm in *abstain*. So nou aksepte sa amannman.

Minis mon retourn kot ou, ki ou vwar pli bon plan travay, ki ou kapab fer sa pandan *break* e ki nou rebran sa *Bill* pou *Third Reading* apre *break*, oubyen ki ou ganny letan pou konsider lopinyon *Attorney General*, pou travay avek li, pou rezourd sa de pwen ki reste?

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Ok mersi Mr Chair. Mr Chair letan mon'n konsilte avek mon de koleg, dan *break* i pou enn pti pe kourt, e nou petet *break* pou ganny letan fini e nou pa pou ankor pare.

Me selman dan lazournen ozordi, pli tar lazournen, mon krwar nou ava ganny sans pour nou koz sa de antite ki enportan

Minis Finans, e osi *Attorney Zeneral*.

Alors dan lazournen mon krwar nou pou'n pare, pour nou retourn kot Lasanble avek en versyon sa seksyon ki mon krwar i a pli kler pou tou dimoun.

So si nou kapab ganny en pe letan, ziska dan lazournen petet nou kapab retournen, pli tar lazournen. Mersi.

MR SPEAKER

Silvouple bann ki abiye avek prosedir Lasanble, donn mwan zot lopinyon? I riske pa pratik pour nou pran li apre midi. Akoz nou pa konnen ki manner nou bann lezot Biznes i ale.

Ti a bokou pli senp ki nou pran li, ler Lasanble i rebran Mardi prosen. Semenn prosenn, so dan sa ka ki manner nou bezwen prosede? Onorab Georges ou bezwen en Mosyon?

HON BERNARD GEORGES

Wi dan sa ka Mr Chair apre sa ki Minis in eksplik nou, mon le fer en Mosyon anba Order 73(10) *that we do not proceed to a vote*. E ki anba 73(11), *the Bill so far amended shall be ordered to lie on the table without question put*, e ki nou ava rebran, sa *Bill* dan Staz Komite

a en lot lokazyon. *I beg to move*
Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mon a ganny Mosyon segonde?
Onorab Arissol?

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou
dimoun. Mosyon i ganny
segonde.

MR SPEAKER

Mersi. Nou a ganny vot bann
Manm. Manm ki an faver lev
lanmen silvouple? Mersi Manm
ki kont. Mosyon pour anvoy sa
Bill pou *the next sitting of the*
Assembly anba *Order 73*. In
ganny 23 Manm pour 0 kont e
9 abstansyon.

Alor nou'n aksepte sa,
Lasanble in aprouv sa Mosyon.
Mersi. Be nou pran lanmenm
pour sa travay lo sa *Bill*. E Minis
nou a prosed parey Mosyon in
deside. Bon pour nou termin sa
peryod la, nou a repas dan Staz
Lasanble, pour nou kapab pran
poz.

Minis ek *panel* mon
remersye zot pou zot
partisipasyon. E mersi Manm
pour zot travay lo sa *Bill* - sirtou
Bills Committee. Nou a repran
Lasanble 11er.

(BREAK)

MR SPEAKER

Bon *welcome back*. Nou pe pran
statement, Minister Finans lo
2022 Mid-Year Economic and
Fiscal Outlook. Madanm
raporter, mon a demann ou pou
apel Minis ek son delegasyon.

Bonzour e byenveni Minis
Naddy Hassan Minis pour
Finans *National Planning* ek
Trade. E dan delegasyon Minis,
egalman byenveni Mr Patrick
Payet *Secretary of State*,
madanm Astride Tamatave
Comptroller Zeneral e Mr Jude
Commétant *Deputy*
Comptroller Zeneral.

Minis ek son delegasyon
in zwenn nou, pou *Statement* lo
2022 Mid-year Economic and
Fiscal Outlook. Mon a fer bann
Manm remarke ki dokiman,
konsernan sa in ganny sirkile,
pour zot dan *email*. Minis mon
ava envit ou pou ou *Statement*.
Silvouple.

MINISTER NADDY HASSAN

Mersi Mr Speaker Onorab
Leader Lopoziyon, Onorab
Leader Zafer Gouvernman tou
bann Manm Onorab. E tou
dimoun a lekout, bonzour. Mr
Speaker anliny avek Lartik
154(6) Konstitisyon, e Seksyon
30 anba *Public Finance*
Management Act, 2012, ozordi
mon pe donn sa Lasanble e revi
lo performans bidzeter pandan

sa premye 6mwan pour lannen 2022 e prezant Revizyon Bidzeter pour sa lannen.

Mr Speaker, pou lannen 2022 Lasanble ti aprouv en Bidze R10bilyon 91milyon 651mil 146 e avek sa Gouvernman ti pou fer li en *deficit* fiskal primer R232.1milyon ouswa 0.81poursan nou prodwi domestik brit.

Baze lo performans premye 6mwan e nouvo prozeksyon pour sa lannen, nou pe prevwar en *deficit* fiskal primer R256.4milyon ouswa 0.91poursan nou *GDP*. Sa i reprezant R24.3milyon *deficit* an plis, konpare avek Bidze 2022.

Mr Speaker parey zot okouran, Mardi le 7 Zilyet mon ti vin devan sa Lasanble, pour anons en seri mezir sipor tanporer pour asiste bann ki saler i pli ba. Sa bann mezir i *comme* swivan in fini komans ganny enplimante;-

Travayer ki swa dan sekter piblik ouswa sekter prive, ki ganny en saler pli ba ki R8500, pe ganny en lasistans finansyel tanporer R500.

Travayer ki swa dan sekter piblik oubyen sekter prive ki ganny en saler ant R8500-R9000 pe ganny en

lasistans tanporer ki pou asire ki zot ganny R9000 par mwan.

Dimoun ki zot reveni i mwens ki R9000 avek en *bill* elektrisite ki lo zot non pe ganny en sipor adisyannel R300, lo zot *bill*.

Dimoun ki pe ganny en lasistans avek Lazans Proteksyon Sosyal, (*ASP*) pe resevwar en lasistans finansyel tanporer tou le mwan. Sa i pou bann pansyoner, bann *home carer* e pou bann ki resevwar benefis envalidite ek dezabilite.

Bann zanfan lekol primer ek segonder Leta, ki anrezistre ganny *breakfast* e sa pe ganny finanse antyerman par Gouvernman. Bann zanfan lekol primer dan lekol Leta pa pe bezwen pey dezennen.

Alors Mr Speaker, sa nouvo prozeksyon, ki nou'n agree avek *IMF*, in donn nou sa lespas fiskal, pou nou kapab donn sa bann sipor adisyannel.

Mr Speaker nou pe vwar ki nou Sekter *Tourism*, pe fer pli byen ki nou ti prevwar letan nou ti fini analiz Bidze 2022. Nou ti prevwar en krwasans domestik brit, 7.9poursan pou lannen 2022.

Me avek nouvo devlopman dan Sekter *Tourizm*, nou prozeksyon in ganny revize pou ariv 10.8poursan pou lannen 2022.

Nou bann endikater pe montre nou, ki nou kapab annan 75poursan logmantasyon, dan arive bann viziter ler nou konpar avek lannen 2021.

Sa logmantasyon dan krwasans dan Sektor Tourizm, i annan en lefe pli favorab, dan bann sektor ki relye avek Sektor Tourizm, espesyalman sektor lenformasyon ek telekominikasyon, ki nou pe vwar pe kontinyen annan krwasans.

Mr Speaker, pou sa premye 6mwan pour lannen 2022, reveni Sektor Tourizm in ogmante e ariv \$257milyon konpare avek premye 6mwan 2021, ki ti \$87milyon.

Mr Speaker lo kote nou performans fiskal pour sa premye 6mwan, nou'n *attend* en siplis fiskal primer R580.5milyon, ouswa 2.1poursan *GDP*, par rapor avek en *deficit* 693milyon, ouswa 2.5poursan ki nou ti'n prozekte, pou lafen Zen 2022.

Sa i vedir ki nou'n anmas plis reveni ki nou ti'n prevwar, e nou'n osi depans mwens ki nou ti pe antisipe.

Anba reveni total *tax* e *non-tax*, nou pe prevwar en logmantasyon R164milyon konpare avek Bidze inisyal. Par kont letan nou regard reveni *tax*

lo li menm, i en rediksyon R20milyon konpare avek Bidze 2022.

Bann reveni *tax*, ki nou'n prevwar en logmantasyon i prensipalman dan koleksyon *VAT*, en ogmantasyon par 130.3milyon. E sa i relye avek krwasans dan Sektor Tourizm. Prozeksyon dan *tax* biznes, in ogmante par R9.7milyon. E i osi nou ankor pe kolekte *CSR tax*, apre ki bann odit ki'n ganny fer. E en sonm 7.1milyon in ganny prozekte.

Nou'n osi vwar en rediksyon dan serten koleksyon *tax*. E sa i prensipalman dan *tax* lo saler e *excise tax*. Nou prozeksyon reveni lo *tax* lo saler in desann par 57.7milyon. E sa i aköz nou revi Bidze 2022, ki devan nou, nou'n fer en rediksyon bidzeter dan saler total Gouvernman.

Akoz serten Minister pa'n kapab anvoy plis travayer parey nou'n prozekte. *Excise tax* in desann par 88.08milyon. E sa i prensipalman koleksyon reveni *tax* lo bann prodwi karbiran, e prodiksyon lalkol, e prodwi taba lokalman.

Anba nou koleksyon nou *non-tax*, nou'n vwar en amelyorasyon, par R184milyon. E sa i aköz pandan sa premye 6mwan 2022, nou'n kolekte R262.2milyon *dividend* avek

Nouvobanq. E R40.6milyon avek *Seychelles Cable System Company*. Mr Speaker, bann don ki nou'n resevwar in redwi konsiderableman, par 576.3milyon. E sa i konsern konstriksyon batiman Departman Lapolis, Prokirer Zeneral e pou Gouvernman. Nou'n retir sa prozeksyon dan Bidze, anvi ki sa proze pa ankor ganny materyalize.

Mr Speaker baze lo Revi Bidze 2022, ki Minister Finans in fer ansanm avek tou lezot Minister, Departman e Lazans, Gouvernman in vwar ki i pou kapab redwir serten depans, fer en pe plis *saving* lo bann proze, ouswa program ki pa pou materyalize sa lannen.

Mr Speaker malgre sa, nou annan serten re-alokasyon bidzeter ki bezwen ganny fer. E Gouvernman pe fer en demann pou en Bidze siplemanter, annakor avek seksyon 154(6) nou Konstitisyon, pou en sonm R472milyon 807mil 401.81sou.

Sa pe ganny finanse par en rediksyon dan depans dan Bidze, pour en sonm 887milyon 451mil 324.4sou. Sa i fer Mr Speaker, ki ozordi mon pe prezant avek sa Lasanble en rediksyon R414milyon 643mil 919.23sou dan Bidze 2022.

Mr Speaker avek sa, mon pou pas an revi lo bann demann

adisyonnal ki Gouvernman pe demande.

Anba saler en sonm R1.26milyon ki relye avek sipor adisyonnal, pou Servis Lentelizans e osi en transfer sorti kot Komisyon Komers Zis pou al Zidisyer baze lo nouvo fonksyon anba nouvo Lalwa.

Par kont en total R63.9milyon anba saler bann Minister, Departman e Lazans pe ganny koupe dapre rekritman ki pa'n posib, dan premye 6 mwan sa lannen.

Dan Byen e Servis, en sonm 279.7milyon pe ganny rekomande koman Bidze siplemanter pou sa bann aktivite swivan;-

Departman Ladefans pou en sonm R5milyon, pou kouver *deficit* dan depans elektrisite e karbiran.

Departman Lenformasyon Kominikasyon Teknolozi, pou en sonm R9.3milyon pou akizisyon *E-ID* platform e *E-Management System* pour *E-Passport*.

Departman Lapolis, en sonm R10.5milyon pour resours adisyonnal pou sekirite pei.

En sonm 73.1milyon pe ganny rekomannde pour Departman Lagrikiltir, pou kouver depans bann sibvansyon pou bann fermye.

Mr Speaker nou rekonnèt ki striktir sa *Scheme* ki manner i ete ozordi, pa soutenab pour Bidze. Alors Departman Lagrikiltir pe travay ek bann partener, pou met en nouvo striktir an plas.

Komisyon Anti-Koripsyon, pou en sonm R63milyon. Sa i ava ed sa Komisyon avek bann resours adisyonnèl ki i bezwen, an sa ki konsèrn bann ka lenvestigasyon.

R4.2milyon anba Lazans Transpor lo Later pou ed sa Lazans annan plis resours, pou mentenir bann lenfrastriktir parey *crash barriers*.

Lazans Swen Lasante pe prevwar en Bidze adisyonnèl R109.6milyon. Mr Speaker sa Lazans pe bezwen 123.6milyon koman resours adisyonnèl, anba Byen e Servis. E balans sa zonn anviron R14milyon pe ganny *vire* anba saler.

En porsyon sa Bidze siplemanter pou aste en nouvo *MIR*, ki nou pe prozèkte pou kout anviron R50milyon.

Mr Speaker, bann lezot gran depans pou Lazans Swen Lasante i *comme* swivan;-

R25milyon pou tretman dyaliz. R8.5milyon anba Servis Sekirite. R12.7milyon pou fer bann reparasyon adisyonnèl. R3.8milyon pou aste bann lekipman prevansyon kont dife,

apre en rapor ki'n ganny idantifye, bann defayans.

R8milyon pou elektrisite, apre ogmantasyon dan tarif elektrisite. En prozeksyon R3.9milyon pour Eleksyon Mer Livil.

Mr Speaker anba Byen e Servis, nou pe osi fer en rediksyon bidzeter R19.55milyon dan bann diferan Minister, Departman e Lazans.

Dan proze kapital en sonm 48.6milyon pe ganny rekomande koman, Bidze adisyonnèl e en son R736.7milyon koman rediksyon bidzeter. Sa i anvi bann proze, ki pa pou konplete an 2022. E bann proze ki pa pou materyalize sa lannen. E mazorite i bann proz, finanse par bann don.

Mr Speaker parey mon'n mansyonnen, lo komansman nou pou bezwen resours adisyonnèl pou bann mezir tanporer, ki Gouvernman in komans enplimante.

Nou ekspekte en total R48.7milyon, ganny depanse pour sa lannen. Par kont aköz bann *savings* dan bann lezot vot anba bann program Gouvernman, nou pe demann selman R13.98milyon, Bidze adisyonnèl.

En sonm, R123.75milyon pe ganny rekomande anba

sibvansyonn bann lantrepriz piblik. Parey bann Manm i okouran, Gouvernman ti siny en Lagreman an 2021 avek *Etihad* pou en lavaler \$13milyon pou pey bann det *Air Seychelles* dan mwayen term.

E baze lo bann negosyasyon avek administrater e krediter, Gouvernman in pran en *loan*, avek *Trade Development Bank* pou repey sa *liability* avek *Etihad*. E sa i ava ede pou retir sekirite lo bann *twin otters*.

Dan sa total, i annan R11.1milyon *SPTC* pou ed li kouver son bann depans loperasyon pour sa lannen, baze lo pri karbiran an 2022. Savedir Gouvernman i ankor pe sibvansyonn *SPTC*.

En Bidze siplemanter pe osi ganny rekomande, anba *Subscription to International Organization*, pou kouver *deficit* pou en sonm R5.5milyon.

Mr Speaker en sonm R57.7milyon, rediksyon bidzeter pe ganny propoze, anba *Net Lending* e sa i dapre egzekisyon proze anba *PUC*, e osi an vi diferans dan to lesanz.

Mr Speaker lo kote det Gouvernman, a lafen Zen 2022, nou det total i R17.2bilyon ouswa 61.9poursan *GDP*, konpare avek lafen 2021 kot

nou det ti R18.9bilyon, ouswa 76.9poursan *GDP*.

Mr Speaker nou rekonnet, ki nou pou resevwar bann *loan* dan katriyenm kar lannen. Alors nou pe prozekte no det pou ariv 66.5poursan *GDP*.

Mr Speaker avek sa, mon demann sipor bann Manm ler Mosyon lo Bidze siplemanter i ganny diskite devan Lasanble Nasyonal, pour zot laprouvasyon.

Mr Speaker avek ou permisyon, mon a demann bann teknisyen Minister Finans, pou fer en prezantasyon lo sa Bidze siplemanter. E apre nou a reponn okenn kestyon bann Manm. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Mon krwar i pou korek pour nou pas dan Komite pour bann Manm kapab entervenir, pour bann soz - bann manm delegasyon. E pou fer prezantasyon, nou a pran Mosyon pou pas dan Staz Komite la?

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis avek ou delegasyon. Mr Speaker anba *Order 38*, apre sa *Statement* Minis, mon *move* ki nou konstitye nou lekor dan Staz Komite, dan en fason ki

Manm, ava kapab enterakte avek *panel*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Mon a ganny segonde silvouple? Onorab Arissol. Mon a ganny en vot silvouple. Manm ki an faver?

HON SANDY ARISSOL

Mr Speaker mon pa ankor segonde.

MR SPEAKER

Segonde.

HON SANDY ARISSOL

Mon pa ankor segonde.

MR SPEAKER

Wi in segonde.

HON SANDY ARISSOL

Mon dir ou mon pa ti ankor segonde avan ou demann vot. Bonzour Minis, bonzour tou bann Manm. Mon ti a kontan segonn Mosyon prezante par Onorab Georges. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Mersi Onorab Arissol. Nou a pran vot lo sa Mosyon, Manm ki an faver silvouple lev lanmen? Byen mon krwar tou Manm in vote. Okenn Manm ki'n vot kont? Non.

Mersi Mosyon pour nou pas dan Staz Komite, in ganny

32 vot pour, 0 kont, 0 abstansyon. *Sergeant?*

Byen nou a pran prezantasyon, lekel ki pou komanse. Wi, madanm Tamatave? Byen.

**COMPTROLLER GENERAL
ASTRIDE TAMATAVE**

Bonzour Mr Chair. Bonzour tou Manm Onorab e tou dimoun ki a lekout. Mr Chair nou pou pran dokiman ki'n donn detay lo Bidze siplemanter.

So nou pou komans anba *wages and salaries* anba group A. Nou annan *Office of the President* ki nou pe fer en *budget cut* R1.1milyon. Sa i bann *delays* dan *recruitment* ki sa *Minister* in fer dan son Bidze *for the first six months*.

I annan Departman Legal, en *amount* R5.3milyon ki nou pe propoze pour nou fer *budget cut* i osi bann *delay* dan *recruitment*.

Nou annan Departman Servis Piblik, oubyen *Public Service Bureau* - R850mil ki nou pe rekomande pou *budget cut*.

Nou annan Zidisyer, en sonm R107mil, sa i pou de *staff* ki'n ganny transfer kot *Fair Trading Commission*, from July 2022.

Nou annan Biro Oditer Zeneral, en sonm R2milyon, nou pe propoze pou bann *budget cut*, pou bann *delay* dan *recruitment*.

MR SPEAKER

En moman madanm. Onorab Pillay ou'n lev lanmen? Mon zis anvi demann madanm si ler ou fer referans avek bann seksyon, si ou kapab nonm paz, pou nou kapab *locate* li byen? Onorab Pillay ou-?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. Mon pe zis demann en gidans lo ki manner nou pou prosede. Eski nou pou esper prezantasyon fini an antye, pour bann Manm kapab demann bann kestyon? E eski ou pou *allow* en Manm pou demann kestyon plis ki en fwa? *Standing Order* i dir nou kapab, me eski nou pou pran sa pratik? Akoz i posib ki apre ki nou'n *digest* sitan kantite lenformasyon, i riske en pe difisil pou Manm retourn lo sa kestyon ki i anvi demande. So mon zis regarde ki manner nou agree pour nou bouze.

MR SPEAKER

Mon a ganny lopinyon *panel* lo ki manner zot ti a prefere presede? SS?

SS PATRICK PAYET

Bonzour Mr Chair. Bonzour tou Manm Onorab e tou dimoun ki a lekout. Mr Chair kekfwa mon pe propoze nou kapab pran anba sak *subhead*. Par egzanp letan Ms Tamatave i fini anba *Wages and salaries*, nou kapab *allow* bann Manm pou demann kestyon. E apre nou a *move* prezantasyon dan *Goods and services subsequently*. So, nou kapab pran premye ki *Current Outlays wages and salaries* ki sa letter *capital A*, *once* ki i konplete.

MR SPEAKER

So ok, nou pe pran li an 2 part. *Salaries* apre *Goods and services*. *Ok* nou a fer lo koumsa. Madanm Tamatave, ou a rebran silvouple.

**COMPTROLLER GENERAL
ASTRIDE TAMATAVE**

Ok. Mersi Mr Chair. Mr Chair *Wages and salaries* i trouve lo paz 1 ek 2 sa dokiman anba A. So si mon pou kontinyen, *Office of the Curator*, nou pe propoz R900mil *budget cut*, an vi ki loperasyon sa lofis in komans en pe tar sa lannen. E ziske la zot ankor dan prosedir *recruitment* serten *staff*. E sa in fer zot annan sa *delay* dan zot Bidze saler.

Minister Finans *National Planning and Trade* R1milyon nou pe propoze *budget cut* li osi akoz bann *savings* dan Bidze saler.

Nou annan *Ministry of Foreign Affairs and Tourism* R1milyon *budget cut*. Sa i prensipalman anba Departman *Tourism*.

Ministry of Internal Affairs, R2.6milyon propoze koman *budget cut*.

Minister Ledikasyon - R20milyon anba saler nou pe propoze pou koupe, an vi i annan bann *delay* dan *recruitment*, e osi sa Minister.

Minister Later ek Lakaz - R1.5milyon.

Minister *Local Government and Community Affairs* - R4milyon.

Minister Lasante - R500mil.

Minister Lanplwa ek Zafer Sosyal - R2.7milyon. E Minister Lenvestisman Lantreprenarya e Lendistri - R800mil.

Anba kategori Minister ek Departman, nou pe demann en total R107mil. Sonm adisyonnèl pou Zidisyer, e en total *budget cut* of R44.45milyon, sa anba kategori Minister ek Departman.

So si nou bouz anba saler menm lo paz 2, anba bann kategori *Regulatory Bodies*, nou

annan Lenstiti devlopman Pti Anfans, ki pe propoz en R900mil koman *budget cut*. Sa i osi anliny avek bann *delay* in *recruitment* sa lenstiti in rankontre.

Fair Trading Commission - R300mil. Sa i prensipalman pou *staff* ki'n ganny transfer kot Zidisyer.

Biro Statistik - R500mil, sa i osi pou bann *delays* dan *recruitment*.

SRC R10milyon. Li osi i rankontre difikilte pour li kapab met dimoun dan bann *vacant post* ki annan. E nou pe propoz R10milyon pou koupe.

Public Enterprise Monitoring Commission - R800mil.

Public Health Authority - R800mil sa i prensipalman annan pou fer ek *delay* in *recruitment*. Me osi *the fact* ki dan Bidze ti annan provizyon pou *risk allowance*, ki in ganny *phase out*. E sa in ede pou fer annan sa *budget cut* - sa *savings*.

Road Transport Commission - R300mil, sa i *delay* dan *recruitment*.

Nou annan SMSA - R200mil, *delay in recruitment*.

Anba *Seychelles Intelligent Service*, nou pe fer en propozisyon pou en sonm R1.1milyon. Sa i pou

recruitment of staff adisyonnèl, ki sa servis i bezwen pour son loperasyon.

So anba sa kategori *Regulatory Bodies*, nou annan en total R1.1milyon adisyonnèl. E R13.8milyon *budget cut*.

So sa de deryen Seksyon, anba *Wages and Salaries*, i pou bann *body* ki *provide essential government services*. Nou annan *Seychelles Infrastructure Agency (SIA)* ki nou pe propoz R1.3milyon koman *budget cut*.

Lazans Proteksyon Sosyal - R700mil.

ANHRD - R800mil, i osi pou *delay in recruitment*. Nou annan *Seychelles National Youth Council* - R350mil. E NSC - R2.5milyon.

So Mr Chair ek Manm, tou Manm Onorab. anba saler nou pe demann an total, en sonm R1.255milyon koman sonm adisyonnèl. En sonm R63.9milyon koman *budget cut*.

E dan sa kategori A, Gouvernman pe propoz en *net budget cut of* R62.64milyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Madanm. Sa i lafen prezantasyon lo saler - *Salaries and Wages*. Silvouple tenir lanmen enn pti moman letan mon note. Wi, bon mon annan

Manm ki'n lev lanmen la. Onorab Aglae i kapab komanse.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Chair. Bonzour Minis, PS, ek *the whole panel*. Mon ti le en lesplikasyon, an vi ki nou pe war sa bann *budget cut*, sirtou kot i konsern *delay in recruitments*. *Since* ki Minis i kapab petet donn nou detay kwa egzakteman ki bann Departman ouswa Minister in war li an difikilte, pou kapab fer bann *recruitment post* baze lo Bidze ki zot ti ganny *allocate*?

E osi, eski dan sa Bidze ki pe ganny koupe, eski i annan osi bann ki'n ganny fer *redundant* prezan ki zot in fer *savings* lo la? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou kestyon. Larepons pou ou premye kestyon Onorab. Mon krwar i annan 2 rezon prensipal, ki ler mon'n analiz sa sityasyon, ki mon kapab dir akoz i annan en *delay* dan *recruitment*.

Premyerman, mon krwar keksoz ki nou, nou'n obzerve Minister Finans, se ki ler nou pe fer preparasyon Bidze ki *link* ek stratezi nasyonal, kot in annan

en kantite defayans, i en prose ki nou ankor bezwen *perfect* li. Nou pa ankor ariv sa staz kot nou pe fer sa 100poursan byen. Ki mannyer nou fer propozisyon pou dir be la nou stratezi, la nou striktir ki nou bezwen, e la *recruitment* ki nou bezwen fer. So i annan sa premye eleman ki bezwen ganny *improve*.

Lo dezyenm rezon se en mankman kapasite li menm li dan pei.

Ok, e si ou ti pe swiv *news* semenn pase, i annan sa legzersis lo *manpower planning* ki nou pe konmanse.

Bokou, bokou *recruitment* nou pa pe ganny dimoun *even apply*, akoz sa *skills sets* ki nou bezwen, pa egziste dan pei ozordi.

Par egzanzp kot Minister Finans, nou sey *recruit economist*. Me napa *economist*. Nou al kot ANHRDC, nou dir be dir nou bann *economist* ki pe retournen. Ler nou gete napa *economist* ki pe ganny *train*.

So sa akoz i annan lenportans pou nou met en lot lanfaz lo *manpower planning*, pou asire poudir resours ki pei i bezwen ozordi e demen, pe ganny *train* la. *Ok?* So sa i sa 2 rezon prensipal ki mwan mon war *in terms of the delay* dan *recruitment*.

Lo ou trwazyenm kestyon si i annan bann *redundancy* non, napa. Mersi.

MR SPEAKER

Byen, mersi Minis. Kestyon Onorab Gill.

HON CHUCHILL GILL

Mersi Mr Chair. Mon kestyon i lo *Public Health Authority*. Pou rezon sa R800 mil, rezon se *delay in recruitment*. Apre *discontinuation of risk allowance*.

Mon kestyon se avan ler sa *discontinuation*, zot ti komanse, eski tou bann dimoun ki ti *legible* pou ganny *risk allowance* zot in fini ganny peye? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Panel. Wi SS.

SS PATRICK PAYET

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Wi Mr Chair nou kapab konfirman ki avan ler ki nou, nou'n *propose* sa *budget cut*, nou'n fer sir dan *revised MBE* nou'n vwar sa *potential savings*.

Apre ki tou bann depans e bann *anticipate* depans ki pou ganny depanse in ganny kouver. Nou kapab konfirman.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab William, kestyon.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Chair. Mr Chair mon ti ava kontan demann avek Minis, par lefe ki lannen pase osi nou ti vwar bann *budget cut* rezon avek *delays* dan *recruitment*.

Mon anv i ki Minis i eklersi nou, eski sa bann mankman dan bann travayer kalifye i pou andikap serten bann Departman?

E eski Gouvernman pe mazin osi la par lefe ki sa bann kalite *skills* nou bezwen. Eski nou pe mazin rod travayer etranze? Menm si Gouvernman son Polisi se pa tro rod bann travayer etranze.

Me par lefe ki nou bezwen. E dan en mon'n globalize ozordi. Eski zot pe mazin al dan sa direksyon?

Akoz par lefe ki problemn ki nou erite dan lepase. Par lefe ki petet *skilling* nou bann travayer, kalite *training* ki'n donnen petet pa'n ase elarzi pou pran kont bezwen.

Eski zot pe al dan sa direksyon? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis wi.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou kestyon. Lo kote si i pou andikap Gouvernman? Mon pa pou dir i pou andikap li dan en fason kritik. Me kekfwa i pou anpes li fonksyonn lo en nivo *optimal*, en? Me *I go - mon go, back* lo sa repons mon ti donn Onorab Aglae.

Ki mon santi poudir i annan bokou *request for recruitment* ki ganny fer par bann *Minister*, ki ler ou regarde i pa neserman annan en *need for it. Ok?*

E dan sa bann ka, ki la nou - espesyalman parey ler nou'n travay lo Bidze 2023, ankor nou'n war bokou *request for recruitment*. E kot nou kot Minister Finans ek lo kote Planifikasyon Nasyonal, nou dir be non annou regard byen sa bann *request for recruitment, ok?*

E mon krwar *as* nou *improve* nou prosedir, poudir nou annan en stratezi nasyonal, nou annan en striktir ki kapab egzekit sa stratezi, nou pou war poudir non, nou pa bezwen sa kantite travayer. Akoz i annan en *mentality or* poudir si nou annan en problemn ki nou fer, nou bezwen toultan solisyon i plis travayer. Me i pa neserman toultan le ka, kot nou bezwen

plis travayer i solisyon tou problemm.

So sa i en keksoz ki mon le anmenn dan bann lezot Minister, sa kalite *thinking* ki mannyer nou re fer ki mannyer bann Minister i *operate*.

Akoz i annan resours osi ki kapab ganny *share across* en portfolyo dan en Minister. *Ok?* Be ki ou war se bokou *MDAs* zot le zot prop resours pou zot menm. Be pou nou be efikas i annan resours ki kapab ki kapab ganny *share* dan en portfolyo. So sa i pou war poudir i pou redwir demann pou *staffing*. Sa premye.

Lo kote ou dezyenm kestyon *regarding* si Gouvernman pou al dan direksyon travayer etranze?

Mon krwar i annan serten *areas* kot *in the short term* ou napa swa, *because* i annan en *need*. E vi ki sa i en keksoz kritik, ou pou bezwen rod travayer etranze.

Me i enportan pou nou annan sa *manpower planning plan* pou nou kapab devlop sa bann *skill set*. Akoz sa i zis en solisyon *short term*. I pa en solisyon lonterm.

En legzanp mon ava donn ou, ozordi i annan en gran mankman *surveyors*. I annan bokou louvraz par egzanp kot Minister Later e bann lezot

Lazans ki ganny *delayed* akoz senpleman napa ase *surveyors* pou fer sa louvraz.

So nou pou bezwen regarde *in the short term* al lo kote marse *labour overseas* pou ganny sa *skill set*. E apre *build* li *over time* lokalman. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Kestyon Onorab Cosgrow.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour tou dimoun.

Minis nou konnen ki poudir i annan en *manpower budgeting exercise* ki ganny fer avan Bidze, par bann diferan antite, pou zot kapab demann en Bidze avek Gouvernman, pou kapab fer zot loperasyon.

Now, ler mon pe get en Minister parey Minister Ledikasyon, ozordi i annan *budget cut* apepre R20milyon. Mon kestyon se ki Minis be ler zot in fer zot *manpower budgeting exercise*, zot in get byen ki kantite *teachers* zot bezwen?

Oubyen ki kantite dimoun dan ledikasyon li menm zot bezwen?

E zot in *plan* zot lekor pou konnen poudir mon bezwen tan kantite. E mon resours mon kapab anploy tan kantite *within* sa lannen;- ki mon pa letan i

ariv *Mid-year Review*, mon war mon avek 20milyon mon pa kapab depanse.

Ki problemn i annan la dan Minister Ledikasyon? E mon pe gete osi SRC. Ki problemn i annan dan sa bann Minister, ki zot pa pe kapab enplimant sa legzersis *MBE* ki zot in fer?

E ki reperkisyon sa i annan par egzanp lo delivre servis ledikasyon pou nou bann zanfand?

So pou mwan mon war li tou dimoun i koz lo nou bezwen *teachers*. Be solman i donn larzan e Minister Ledikasyon i annan 20milyon i pa kapab depanse. I montre *gross inefficiency* dan sa Minister! Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis wi.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Onorab mon krwar ou kestyon i valid. E ki mwan mon'n remarke, ki mon ganny enformen osi par bann *staff* Minister Finans, se ki sa *issue* parey dan Minister Ledikasyon i en kestyon ki plizyer lannen i annan sa demann pou *staff* adisyonnal, me *recruitment* i pa *take place*.

E tou le lannen nou war nou dan en sityasyon kot i annan en *budget request*, ler ou ariv *mid-year* ou war ou pe koupe. I pa en keksoz ki nouvo. I en keksoz ki mon kapab dir en pe kronik. Bokou lannen pe arive sa.

E la, la kot ankor mon *go back* ki larepons ki mon ti donn avek Onorab Aglae, se ki nou bezwen fer sa *manpower planning* dan bann diferan *MDAs* pli byen, *ok?* E nou bezwen konpran byen poudir be la, la resours ki annan dan pei.

Premyerman la resours ki nou bezwen pou nou egzekut nou plan dan en Minister, la, la resours ki annan dan pei, ouswa ki napa. La resours ki nou pou bezwen al eksteryer pou nou gannyen. Akoz napa lokalman. E baze lo la, *then* nou fer sa *budgeting properly*.

Lo kote SRC li i plizoumwen en *issue* resours napa. Sa *skill sets* ki pe rode, ozordi lo kote SRC nou pe sey *upgrade, upgrade the skill sets required to do the job*, akoz sa louvraz lo kote *tax* domestik, lo kote *Customs* i demann en *skill sets* en pe pli eleve, pou ou fer sir nou kapab *fulfill* responsabilite.

Me problemn ankor ki nou war se sa resours pa *available* lokalman. So i menm

larepons ki mon'n donn Onorab Aglae ki nou bezwen travay lo la. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you.

HON WALLACE COSGROW

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Wi, zis ... Ale Onorab Cosgrow.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Speaker. Zis en propozisyon – en? Pou ki nou pa war nou dan sa bann *sityasyon year in, year out*, sirtou par egzantp SRC, eski i pa annan en posibilite la pou nou servi *TGMI or Public Service College now*, pou nou zisteman *tailor-make en course*?

Akoz ou pa pe gannnen. Lenstitisyon pa pe donn ou petet sa bann dimoun ki ou anvi sorti *Business Studies*, avek letan i pou aprann dan SRC.

Be si ou annan dimoun spesifik ozordi ki ou bezwen, fer en *course*. Envit dimoun ladan. E *within 3, 4 years* ou a kapab *fill in* sa *gap* ki ou bezwen *fill in* pou nou pa war sa kalite zafer ankor. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Minis wi ou ti a kontan fer-?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Onorab sa i zisteman laliny ki nou'n bouz ladan. Annefe i annan en *MOU* ki'n ganny sinyen avek *Business School* ek SRC lo sa.

Nou pe osi etabli en nouvo *Certificate in Customs* avek nou sistenm ledikasyon, pou fer egzaktaman sa bann keksoz ki ou pe dir. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Pillay ou kestyon?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman avan mon vin lo sa seksyon dan anba nou *supplementary budget*, mon ti ava kontan demann Minis en kestyon lo sa *Mid-year Review* ki'n prezante.

Mon ti ava kontan ki Minis i klarifye avek Lasanble oubyen donn Lasanble lenformasyon;-

An sa ki konsern bann sipor ki ou dir ki ou Gouvernman in *provide*, konbyen larzan egzaktaman, eski Gouvernman in depanse ziska la, an relasyon ek sa bann sipor an total?

E la mon ti ava kontan ou kategoriz sa bann sipor dan lesans par egzantp, an sa ki konsern *ASP* - bann lasistans ki konsern *Welfare*.

E osi an sa ki konsern bann sa ki ou'n apel sa *emergency salary measure*. Konbyen ki Gouvernman in aktyelman depanse pou donnen? An se ki konsern *Mid-year Review*.

Prezan an se ki konsern sa ki devan nou la, mon ti ava kontan demann Minis, akoz ki sa bann departman kot nou pe vwar sa bann gran *savings*, pa'n konsidere par egzantp pou revwar zot konfigerasyon reminerasyon pou zot bann *staff*?

Par egzantp Minister Ledikasyon pou bann *teachers*. Si ou pe kontinyelman fer *savings* e ou pe demann bann *teachers* pou travay plis, akoz, eski sa i annan en diskisyon ek Minister Ledikasyon i bezwen re konsider ki mannyer i pey bann *teachers* anvi ki zot pe delivre plis?

Akoz i kler ki i montre poudir i annan en bezwen *additional personnel*, me i pa pe kapab *fulfill* sa kantite ki i bezwen. So akfer nou pou retourn ek larzan, kan sa larzan ti devret pe kapab al ver siport

bann ki pe fer sa travay konmela?

Prezan mon dezyenm kestyon an relasyon avek sa bann *savings* e *budget cuts* ki mon pe war devan nou la;

Mon vin lo Minister *Local Government*, eski Minis i kapab donn nou en *figure* lo ki *rate of delivery* bann proze anba Minister *Local Government*, konbyen i arive? Ki poursantaz *delivery* in arive?

E eski alors en R4milyon ki pa'n ganny servi pou *recruit* oubyen rod *staff* ki nesaser, eski zot in etabli si i annan en lyen ant sa avek sa *delivery*?

E mon dernyen kestyon Minis, eski ou kapab reasir Lasanble, ki an relasyon avek sa bann *delays in recruitment*, sa bann *delay* i bann *delay* - eski baze lo resers ki zot in fer - i bann *delay* ki annan en kote lozik avek?

Me i pa bann *delay* kot serten lenstitisyon pa pe *recruit* dimoun, akoz zot pa pe ganny sa dimoun ki zot, zot ti ava anvi gannyen - pa lo en perspektiv kalifikasyon, me lo en perspektiv zot pe swazir dimoun pou donn serten louvraz? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou kestyon. Lo ou premye kestyon lo kote Ledikasyon mon a reponn *from* en perspektiv Minister Finans. Mon pa pou kapab reponn li from en perspektiv Minister Ledikasyon.

Lo kote Minister Finans si ou pran larzan ki'n *save* dan en lannen ou met li dan *saler*, savedir sa i vin en *permanent increase* ki ganny reflekte dan lannen ki vini.

So sa nou pa kapab fer lo kote Minister Finans. Me sa dezyenm kestyon lo kote *remuneration* bann *teacher*. Mon mazine i ava pli apropiye pou donn Minis Ledikasyon sa kestyon.

Lo dezyenm kestyon mon ava evit *SS* pou reponn lo kote *Local Government* ek bann proze.

Lo ou trezyenm kestyon *regarding delay in recruitment*, mon krwar mon'n reponn Onorab Aglae. Mon'n reponn Onorab Cosgrow lo sa *issue*. So, mon krwar mon'n fini adres sa kestyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. *SS* ou a kontinyen.

SS PATRICK PAYET

Mersi Mr Chair. Mersi onorab. Lo kote bann sonm ki nou pe

peye akoz kekfw nou kapab donn zot detay *eventually*. Be selman ki nou'n fer pandan sa en mwan, nou'n *consolidate* en pe *payroll* an antye. Savedir *payroll* ki nou peye, travayer ki ganny pli ba ki R9000 dan Gouvernman, aplikasyon dan prive e apre lo kote bann benefis e *home carer*.

So, *payroll* ki nou'n peye lafen Out i aktyelman zis en *payroll*. So detay ki mon pou donner ozordi, i pou zis sa sonm total. Me selman apre nou kapab donn zot *the disaggregate number*.

Ki nou'n peye pou lafen Out;- pou *salary* lasistans nou'n pey 7 milyon 51mil 967. 29 sou. 7 milyon.

E bann *Bill* ki nou'n gannyen avek bann *SOEs*, akoz bann *SOEs* ki nou ti pe fer se zot ti pe soumet - zot ti pe peye. Apre zot ti pe soumet zot bann *Bill* kot nou.

Aktyelman nou'n ganny zis 152mil 700. Selman pou mwan Septanm ki nou fer, nou'n dir zot nou pou *process* tou bann *salary assistance* dan sa *consolidated payroll* kot nou, ki *at least* nou ava kapab annan en *consolidated payroll*.

So, *this is* ki nou'n servi dan sa 7milyon ki nou'n servi, pou nou *estimate the quantum* ki nou bezwen.

E parey Minis in mansyonnen dan son *statement*, ki menm si Bidze siplemanter ki nou pe demande anba sa vot ki Ms Tamatave pou pas lo la apre, nou pe demann zis en sonm - i pa sa sonm total ki nou pou bezwen. Me selman zis en sonm R13.9milyon.

Me tandis ki letan nou'n fer *estimate* pou sa *financial assistance*, nou'n vwar ki pou kout nou apepre R47milyon ziska Desanm. Sa nou *estimate* ki nou'n fer. Me nou napa aktyelman kekfwavek pou lo kote bann *breakfast* ki pe donner. Sa nou kapab rode pou donn Lasanble. Akoz nou annan zis 3 semenn depi ler *breakfast* ti pe donner, me selman nou ankor pe *consolidate* en pe bann *figures*.

E definitivman *by* lafen di mwan Septanm, nou ava dan en pli bon pozisyon pou nou kapab donn zot en pe plis detay pou *breakfast*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Kestyon Onorab Henrie?

HON SEBASTIEN PILLAY

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Onorab annou sey al lo klarifikasyon akoz mon annan en kantite Manm. *Sorry? Ok*

mansyonnen, byen. Asistan Depite Kontroler Zeneral pou adrese?

DEPUTY COMPTROLLER GENERAL JUDE COMMETTANT

Mersi Mr Chair. Pou depans anba *PSIP* pou *Local Government as at Zen* depans ti 20 percent. Me *as we speak today* depans i 33.6poursan anba *Local Government*.

MR SPEAKER

Wi Onorab Pillay, si...?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mwan mon ti le zis met devan Minis poudir i kler ki nivo lefikasite Gouvernman *it begs to question*.

Akoz sa ki nou pe vwar la i montre nou poudir i annan en mank lenformasyon ki pe vin kot nou kot Lasanble, pou nou kapab konpran egzaktaman ki pe pase.

E eski i pou posib Mr Speaker, pou Minis kapab fer en legzersis, kot ou klerman defini pou nou, apre ki ou'n fer sa legzersis konsolidasyon, pou nou konnen egzaktaman pou nou konnen ek sa *additional* larzan ki'n sipoze ganny donner pou bann dimoun anba sa sipor ki ou'n propoze,

konbyen i pou arive *and not the total payroll*? Konmsi mon le konnen - mon le konnen par egzant pou tou sa bann lasistans ki nou pe propoze, konbyen in arive?

Rezon pou sa Mr Speaker set akoz nou devret kapab dir avek dimoun poudir, si nou pe dir poudir Gouvernman i pe anmas plis reveni, e dimoun pe demann en pe plis larzan, nou bezwen konnen ki mannyer. Akoz nou, nou pa oule vini vin dir donn dimoun plis larzan kan nou pa konnen si nou'n anmas reveni.

So, mon ti ava kontan si nou kapab ganny en pe plis lenformasyon lo sa size Mr Speaker.

MR SPEAKER

Wi Minis ou adrese?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou kestyon. Si mon'n konpran byen ou kestyon, mon krwar SS in donn globalman ki kantite nou pe depanse.

Aprè in fer referans poudir bann detay ava ganny donn avek Lasanble lo *disaggregating the different component of the assistance*. Si mon'n konpran ou kestyon byen Onorab.

MR SPEAKER

SS.

SS PATRICK PAYET

Mr Chair, kekfwa parey Minis in dir ki nou'n mansyonnen ki sa *payroll* ki aktyelman *for the financial assistance* R500 apre bann lezot sonm, i apepre 7milyon pou mwan Out. Apre R152mil 700 pou nou ti pe asiste bann SOEs.

Me selman letan nou'n *estimate* total ziskan Desanm, nou'n dir ki i pou tonm apepre 48.7 milyon, pou *financial assistance*.

Me tandis ki lo kote *breakfast* nou *estimate* ki nou'n travay lo la, kekfwa mon ava les Ms Tamatave pas lo la.

So nou annan en travay ki nou'n fer ki nou'n *estimate*. Me selman definitivman, akoz i *actually* zis 3 semenn depi ler sa program in komanse.

Definitivman *by* lafen dimwan nou kapab donn zot bann *actual figures* ki pe arive. Be selman nou kapab dir zot en *estimate* ki nou'n travay lo la ziska Desanm.

MR SPEAKER

Ms Tamatave i annan en *chiffre* pou donner la. Akoz ...?

COMPTROLLER GENERAL ASTRIDE TAMATAVE

Mersi Mr Chair. Mr Chair pou *breakfast* parey ti'n deza ganny prononse, nou ti dir en *cost* apepre R10 par marmay ti pou ganny *allocate* pou *breakfast*.

E baze lo statistik lekòl, ki ti annan apepre 17mil 293 marmay dan letablisman lekòl piblik. Nou ti'n *assume* si *let's say* 100poursan marmay primer i *enroll to the service*, i apepre 50poursan manmarmay segonder i *enroll to the service* ziska Desanm, ti pou kout Minister Ledikasyon R8.7milyon pou li *provide the service of breakfast*.

Me par kont avek larantre lekòl ki nou'n war, Minister Ledikasyon in travay ansanm avek *STC*, kot in ganny en *credit facility*, kot in *provide* li bann *consumable items* ki lekòl i servi.

Par egzamp dite, *Ovaltine*, dile, disik e bann lezot parey *cornflake*,. ki'n ganny *provide* avek bann lekòl. E Minister Ledikasyon li tou le mwan i pou fer sa peyman *on the facility*. I annan bann *tuck shop operators* osi ki pe asiste lekòl.

So, *as we speak now*, napa en lekòl ki'n *receive* en *invoice from tuck shop operators*, akòz nou *only in the* trwazyenm semenn larantre lekòl.

So parey *SS* in mansyonnen, se *by* lafen Septanm ki nou pou aktyelman konnen konbyen *the breakfast program* in kout Gouvernman pou sa premye trwazyenm term. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Annou retourn lo *salaries* akòz mon en pe trakase ki nou pou repet menm keksoz apre ler in ariv lo *Goods and Services*.

Onorab Henrie ou kestyon.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Chair. Zisteman mon ti krwar nou pe *go alphabetical order*. Konmsi wi nou pa pe konport nou parey bann novis pe sot partou kote.

Mr Speaker konsernan bann *recruitment*, mon le fer en komanter parski pou dir avek *panel*, depi 6enm Lasanble dan sak sa bann *supplementary budget, delays in recruitment* in vini. I en problemm iriditer dan servis piblik Sesel, ki tou lede parti politik i bezwen konsernen avek.

Mon annan en propozisyon. Ki sirtou *post-COVID-19* kot nou ti'n sipoze reflesir lo fason ki Sekter Lanplwa i bezwen fonksyonnen; *Flexible working hours*;

Fer plis ki 2 louvraz;
Work from home;

Koman en pei nou bezwen al dan sa direksyon. Parske Mr Chair, mwan koman *MNA*, Mont Buxton mon konn dimoun ki tou le semenn mon anvi *vacancy* pou zot, dimoun ki kalifye ki annan ziska *Masters Degree*.

In fer plis ki 10 *interviews*, sekter piblik, prive, i pa ganny travay. Be mon rode be konmsi ki problem? Dimoun la deor pe rod travay.

So si leta Sesel i fer en legzersis, pandan 3 zour met bann *HR officers* dan tou Ladministrasyon Distrik. Fer en lanons ki tou Seselwa ki pa travay, me ki oule travay, desann anmenn zot bann kalifikasyon.

Nou fer en *database* nasyonal. La zot la sa bann dimoun. Apre be tou sa bann, gete kot zot ete, kot nou kapab met zot. Parski dimoun i la deor zot anvi travay. E prezan baze lo bann *GOP* ki pe ale nou gete. Nou fek pe koze nou de *Chief Whip*, i annan dimoun ki pa bezwen-

Mon pa'n *train* pou mon vin en *MNA*, mon'n *train* pou en zournalis. Be selman mon pe fer sa louvraz. So, *we can place people* bann keksoz tanporer. Akoz zot bezwen viv, uu vwar?

Menm Lasin en pei pli kominis i pa donnen *handout* parey nou donnen dan *ASP* Sesel.

Gouvernman pou plas ou dan en program apre. *Ok* fodre *unless* ou annan en dezabilite ou pa kapab travay. Me ou ganny en keksoz akoz ou le en program ki Gouvernman i met ou. Akoz i annan e proze ki i le konplete.

So nou bezwen fer en *labour mapping exercise* dan sa pti pei Sesel avek sa pti gin dimoun. *We can do it, we should do it to find* en solisyon pou sa problem ki annan apre lannen" *delays in recruitment*" - pou mwan *we have to find a solution since yesterday*. Mersi.

MR SPEAKER

Panel i ti ava kontan adrese. Oubyen zot ava zis note. Byen *ok* nou ava kontinyen avek lot kestyon. Onorab Gabriel.

HON CONRAD GABRIEL

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou dimoun a lekout. *Welcome* Minis ek ou *panel*. Premyerman Minis eski sa legzersis ki la devan nou la, pou servi koman en gidans pou Bidze 2023? Kot apre bann Minister i war zot kot napa kapasite pou enplimant son bann program.

E dezyenman, mon pe get bann *public bodies*. NSC an partikilye 2.5milyon.

Mon ti ava kontan ganny en detay petet ki bann *post* e ki lefe sa pou annan dan devlopman spor an zeneral, ki konpri son bann aktivite ouswa plan sa Minister? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. *Panel? Yes SS?*

SS PATRICK PAYET

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Pou nou letan nou'n prepar *Mid-year Review* nou'n fer li an menm tan ki nou ti pe prepar *the first draft of Bidze 2023*.

So i annan en *synergy* avek preparasyon Bidze 2023 avek *the manpower budgeting exercise* ki nou'n fer *for mid-year*.

Par egzanp en keksoz ki nou'n vwar ki i annan Minister ki aktyelman ozordi zot annan *savings*. Zot annan bann *post*, me an menm tan zot pe demann *post* adisyonnèl dan Bidze 2023.

So definitivman dan diskisyon avek zot, nou'n dir zot ki zot bezwen annan en priyoritizasyon ki ganny fer. baze lo zot stratezi ki zot in met devan avek zot bann *performance indicate* endikater.

So definitivman nou, nou'n fer sa 2 legzersis avek bann Minister, pou fer sir ki letan nou pe propoz dan Bidze 2023, nou pa anmenn en pe plis diplikasyon pou donn en pe sa bann landrwa bann pos adisyonnèl.

E ki aktyelman ozordi zot pa pe kapab *recruit*, aköz nou *labour market* ki mannyer i ete ozordi. Ouswa pou bann lezot rezon.

So sa i en legzersis ki nou'n fer, ki pou fer sir ki *at least* i annan sa *synergy between the two exercises*.

Lo kote NSC mon a pas laparol avek Ms Tamatave, ki ava donn ou en pe detay lo sa bann *post* ki zot pa'n kapab.

MR SPEAKER

Mersi. Wi Ms Tamatave.

**COMPTROLLER GENERAL
ASTRIDE TAMATAVE**

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. As *at Zen* bann *post* ki ti ankor *vacant* anba SNC, nou annan en *senior information Officer*, en *IT technician*, en *compliance officer*, en *coach level 2*, en *coaches' commissioner*, en *pool assistant*, en *life guard*, en ranplasman pou en lot *coach level 2* avek en *principal sport officer*.

Mr Chair i bon note petet pou bann Manm Lasanble - dimoun par egzanp nou konnen dan pozisyon i en keksoz ki pa permanan.

Dimoun i kapab *during the year* i *resign*. Apre i pran apepre serten mwan pou en Minister kapab trouv en ranplasman. Pa letan en dimoun i sorti dan en *post* deswit, lorganizasyon i kapab trouv en kandida apropiye pou ranplas dan sa bann pozisyon.

So i annan bann *post* i kapab i ti la letan nou'n prepar Bidze dimoun ti dan *post*. Me avek letan dimoun i kapab sorti e pran letan pou dimoun re antre.

So sa i en larepons en pe zeneral, kot tou bann *delays in recruitment*. I osi bann ranplasman ki ennler letan dimoun i ale i pran letan pou Minister kapab trouv kandida apropiye pou ranplase. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi *Comptroller*. Kestyon Onorab Lemiel.

HON SYLVANNE LEMIEL

Mersi Mr Speaker. I annan parti enn mon kestyon ki'n ganny reponn. Me selman mon ti ava kontan Minis zis eklersi. Akoz mon konsern mon i ti kote lo kote rekritman. Dan menm

laliny avek Onorab William, sa ki in demande. Eski i annan en lefe lo manda serten lorganizasyon sa bann *recruitment* ki pa'n ganny fer? Enn.

Minis mon'n tann ou ou'n reponn en pti git, me selman petet en pti pe pli sa. Par egzanp Departman Lenfrastriktir tou, i annan *recruitment* ki i pa'n fer, son bann proze i ganny kit deryer. E sa larzan petet mon pa konnen i retournen dan fon. Eski lannen prosen nou pou re gannyen sa bann larzan sa bann proze pou re ganny fer?

So apre Mr Speaker, mon ti ava kontan konnen petet lo kote an sa ki konsern bann *workforce* petet ki nou pe war la *recruitment* pa'n ganny fer, mon pe mazine Minis, eski nou pe al dan laliny, or Gouvernman pe al dan en laliny par egzanp, kot ki annan en louvraz *admin* dan en landrwa. Sa Minister (a) pa'n ganny sans *recruit* en *admin officer*.

So i annan *admin officer* dan Minister (b). Eski zot pe mazin fer *shared responsibilities*, kot enn i al fer pou lot pou zot *save* sa larzan? Or ki laliny nou pe mazin al ladan. La sa bann *Minister* in fini perdi sa bann larzan anba *recruitment*? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis wi.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou kestyon. Lo premye kestyon *regarding recruitment e how critical is it to certain projects*.

Mon krwar wi i annan serten landrwa parey mon'n mansyonnen, kot *delay* dan *recruitment* i annan en lenpak lo lekzekisyon proze.

Me parey mon dir *the delay in recruitment* i pa zis en rezon. I annan plizyer rezon ki annan *delay* dan *recruitment*. Me sanmenm sa kot i annan sa, i devret annan sa pli bon *planning* lo kote *both, recruit...*

E ou pou war poudir menm *challenge* ki egziste dan *recruitment*, i menm *challenge* ki egziste dan *projects*. Se *planning* kot i ankor annan en kantite defayans, en?

E mon dir wi i annan serten landrwa kot i kapab *lead to delay of projects*. Me la, la kot nou, nou'n bezwen pran serten desizyon pou *priorities* lekel bann proze ki pli kritik. E fer sir ki sa bann proze i ganny egzekite, premye. E apre bann lezot i vini, *until* sa problenm i *sort out*.

Lo ou dezyenm kestyon pou *portfolio sharing*. *Sharing of*

resources. Sa i egzakteman laliny ki mon'n anvi pous bann *MDAs*.

I annan en louvraz ki finans ansanm avek *PSB, Public Service Bureau* pe fer, pou nou kapab edik bann diferan *MDAs* be si sa resours pa egziste la, me sa resours i egziste dan ou *portfolio*.

Or maybe even outside ou *portfolio* e sa dimoun i annan sa lekspertiz pou fer sa. I annan sa letan pou fer sa, ki mannyer ou *share* sa bann resours.

Sa i pa pou zis fer keksoz bouze, me i pou osi *ensure* ki *wage Bill* Gouvernman pa kontinyelman ogmante, *ok?* Akoz *size* Gouvernman i en keksoz ki is *an issue*.

Nou tou ou koz lo logmantasyon saler. Me pli *civil service* i *bloated*, Li i difisil pou ou donn en logmantasyon saler.

Me si ou annan en *civil service* ki pli *slim*, ou pey pli byen e prodiktivite i *improves*. So sa i egzakteman direksyon ki nou le al ladan. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Nou avanse. Onorab Woodcock.

HON WAVEL WOODCOCK

Mersi Mr Speaker. Minis mon osi mon pou al lo sa *size delay in recruitment*. Ou menm ou

ou'n mansyonnen poudir enn bann *issues* ki Gouvernman pe fer fas avek - annefe sa *issue delay in recruitment* i en size ki'n la pou plizyer lannen. Bann *supplementary budget* in vini lannen apre lannen, me in toultan annan sa *issue*.

E ou'n dir poudir enn bann *issue* se mank ekspertiz dan plizyer *field*. Annefe ou'n mansyonn *surveyors* ki en konsern ozordi.

I annan mank eksper dan finans. E bann lezot *skill sets* ki nou napa dan pei. Me pli gro problem dan lepase sete kot ANHRD, ki zot ti annan sa manda pou *Human Resource Development*.

E in annan en defayans an term pou priyoritiz bann *areas*, bann *field*, ki nou bezwen devlop bann dimoun ladan.

E mwan mon kestyon. Eski nou annan en plan nasyonal an kolaborasyon, partenarya, par annan en konversasyon avek bann diferan MDAs pou idantifye sa bann *areas*?

Sa bann *expert* sa bann *field* ki nou bezwen bann *expert* ladan pou nou konsantre nou finans devlopman Resours Imen dan sa bann *field* ki nou bezwen ozordi dan nou pei Sesel? Mersi.

MR SPEAKER

Yes Minister.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou sa kestyon. E parey mon ti'n dir oparavan, i annan sa *manpower planning exercise* ki'n komanse.

Annefe medya ti kouver sa semenn pase. *This is exactly* ki nou bezwen fer. In annan en dekalaz *between* sa ki nou sistenm ledikasyon pe prodwir. E sa ki pei i bezwen. *Ok?* E sa ki nou bezwen adrese vitman. E sa legzersis i pa pou *take into account only central Government*. Me osi parastatal e sekter prive tou. *Ok?*

E lo sa *issue* i pou annan sa *restructuring in terms of* ki mannyer *manpower planning* i ganny fer. Kot nou'n sanz fason. E ozordi parey lo kote *scholarship* sa ki ANHRDC ti fer, sa bout pou ganny fer par Minister Ledikasyon. *The manpower planning* pou ganny fer par Departman Lanplwa.

Me osi pou annan *very close involvment of* Departman *National Planning*. Akoz li ki pe *plan* nasyonalman. E i pe prozekte ki bor *skill sets* pou bezwen.

E sa i pou enform Departman Lanplwa ek bann

lezot *stakeholders*, ki bor resours pou bezwen.

Mon krwar sa i en striktir pli efikas pou vreman adres sa *issue of manpower planning* dan pei. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Onorab Roucou.

HON MICHEL ROUCOU

Mersi Mr Chair. Bonn apre midi a tous. Minis laplipar mon bann kestyon in ganny demande. Mwan osi mon pou dakor avek Onorab Henrie. Akoz mwan osi plizyer fwa mon anvoy plizyer zabitan dan mon distrik pou *apply* pou bann *post* ki zot war.

Be selman in annan bann *return graduate* ki zot pa ankor antre dan en lanplwa, akoz petet parey ou'n antre dan en lanplwa, akoz petet parey ou'n dir se ki napa sa bann pozisyon ki zot in al *study*.

Be eski i annan en letid pou sey apros zot, pou gete i zot enterese pou zot kapab antre dan bann landrwa, kot pe rod bann dimoun en pti pe dan kalifikasyon? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair, Mersi Onorab. Sa ki ou'n mansyonnen wi i

annan en *issue of bann skills sets* ki bann *returning graduate* i retourn avek.

I pa neserman sa bann *skills set* ki i annan *job opportunities*. Me la kot i bezwen annan en eleman *retraining* ki ganny fer, pou kapab ganny sa bann dimoun dan lanplwa.

Me ankor pou mwan, sa i en sityasyon ki pa ti'n devret arive. Akoz si ti annan *proper planning*, ti pou annan louvraz pou sa bann dimoun.

Akoz ozordi louvraz i annan. I pa en *issue* ki louvraz napa. I en *issue* ki *skill sets* pa *match* avek louvraz.

So, this is where mwan mon santi poudir in annan en *failure* dan *manpower planning*. E la i enportan par egzanp, i annan en keksoz ki mon'n obzerve e mon'n met a latansyon Minister Ledikasyon, ozordi *University of Seychelles* i *train* mazorite etidyan dan *Business Administration*. E mon plizyer lannen mon pe fer sa largiman.

Sa i pa *skill sets* ki pei i bezwen, *ok?* Ler mwan mon pe rod en ekonomis, en *accountant*, en *financial controller*, mon pa pe gannyen. Akoz nou pa pe *train* zot.

Me mazorite *student UNISEY* dan *business field* se

Business Administration. E it is not the skill sets ki nou bezwen. So i bezwen re annan sa linking between nou sistenm ledikasyon liniversite, scholarship avek sa ki pei i bezwen. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Onorab Labonte.

HON ANDY LABONTE

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Minis avek *panel*. Bon bokou kestyon in ganny demande.

Zis en pti klarifikasyon *Minister*. Ou'n dir poudir i annan en *lack of qualified manpower*. E sirtou ler nou pe koz partikilyerman lo SRC. Vi ki i annan en *delay* dan *recruitment*, i annan - pou sa 10 milyon. E i annan bokou konplent laba ki travay in double. Travay in sanze. E dimoun pe fer bokou konplent, akoz ler zot pe al retir zot bann *goods* ki keksoz in kontinyen konplike e in vin en pe plis birokasi.

Eski ou ti kapab dir nou konbyen *staff* ki zot *lack* laba, e petet ki mannyer nou kapab fer petet pou adres en pe sa bann sityasyon? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Ms Tamatave ti'n donn detrwa sif lo NSC.

HON ANDY LABONTE

Pa lo SRC Mr Speaker.

MR SPEAKER

SS wi.

SS PATRICK PAYET

Mr Chair. Mersi Onorab pou sa kestyon. Lo kote Zanvye 2022 SRC ti annan en total 363 *staff*. E sa i enkli *Domestic Tax* avek *Customs*. Me *as at August* i annan 373 *staff*. Sa son total. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Setou kestyon ki mon annan lo sa seksyon. Nou a pran en lot prezantasyon. Me selman mon ava fer bann Manm remarke ki nou riske pa ganny letan pou kestyon lo La. E not byen zot bann kestyon pou nou swiv avek apre.

Minis lekel nou *next presentation?* Ms Tamatave.

**COMPTROLLER GENERAL
ASTRIDE TAMATAVE**

Mersi Mr Chair. *Next* prezantasyon i dan seksyon (b) anba *Current Outlays (goods and services)* ki trouve lo paz 3. E i swiv lo paz 4.

So si nou pou komans anba bann *Ministries and*

Departments. Departman Ladefans, en sonm R5 milyon siplemanter pe ganny demande. Sa i pou *cater* pou bann *deficit* ki sa bann Departman i annan anba son vot elektrisite avek *fuel*.

Sa i an vi - i annan plis loperasyon ki sa Departman in fer sa lannen konpare ek lannen pase. E sa in fer li konsonm en pe plis *fuel*. E osi lo son kote elektrisite. Son *bill current* i plis ki son Bidze ki'n ganny *allocated*. *And this is why* i annan en *deficit*.

Anba Departman Lenformasyon, Kominikasyon ek Teknolozi, en sonm R2.3milyon pe ganny demande pou koman en sonm adisyonnal.

Sa i pou *cater* pou li *acquire* en *EID platform*. E osi pou li aste en *key management system*. Sa i mars ansanm avek sa proze Paspor Biometrik ki Departman Imigrasyon pe *acquire* sa lannen.

Anba *Office of Public Service Appeals Board*, en sonm R215mil. Sa i pou *cater* pou loperasyon sa lofis.

Mr Chair letan sa lofis ti vin an loperasyon tar lannen pase letan nouvo Manm Egzekitiv *Board* ti ganny kree, nou ti'n fini finaliz Bidze 2023. 2022 eskiz mwan.

E ki nou ti fer nou ti *allow* sa *Board* pou li organiz son Bidze dan en fason ki i kapab *meet* son loperasyon *for the first 6 months*. E sa sonm la i pou ed li pou li kapab *operate* pou *the for the next 6 months* ki devan li.

Anba *Ministry of Fisheries*, en sonm R203mil. Sa i pou *cater* pou *VAT component* pou en *Blue Invest Africa Networking Forum* ki fek fer. Sa proze ti ganny finanse par *EU*, me selman *the VAT component* i bezwen ganny peye par Gouvernman.

Anba *Ministry of Foreign Affairs and Tourism*, en sonm R18 milyon pe ganny demande *as budget cut*. Sa i anliny avek *pandemic COVID-19* e osi lager *Ukraine/ Russia*.

Departman Tourism i pa'n war li kapab materyaliz tou son bann aktivite ki ti'n plan pou sa lannen. E osi anvi ki i annan en besman dan to deviz, konpare avek *actual* ki'n ganny peye, e *amount* ki nou ti prevwar dan Bidze.

Anba Minister Zafer Entern partikilyerman anba Departman Lapolis, en sonm R10.48milyon. Sa i pou *cater* pou *additional security provision* anba sa Departman.

Anba Minister *Local Government and Community Affairs*, en sonm 500mil,

propoze pou *budget cut*. Sa i osi anliny avek bann restriksyon sa lannen, sa Departman i pa'n war li kapab pourswiv tou son bann aktivite ki i ti'n *plan and this i why* i pe *anticipate* en *savings* 500mil.

Anba Minister Lasante, en sonm R600mil. Sa i an vi avek *bursary allowance* pou manmay *NIHSS* ki anba Minister Lasante.

Anba Minister Lanplwa ek Zafer Sosyal, R500mil. Sa i rediksyon ki sa Departman i pe vwar anba elektrisite e osi anba lizaz telefonn.

Anba Minister Lagrikiltir, *Climate Change* e Lanvironnman, nou pe demann en total R73.1 milyon. Sa i pou *cater* pou bann *subsidy* anba Lagrikiltir.

So anba sa group Minister ek Departman, en sonm R98.285milyon pe ganny propoze *as* siplemanter. E R19.55milyon koman *budget cut*. E sa i fer en *net* R78.735 milyon koman siplemanter adisyonnal.

Anba dezyenm group ki trouve lo paz 4 - *Regulatory Bodies*, nou annan en alokasyon pou Anti-Koripsyon Komisyon. Sa i en sonm R63.615milyon. Sa i pou asiste sa Komisyon avek son bann

current case koripsyon ki pe *investigate*.

Anba *Seychelles Land Transport Agency*, en sonm R4.181 milyon. Sa i pou *cater* pou bann *deficit* ki *currently* annan anba *maintenance* pou bann *crash barriers* e osi bann *road infrastructure*.

Anba *Health Care Agency*, R109.62milyon. Sa pli boner Minis in donn en detay en pe pli elarzi lo la. Me selman the *biggest component* ladan i R50milyon ki pou akizisyon en nouvo sistenm *MRI*. Nouvo *MRI* - pa sistenm.

Sa i fer anba *total Goods and Services*, nou annan en sonm adisyonnal of R275.697milyon, en *budget cut* R19.55milyon. E sa i fer en total R256.147milyon adisyonnal anba *Goods and services*.

Petet Mr Chair, zis nou kapab kouver *Category (C)* an vi ki li osi i tonm, i anba *Other Goods and Services* dan *Appropriation Bill*. Sa i pou egzekisyon *for the election*. Sa i sonm R3.992milyon.

Sa nou'n fer provizyon, an vi ki dan lamannman Lalwa *Mayor's Office* nou espekte annan eleksyon pou Mer Lavil avan sa lannen. *And* sa sonm pe fer provizyon pou sa eleksyon.

Avek sa mersi Mr Chair.

MR SPEAKER

Mersi lo *Goods and Services*. Mon ava pran detrwa kestyon pou lemoman Onorab. Les mon ava note en pti kou avan nou komanse parske-

Ok mon krwar mon'n gannyen. Onorab Arissol ou kapab komanse.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Chairman. Mon annan en klarifikasyon mon ti ava kontan demann avek Minis Finans, *in regards to Anti-Corruption Commissions* R63milyon.

Mr Chair mon ti ava kontan i al dan rikord ki Minis Finans ki asiz dan nou Lasanble Nasyonal ozordi avek SS Payet ki la, toultan zot koup nou Bidze. Bidze Lasanble Nasyonal. Toultan zot koupe.

(APPLAUSE)

HON SANDY ARISSOL

Nou Bidze mon krwar i R43milyon. E Minis Finans ki asiz dan nou Lasanble Nasyonal sak fwa *Management* Lasanble Nasyonal ki konsern finans i al kot li, zot rod tou rezon posib pou zot ronny nou. Pou zot nou Bidze desann bokou pli ba!

I enportan nou note Mr Speaker, ki Egzekitiv atraver en Prozedlwa, zot ti rekonnèt poudir Lasanble i mank kapasite, i mank resours, napa mwayen.

Be ler nou *Management* ki dirize par Clerk Lasanble Nasyonal, Mrs Tania Isaac ki dan Lasanble ozordi, i al kot Minis Finans ki asiz dan Lasanble Nasyonal ozordi avek SS Payet ki la dan Lasanble Nasyonal, mon redir ankor, zot ronny Bidze Lasanble Nasyonal!

(APPLAUSE)

HON SANDY ARISSOL

E mon ti ava kontan dir poudir ozordi ler nou pe koze, Lasanble Nasyonal napa landrwa kot i mete la poudir i annan *delay in recruitment* parey lezot Minister.

Parske Lasanble Nasyonal nou ankor pe rod bann zenn Seselwa kalifye, kapab, konpetan, pou zot vini kapab ed nou dan sa travay ki nou pe fer.

E Lasanble Nasyonal mon pa tro konnen si in vin en katorzyenm lebra Gouvernman, si in vin e kenzyenm, parske ou a krwar nou'n sorti o bor Egzekitiv avek Zidisyer.

Parske Zidisyer Mr Speaker tou sa ki i demande

Finans i donn li lizye fermen, san okenn lesplikasyon!

La mon ti a kontan ganny en pti lesplikasyon *in regards to Anti-Corruption* ki pe ganny en Bidze, -i pe demann en Bidze R63milyon plis - plis ki Lasanble Nasyonal pei!

Alor mon ti ava kontan ganny en pti lesplikasyon atraver Minis Finans. Si i annan. Oubyen - Mon war li pe lev son lanmen deza. Mon pa ankor fini mon war li pe lev son lanmen deza.

Mon mazine sa bann lenformasyon Mr Speaker, mon a sed laparol pou li. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Minis ou repons.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou keston. I gou war Lasanble pou - mon krwar premye fwa kot zot *clap* lanmen zot tou ansanm. So, mon mazine sa i en keksoz byen rar ki arive dan Lasanble. *(laughter)*

Me lo kote konsern ki Onorab in met devan. Mon krwar nou ti'n fer en bon

diskisyon dan deba ki nou'n fer avek zot pou Bidze 2023. Kot nou'n *compromise*.

E anefe Bidze ki zot ti pe gannye lo nivo 2019. Deryer lannen ki nou apele en lannen normal avan pandemik COVID. Nou'n *at least go back to sa baseline of Bidze 2019*. E as resours i monte nou ava *increase* alokasyon pou Lasanble pou Lasanble Nasyonal.

Me pou keston ki ou'n mansyonnen ki ACCS in ganny en alokasyon an plis, sa i relye spesifikman avek en ka ki, en gro ka ki zot konnen pe *investigate*.

E mon krwar i enportan pou donn *context* sa desizyon pou *fund* ACCS pou sa lenvestigasyon. *Ok?* Ti annan 2 metod pou *fund* sa lenvestigasyon. Ti annan en metod ki ladministrasyon avan ti'n agree, se ki *basically* ou *fund* li *by* - i ganny *funded externally* par bann lezot *investors*. E en porsyon sa *amount* ki *recover* dan sa lenvestigasyon i vin pou zot. *Ok?*

E son porsantaz i ti met devan mwan ti apepre en pti pe par lao 30poursan. *Ok?*

E nou ti bezwen fer en desizyon, eski nou pou *fund* sa lenvestigasyon nou menm,

ouswa *fund* li *externally* apre 30poursan *of whatever is recovered* i bezwen al kot sa ki'n *fund sa investigation. Ok?*

E kestyon ki mon *of course* i demande se ki, ki prozeksyon bann *asset worth?* E mon ti ganny dir sa i tonm apepre *between \$500milyon* a en \$1bilyon.

E ler ou kalkile lo \$500 milyon, 30poursan i fer \$125 milyon. So pei ti pou perdi apepre \$125 milyon *recovered*.

E mon mazinez ler Parti Lopoziyon i koz lo pe met larzan dan pos Seselwa, zot in byen mete. I annan dimoun ki'n met 1bilyon dan zot pos.

So nou ti pran sa desizyon poudir nou *fund* sa dan Bidze. Ki nou pa bezwen demen si *asset* i ganny *recovered* ki 30poursan i bezwen al pou sa bann envestiser.

So sa rezondet aköz nou'n deside *fund* li dan Bidze. i en keksoz *as senp, simple as possible*. E mon mazinez si sa sonm ki nou'n ganny donnen poudir *is* bann *asset* i kapab ganny *recovered* dan sa *case*, mon mazinez Lasanble i ava ganny en Bidze anplis pou *fund* son loperasyon tou. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. SS wi.

SS PATRIK PAYET

Mr Chair kekfwa zis pou azoute ki mon konnen *National Assembly* ti vin dan diskisyon *Mid-Year Review*. Me selman nou ti pe fer *the manpower budgeting exercise* kekfwa zis pou *advice as well*, nou ti vwar en *total savings* 1.4milyon anba Lasanble Nasyonal.

Me selman desizyon se nou pa'n fer en *budget cut* anba Lasanble Nasyonal. *Allow* zot pou servi sa *savings* lo bann lezot loperasyon *urgent* ki zot ti pe demande. So zis sa ki mon anvi *advice* Lasanble osi. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Mersi nou annan ankor bokou travay devan nou. So nou ava bezwen pran en poz la e nou ava rebran travay 2er. Mersi. Mersi *panel* pou lemoman. Nou ava war zot apre midi.

(BREAK)

MR SPEAKER

Bon bonn apre midi Minis ek *panel* e lezot Manm. Madanm Clerk nou *ok* pou *quorum*. Mersi. Nou ava kontinyen avek kestyon lo *Goods and Services* pou-

Mon ava pran kestyon, mon ava pran kestyon enn sa

kote isi. Mon ava pran Onorab Lemiel.

HON SYLVANNE LEMIEL

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker premyerman enn mon ti le al anba *Department of Information, Communication Technology*, R9.2 milyon ki pou cater pou sa *e-platform*.

Mon ti a kontan avek *e-passport system*, petet Minis eski zot in fini ganny dat konkret pandan lannen la? Kan ki sa sistenm pe ganny met an plas? E sa larzan ki mon war in mete 9.2, eski sa i sel larzan pou konplet sa, met sa sistenm an plas antye?

Climate change, Lagrikiltir R73.1 milyon zot pe demande pou *subsidy*. Petet Minis ti ava bon letan bann dimoun pe ekout nou, pe tann nou pe koz lo Bidze Siplemanter R73.1 milyon *additional fund to propose deficit* anba *subsidy*. Petet en pti pe plis detay pou bann ki pe ekoute. *Subsidy* pou kwa?

Aprè sa *MRI* lo kote Minister Lasante. Dan sa sonm ki *Health Care Agency* pe demande - dan sa R109.6 milyon, ladan i annan en nouvo *MRI* ou dir pou al aste R50mil.

So, Minis mon pe mazen dan sa nouvo *MRI* ki pou mete i deza annan enn la an plas. Ki

mon pe panse petet in ariv son laz, i pa pe marse.

Si ou pou annan en larepons, petet ki pou arive avek sa enn ki la? Akoz ti a byen petet pei i annan 2. Akoz ler ou pe get lo kote demann an term lakantite tes ki pe fer - Resours imen li menm, nou war kot Minister Lasante Mr Speaker. R500 mil in ganny koupe anba zot *recruitment*. E mon konnen ki lo kote parey bann zafer *MRI*, rezilta letan bann dimoun i al fer zot tes, i tarde parfwa pou zot ganny rezilta.

Letan ou pe war *human resource* i ganny koupe. Eski la avek sa nouvo masin ki nou pe mazin vin met an plas R50milyon, eski mon pe mazen petet si sa pou ed Minister lasante an term prodwir petet en pli bon *and speedy service* pou bann dimoun ki pou pe servi sa masin? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mesi Onorab. Minis ou repons Silvouple.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. E mersi Onorab pou ou kestyon. Lo ou premye kestyon *regarding EID* ek paspor.

Lenformasyon ki mon annan lo kote *EID*, sa i prozekte

lo katriyenm kar lannen. *DICT* in enformen poudir tou keksoz in fini ganny fer. Zot ti pe zis esper Bidze pou zot *procure the software itself* pou *electronic ID*.

The electronic ID basically i nou *ID physical* ki nou annan ozordi. Me nou pou fer son versyon elektronik ki pou vin en fondasyon pou bann lezot eleman *digitalization* dan pei. Sa i kritik.

Lo kote paspor, lenformasyon ki mon annan se ki *biometric passport* pou lanse an Novanm sa lannen. E sa selman pou ganny fer par faz. Pou ganny fer par faz.

Lo kote *MRI* sa R50milyon, Minister Lasante in enform nou poudir ki *the current MRI* son *lifespan basically* in fini. *Ok?*

E zot pe *incur* en gran kou lo reparasyon *the MRI* ki nepli fer li fezab *financially*. So sanmenm sa ki tanzantan ti annan bann *break down*. Bann pyes *expensive* i vini.

So pou sa kestyon ki ou demann mon lo kote ki pou arive ek sa vye? Mon mazine i pa *financially feasible* pou *maintain* li. *And that's* rezon akoz nou e aste enn nouvo.

Lo kote *HR Resources*, mon krwar i annan en keksoz ki i ti ava byen mon klarifye. Ler nou dir sa Bidze in koupe – *ok* -

in koupe, sa lannen ler Bidze i ganny prepare en -

Let's say nou dir i annan 10 *post* ki'n ganny *funded* pou *recruitment, ok?* So sa Bidze i ganny *funded from Zanvye to Desanm, ok?*

So Bidze i la li. Me ler *recruitment* pa'n ganny fer, sa Bidze pa'n ganny servi, *ok*, be *it doesn't mean* sa *post* li menm in ganny koupe.

In *next year budget the post* i la li, *ok?* Be sa larzan pa'n ganny servi dan sa lannen. i bon eklersi sa.

Lo kote *climate change* sa kestyon ki ou'n demande mon mazine SS ou ava klarifye. Mersi.

MR SPEAKER

SS wi.

SS PATRICK PAYET

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Bonn apre midi. Lo kote lagrikiltir sa sonm i nou'n mete, se parey zot konnen sa *subsidy* ki egziste ozordi.

I annan detrwa kategori ki lagrikiltir i donn *subsidy* bann sekter *livestock*. Premye se parey nou konnen labatwar. I annan *subsidy* sa *rate* ki labatwar i ganny sarze.

Karkas, apre i annan *animal feed*. Apre lo kote *day old chick* avek transportasyon.

Transportasyon i *basically* pou Praslin avek La Digue.

Me selman definitivman nou'n, i annan en diskisyon ki nou'n gannyen avek Departman Lagrikiltir. Zot pe revwar sa *scheme* dan son totalite.

Akoz sa par egzanp en diskisyon ki nou'n gannyen avek zot ki zot in donn nou lendikasyon. *Day old chick* ki zot pou kapab ganny li *form October onwards*, a pepre R14 a R15.

Pou lemoman ti annan en pri ki zot ti pe *subsidies*. Me selman zot pe vwar sa pri ki zot pou bennyen *from October*, i pou sa pri ki zot ti pe gannyen 2019/2020. *Sorry 2019/2020*, ki alor ki kekfwa zot pa pou *bezwen subsidy* lo sa kote *day old chick*.

Me dan bann lezot konponan par egzanp *animal feed*, tot pe sey travay lo en stratezi kekfwa *how do we best provide* sa *subsidy to the* Sektor Lagrikiltir. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Bon lo mon lalis Onorab Monthy.

HON PHILIP MONTHY

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi a tous. Minis mwan mon ti pou bezwen en pti lesplikasyon pou *Local Government*, ok?

Mon vwar i annan 500mil ki pe ganny rann pou rezon '*limited program of activities as result of COVID*,' ki mwan mon war i en pe drol. Akoz ler distrik nou *submit* nou lalis aktivite, i ganny koupe.

Si en aktivite i ariv 15mil ou ganny dir redwir, fer li vin 8mil - 9 mil. So mwan mon war i en pe drol akoz larzan pe ganny koupe? So mon ti ava voudre en pti lesplikasyon lo la.

E apre pou *Internal Affairs* sa 10.5milyon. Si nou ti kapab - si napa naryen ki sekre, si ou kapab donn nou en pti lesplikasyon lo la osi? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. *Panel?* Yes SS.

SS PATRICK PAYET

Mersi. Mr Chair kekfwa. Mersi Onorab. Mon ava tous sa kestyon lo *Internal Affairs* apre Ms Tamatave i ava get sa lo kote *Local Government*.

Lo kote *Internal Affairs*, keksoz ki nou diskite avek li se *additional Gurkhas*. Sa i sa kou ki nou'n bidzete.

Par egzanp ou konn letan *Gurkhas* i annan bann *cost* ki aplikab pou zot. So sa i sa kou adisyonnèl ki nou'n vwar pou nou mete.

Me selman lo kote *Local Government* mon a pas laparol avek Ms Tamatave.

MR SPEAKER

Mersi. Ms Tamatave.

**COMPTROLLER GENERAL
ASTRIDE TAMATAVE**

Mersi Mr Chair. Onorab *in terms of* egzekisyon Bidze *Local Government*. Petet zis pou met keksoz en pe dan perspektiv.

Anba son *Goods and services* pou 2022, i annan li 54milyon. Son Bidze anba *Goods and services*. E *as at July* in depans R25.6milyon.

Mon pa pou kapab vreman reponn ou *in terms of* zot loperasyon *in terms of* ki manner zot *allocate* zot resours avek distrik spesifikman.

Me solman letan nou'n fer *Mid-year Review exercise* avek *Local Government*, zot in inisyal nou ki *by the end of the year*, zot espekte annan sa larzan ki pou reste zot, ki zot pa pou nobou fini depanse.

And this is where sa larzan in ganny *earmark as savings* ki nou'n met li koman *budget cut*.

Me selman *Local Government as we speak*, mon mazine zot bezwen annan ase resours pou zot enplimant zot

bann aktivite ki zot in *plan, until the end of the year*.

Akoz i reste zot larzan pou zot enplimant aktivite dan zot Bidze aktyel. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Mon a pas kot Onorab Cosgrow.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon annan 2 pti *query*. Enn i mon tourn lo *Ministry of Agriculture*. In annan serten lesplikasyon ki'n donnen. Mon ti ava anvi konnen si sa bann *additional funds* pou *subsidy*, i pe *cater* par egzantp in terms of labatwar i pe *cater* zis pou sa *main* labatwar *Ferox*? Ouswa i *cater* pou bann lezot pti labatwar ki egziste?

Nou konnen i annan serten fermye ki pe *operate* serten labatwar. Si zot osi zot ganny asiste avek *subsidy* ouswa si zot an deor?

Dezyenm, i konsern *Health Care Agency*. In eksplike, Minis in eksplike konsernan *MRI*, me ler nou pe dir *shortfall in operational cost*.

Si nou annan detay lo ki bann *operational cost* ki annan *shortfall*, eski i annan *problemm management*? Eski i annan *issues* avek latizann?

Bann lezot diferan kalite *supplies* pou *Health Care Agency*? Si ou kapab donn nou, pou nou kapab konpran byen ki pe vreman arive dan *Health Care Agency*? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Thank you. Panel. Yes Minister.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou kestyon. Lo kote detay lo *subsidy* mon ava pas ek SS apre pou donn plis detay lo *breakdown* sa bann *subsidy*.

Me lo kote *HCA*, sa *amount* se prensipalman pou sa Kontra ki nou annan pou dyaliz. Sa ki pli gro sonm R25milyon *additional* pou sa Kontra dyaliz.

E mon krwar mon'n deza *state* dan lasanble poudir sa i en Kontra ki nou *stuck* ladan. Me i pa pe donn nou valer pou larzan. Parey zot konnen i kout \$200 par pasyan par tretman. So, e ler ou gete sa Kontra *dialysis* i apepre 10poursan Bidze *HCA*. So sa i mazorite i tonm da sa Kontra. Mersi.

MR SPEAKER

Wi SS ki pou *take over yeah*, SS?

SS PATRICK PAYET

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Wi Onorab i sipoze pou *all* labatwar li osi i ganny enkli. Be selman definitivman nou a konfirman avek Departman Lagrikiltir si sa pe arive. E *advice* Onorab prensipalman.

MR SPEAKER

Thank you, SS. Onorab Romain.

HON GEORGES ROMAIN

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon kestyon in parsyelman touse par Onorab Lemiel ek Onorab Cosgrow. Selman zis mon ti ava voudre demann Minis, an vi ki nou vwar sa 73milyon ankor lo kote Minister Lagrikiltir e sa i en adisyon. Eski Minis i kapab donn nou sa lenformasyon ki kantite *subsidy* ki Minister Lagrikiltir in gannyen pou 2022? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou kestyon. Total prozekte pou depanse pou 2022 i R94milyon.

MR SPEAKER

Byen. Onorab Gill.

HON CHURCHILL GILL

Mersi Mr Chair. Mon premye kestyon i lo *Department of Defense*. I annan en kestyon ki nou'n ganny demande lo la, me selman lesplikasyon ki'n donnen ti lo kote *fuel*.

Nou'n ganny dir ki in annan bokou sorti. Me selman i annan en konponan elektrisite ladan. Eski nou kapab ganny en nide kwa ki fer sa ogmantasyon dan sa konponan elektrisite, si i relye avek *Coast Guard* menm? Omwen si i relye avek bann fasilite ater?

Aprè mon dezyenm kestyon i lo *Anti-Corruption*. Sa R63milyon Minis in donn lesplikasyon. Me selman mwan mon kestyon ki pou arive *in the event* ki sa R63milyon i ganny *exhausted* e *case* pa ankor fini? Ki pou arive la? Eski Gouvernman i pou war li i pou bezwen *fork* ankor li menm, o mwen i annan lot fason omwen lot sours ki sipor i kapab vini? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou kestyon. Premye kestyon lo kote La Defans elektrisite ki'n *increase*.

De rezon prensipal, premyerman tarif elektrisite in monte li menm. Sa premye.

Dezyenm se ki sa ki mon'n ganny eksplike, i annan bann nouvo bato, e bann nouvo bato ler i lo *jetty* i servi *power from PUC basically*, pou kontinyen fer bato marse. *Basically*, i pa tennyen. I annan bann lekipman ki bezwen marse *onboard*.

Lo ou dezyenm kestyon *regarding ACCS*. Wi dan Bidze 2023 nou bezwen donn ankor en alokasyon pou sa lenvestigasyon. Me ki nou'n fer nou'n regard prozeksyon lo kote kan sa *case* pou fini.

E nou'n fer en alokasyon dapre sa *case*. So i pa en kou ki sipoze *recurrent*. I en kou spesifik avek en *case*. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Onorab William. Onorab William ou annan kestyon. Mon pa'n konpran ou. Mikro pa pe marse?

HON WAVEN WILLIAM

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Ok si ou mikro pa pe, annou zis seye. Nou a kontinyen mon ava pas kestyon Onorab Aglae alors.

HON EGBERT AGLAE

Mersi. Mr Speaker. Minis mon le en pti pe leklersisman lo kote *Internal Affairs* sa 10milyon la ki i pe ganny donnen. E provizyon pou *security provision*.

Si petet ou kapab donn mon en pti detay. Akoz Lapolis i annan en probleman mank lekipman. Eski sa osi pe ganny antre ladan ki pou kouver sa laspe travay sekirite ki zot bezwen fer? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. *Panel*.

**COMPTROLLER GENERAL
ASTRIDE TAMATAVE**

Mersi Mr Chair. Mr Chair, sa sonm anba Lapolis i prensipalman pou 60 sekirite adisyonnèl. E sa i kouver zot saler, zot bann *medical fees*, zot *food allowance*, elektrisite adisyonnèl, delo, gas, *airfares*.

Bann lekipman ki zot in bezwen pou zot amenazman. Par egzans bann *furniture, towels, kitchen, bed linen materials*. So i spesifikman pou sa bann sekirite adisyonnèl. Mersi.

MR SPEAKER

Ok thank you. Klarifikasyon? *Ok, ok*, byen. Mon'n ariv lo Onorab Arissol ankor. E mon

konpran ou le *follow-up* avek en klarifikasyon lo ou kestyon avan nou ti terminen.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi ankor enn fwa. An vi ki Onorab William mikro pa pe fonksyonnen, mon krwar ti ava bon la pou Minis Finans letan i vwar avek son lekip zot la, pou zot realize poudir nou bann lekipman i annan en pe letan i la.

Nou bann lekipman in en pe avarye. Nou anvi moderniz nou Lasanble Nasyonal enkli nou *Chamber* ki n ou pe asiz ladan. So, mon swete a lavenir Minister Finans pa war leskiz pou donn ou en pti larzan, pou nou kapab zisteman *upgrade* nou bann lekipman.

Mr Speaker, mon anvi kontiny kot mon ti arete taler parske nou ti pe *break*. E an relasyon avek *goods and services*, mon rapel nou ti'n ganny promet en pti larzan *in regards to* bann voyaz ki nou fer.

Ou konnen parske Lasanble Nasyonal parey tou dimoun i konnen, nou asosye avek bann Lorganizasyon Enternasyonal. *PAP, SADC PF, IPU, SADCOPAC*, e i ed nou fer sa travay.

E an menm tan i donn *capacity building* nou bann *staff* ki travay avek nou kot Lasanble Nasyonal. E mon konnen Egzekitiv osi zot servi sa en pe pou zot kapab fer zot travay.

E sa i dan benefis osi bann Manm Lasanble. Enkli nou bann *staff*. So, mon ti ava kontan demande si dan Bidze siplemanter mon pa vwar naryen an relasyon avek sa.

Si i annan okenn alokasyon pou nou Lasanble Nasyonal parey mon war plizyer alokasyon dan lezot landrwa. Sey en pti landrwa Minis si ou vwar okenn sa alokasyon.

Oubyen SS sey koz avek Madanm Kontroler Zeneral, gete si i annan en pti alokasyon fer nou konnen, pou nou kapab gete si nou ganny en keksoz avek Minister Finans ankor enn fwa. Mersi bokou Mr Chair.

MR SPEAKER

Thank you. Panel? Minis? SS wi?

SS PATRICK PAYET

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Wi Onorab nou'n ganny *additional request* ki'n vini sorti kot Clerk Lasanble. I spesifik lo kote *travel*. Mon kwir i apepre 900 a 1milyon mon krwar.

E ki *reply* letan nou'n fer *assessment*, akoz dan vot santralize ti reste apepre 300 a 400mil. Akoz tou bann Minister ki nou'n dir zot *from the second half of the year* pou komans pran *travel* dan zot Bidze.

So sa sonm ki reste nou ti pe diskite *during the weekend* pou nou *vire* anvoy kot Lasanble. Akoz zot pa'n kapab kekfwa annan sa resours adisyonnèl.

An menm tan ki parey mon'n dir bomaten ki, nou ti annan 1.4 milyon *savings* dan zot saler. E mon konnen lentansyon se zot ti pou servi 838mil lo kote pou re aranz landrwa.

E sa diferans ki nou pa'n kapab *cater* dan sa bout santralize, nou ti pe dir zot si zot kapab servi sa diferans dan saler, pou zot anvoy dan kote *travel*.

Me sa nou pa ti ankor *email* Clerk pou *advice* li. E nou ava fer li tre prosennman. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi SS. Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Chairman mon ti ava kontan retourn premyerman lo sa pwen

regarding sa alokasyon pou ACCS.

Mon ti ava kontan demann Minis, eski zot in ganny okenn detay lo lafason ki sa R63milyon pou ganny servi, an relasyon avek okenn lezot, okenn bann Lagreman ki annan pou *consultancy*, bann lezot depans?

Eski i annan bann *rental* ki pe ganny peye? Konmsi lo nou Lasanble nou ti ava kontan fer sir ki nou konn en pe plis lenformasyon. An vi ki nou pe donn en Bidze adisyonnèl R63 milyon ki li sa Bidze 63milyon i plis ki Bidze, par egzannp nou lenstitisyon Lasanble Nasyonal e i en Bidze sibstansyel.

So eski i annan bann lenformasyon? E ki mannyer nou pou kapab annan en *follow-up* pou nou kapab swiv en pe sa bann depans?

Dezyennman Mr Chairman mon ti ava kontan retourn lo sa pwen *Health Care Agency*. Nou'n fer nou resers e nou'n konstate bann *issues* ki i annan avek sa *MRI currently*. E rezondet deryer sa akizisyon.

Be nou ti ava kontan met devan Minis, in annan osi pa mal konplent par manm piblik lo size mankman latizann. Lo size serten de lezot defayans.

Eski Minis an traver travay ki'n ganny fer pou sa

supplementary, in ganny met okouran si i annan okenn defayans lo nivo mankman latizann?

Oubyen eski sa pe ganny adrese *within Health Care Agency*? E eski an se ki konsern *staff* pou ler nou pou fer vini sa nouvo *MRI*, byensir nou pou bezwen en dimoun kalifye pou lir sa *MRI*.

Eski sa osi in ganny pran an konsiderasyon dan provizyon bidzeter ki pe ganny met a kote pou *Health Care Agency*?

Mon trwazyennm pwen Mr Chairman, akoz i annan sa lot gro alokasyon ki al pou *Internal Affairs*. Mon'n tann dir - mon'n tann lesplikasyon ki'n dir nou poudir sa i prensipalman pou sa 60 nouvo etranze ki pe ganny pran avek Lapolis.

Be eski dan sa diskisyon vi ki ozordi Lazournen Lapolis, be eski dan sa diskisyon in napa okenn travay ki'n ganny fer pou vwar si Lapolis pe met an plas en plan pou *recruit* plis Seselwa, pou ranplas sa bann etranze?

E osi pou revwar kad reminerasyon pou sa bann polisye, pou bann zofisye Lapolis, prenon kont ki nou pe pare pou met pa mal larzan akote, pou nou pey pou siport

sa bann etranze ki pe vini.
Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab ou'n retourn ankor lo *salaries* la. Me selman si Minis i kapab reponn mon ava-

HON SEBASTIEN PILLAY

Non-non i anba *goods and services* sa.

MR SPEAKER

I anba *goods and services*?
Eskiz mwan, mersi. *Panel?*
Minis, *yes?*

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou kestyon. Lo kote Bidze ACCS diskisyon ki mon'n fer avek Mrs De Silva, se ki mon mazine in annan detay pou tou sa bann depans. Ti ava bon organiz en *close door session* avek li.

Kot i kapab donn zot tou sa bann detay lo kou ki i kouver. E tou lezot detay ki zot ti ava kontan. E ki mannyer pou *monitor* sa depans.

Rezondet i senp, se aköz i annan en *ongoing investigation* ki i pa le donn okenn detay *in public*. Me Konmisyoner i *ok* pou li vin donn sa detay. Mon mazine kekfwavek *FPAC* dan en *close door session*.

Lo dezyenm pwen *HCA*, *lack of medicine*. Ki mon kapab dir pou sa *supplementary*, tou *request* ki nou'n gannyen *from HCA* nou, nou'n *accommodate* dan Bidze.

So mon mazine sa ki zot in santi zot in manke zot in mete dan Bidze aköz nou lo kote Finans, nou'n *accommodate* tou zot *request additional, ok?*

Lo kote *MRI*. *My understanding* se ki sa sistenm ki pe ganny *procure* pa pou gran diferans avek vye sistenm. So *the existing staff* i kapab pran sa. Me si mon mazin byen osi - me sa i en keksoz kekfwavek zot kapab *follow-up* dan deba Bidze 2023. I annan provizyon pou *radiologist* pou kouver. Sa zot kapab diskite dan Bidze.

Internal Affairs wi, toultan mon'n dir lo kote *recruitment of foreign staff*. *It should only be en short term measure*.

E mon konprenezon avek nouvo stratezi Lapolis ki Komisyoner ti prezante, *training* i *form part* dan sa stratezi pou devlop sa *skills* ki zot bezwen lokalman. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Mondon.

HON TERENCE MONDON

Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

En moman silvouple. Ou ti pe rod klarifikasyon lo keksoz Onorab Pillay? Silvouple vit.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. Eski zot annan an plas en sistenm par egzant pou *follow-up* lo sa bann *request*? Mon konnen zot resevwar sa bann *request* e zot *accommodate as and when* zot resevwar sa bann *request*.

Be eski zot annan en sistenm an plas pou zot *follow-up* lo sa bann *request* pou vwar si i annan serten *issues* ki pa ankor ganny adrese, ki pe ganny adrese?

Akoz *as we speak* la, par egzant, i annan en mesaz ki mon'n gannyen *regarding SOPD* avek bann pasyan. So i annan plizyer konsern ki kontinyen ganny souleve. E mon pe sey konpran ou largiman. Be mon pe sey regarde osi si *within* Minister Finans, i annan en prosedir ki zot *monitor* pou vwar si i annan *effective use of* sa *funding* ki'n ganny *provided*?

Pou ki servis ki lepep Seselwa i gannyen i alaoter. Mon pa konnen si ou kapab fer en komanter lo la. Akoz mon ti ava apresye. Akoz i annan dimoun ki pe ekout nou, e zot ti ava kontan konnen si i annan en *attempt* pou asire ki bann

servis i ganny *provided*, i ganny fer lo en nivo pli o posib. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Minis ou ava kapab komante?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Pou lo *needs assessment of* ki en Lazans i bezwen, sa i bezwen ganny fer prensipalman dan sa Lazans li menm.

Akoz *staff* Minister Finans pa pou neserman konnen ki kantite *Panadol* ou pou bezwen. Ki kantite bann ou pou bezwen. I enposib. So sa Lazans li menm li i pou bezwen fer son *needs assessment*. E fer son *costing*. E anvoy kot Minister Finans. E nou, nou konsidere si i annan resours finansyer pou *accommodate* sa.

So responsabilite prensipal i tonm lo sa *particular* Lazans pou li fer son *needs assessment*. E nou, nou regarde si i posib pou *fund* sa.

E lo kote *monitoring*, i annan bann *monitoring*. Me i en *monitoring* bidzeter mannyer larzan pe ganny depanse, lo kwa ki pe ganny depanse. Apre i annan *monitoring* lo kote *internal audit, in terms of* si mannyer larzan pe ganny

depanse. Tou bann kontrol, bann sa in ganny swiv.

Me pou keston menm in *terms of* konpran *needs* en lot Minister, i enposib pou Minister Finans fer sa. Sa i bezwen ganny fer sa. Sa i bezwen ganny fer dan sa Minister. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Wi Onorab Mondon ou ava rebran silvouple?

HON TERENCE MONDON

Yes, Mr Speaker, mersi. Mr Speaker mon anvi en pti pe leklersisman ankor lo sa 5milyon 17mil pou Lafors Defans. E ou'n dir nou, ou'n eksplik nou ki sa i pou elektrisite avek karbiran. Ki konponan ek karbiran vreman?

Mon konpran en pti pe lesplikasyon ki zot pe servi, zot annan ankor *additional vessels* ki zot pe servi plis kouran. Be selman ler mon get zot Bidze lannen pase ti - Mon krwar i pou *maritime operations*, pou bann sirveyans eksetera, karbiran i 11.5milyon. E pou elektrisite ti 5.5milyon. Ler ou met tou lede ansanm. Ler ou pran sa ogmantasyon 5milyon 17mil ki zot in prezante la, i tonm en logmantasyon 32poursan pou sa 2.

Mon'n met elektrisite ansanm ek karbiran. Ki i en gro

ogmantasyon. Aprezan mon anvi konnen konbyen vreman karbiran? E ki mannyer i reflekte an term loperasyon li menm, eski ou pe dir nou ki kantite loperasyon i ogmante? Ki fason in ogmante ki zistifye sa ogmantasyon 32poursan?

Mon krwar mon ase kler Mr Speaker. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Panel.

**COMPTROLLER GENERAL
ASTRIDE TAMATAVE**

Mersi Mr Chair. Mr Chair, Si petet nou ava pran *fuel* avan. Minis in mansyonn *in terms of additional vessel* ki pe pran *shore power*. Petet zis pou donn en sif;- An 2021 Lafors Defans ti annan 5 bato ki ti pe servi *shore power*. Me an 2022 i annan li 7 *vessel*, ki pe pran *shore power*.

So natirelman son lakantite *vessel* in monte par 2 ki pe pran *shore power* 2022.

In terms of son *actual electricity bill*, an 2021 malgre son Bidze ti 5 milyon, me son *actual* pou 2021 ti R7.9milyon.

Savedir lannen pase Lafors Defans ti bezwen *vire* pou li kapab *cater* son *actual demand* dan elektrisite. Sa lannen son Bidze i R5.5milyon *for the whole year*. E ziska

aprezan Lafors Defans in depans li R5.5milyon anba son vot elektrisite.

So natirelman i pou napa larzan pou li pey son *bill* elektrisite ziska lafen Desanm. E si nou pou get son *actual* 2022 ki ti R7.9milyon, sa i montre nou en pe rezon det akoz son kou elektrisite in ogmante.

E apre an 2021 - tar dan 2021 ti annan sa loperasyon lakwizin osi kot *Coast Guard*. Sa osi i konsonm en pe elektrisite adisyonnèl. E la Lafors Defans pe fer fason pou zot met en meter separe pou sa *unit*. Pou zot kapab konnen spesifikman konbyen sa *unit* i servi *in terms of* elektrisite pou zot kapab pli byen *monitor* zot lizaz elektrisite.

In terms of patrol ki servi *fuel*. An 2021 pou en lannen antye, ti annan 69 patrol ki ti pran plas. E sa ti kout apepre R10.4milyon.

Me par kont, ziska aprezan Lafors Defans in fer 70 patrol. E sa i kout R8.3 milyon. So pou li kapab kontiny son loperasyon ziska Desanm bann patrol ki i pou bezwen fer, i pou bezwen larzan adisyonnèl pou li kapab met *fuel* dan son bann *vessel*. Pou li kapab fer sir i touzour azour avek provizyon son servis. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Ms Tamatave. Onorab Gabriel.

HON CONRAD GABRIEL

Mersi Mr Chair. Bonn apre midi ankor enn fwa Minis ek ou *panel*. Mon pou tous sa *regulatory bodies*. An partikilye *Anti-Corruption Commission*. Zis si zot ti kapab donn nou en pe detay lo son *foreign consultancy fee, plus son legal fees?*

So *far* ki kantite zot in depanse? E *until December* ki kantite nou pou bezwen ankor pou kapab fini konplet sa lannen? Mersi.

MR SPEAKER

Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou kestyon. Parey mon ti'n dir avek Onorab *Leader* Lopozisyon, mon mazine ki anba en *close session* avek *FPAC, ACCS* i kapab vini e donn tou sa bann detay ki zot pe demande. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab William ki mannyer ou mikro i ete in marse? Mon ava pas ou laparol.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Chairman. Mon ti ava kontan demann avek Minis, par lefe ki sirtou kot i konsern sa kestyon ki Onorab Monthy in demande la, vizavi Gouvernman Lokal.

Mon anvi si sa madanm i kapab re donn nou sa sif vizavi lakantite larzan ki'n ganny donner, e lakantite larzan ki zot reste pou depanse ki zot pe donn sa 500mil?

Rezon mon pe demann sa se ki mon konnen poudir o nivo distrik i annan en ta aktivite ki kapab ganny fer par bann program. Me selman letan ou vin devan, ou ganny dir poudir larzan napa, ouswa i pa ase.

E prezan lot keksoz se ki nou panse osi poudir i annan bann lezot distrik ki priyorite i ganny donner parfw. So si ou ti kapab repet sa sif pou nou konnen akoz i enportan. Sirtou lo kote bann program dan distrik. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis wi.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou kestyon. Avan Ms Tamatave i donn detay, mon ti pe demann Minis pou *Local Government* - e la mon pe koz bann proze an zeneral pou 2022.

2022 lenformasyon ki mon'n gannyen se ki ti annan 117 proze dan distrik. E ladan 59poursan in fini ganny konplete. I annan 41poursan li i dan diferan staz parey *tender, survey*.

So in *absolute number* i annan 82 proze ki'n konplet. E i annan 35 ki *basically work in progress*. In fini komanse. E larestan ki'n ganny *plan*, total ti 197. Larestan i dan staz *tender, survey* e bann lezot travay.

So zis pou repet statistik;- ti annan 197 proze *plan*. I annan 82 ki'n *complete*. 35 ki *ongoing*. E larestan li i dan bann staz *tender* e *survey*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Ms Tamatave pou repran oubyen-?

COMPTROLLER GENERAL ASTRIDE TAMATAVE

Mersi Mr Chair. Mr Chair anba Bidze *Local Government* anba son *goods and services*, son Bidze inisyal i R54.027milyon. Ziska Zilyet in depans R25.684milyon.

Savedir i reste li en balans R28.34milyon pou li depanse pou sa 5 mwan ki reste. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Bon mon'n ariv a lafen lalis enterven an kestonner. Nou pas lo lot seksyon. Panel?

COMPTROLLER GENERAL
ASTRIDE TAMATAVE

Mr Chair nou bouz lo seksyon (c) ki trouve lo paz 5 ki lo *capital project*. Nou komans avek bann Minister ek Departman.

Anba Departman Legal en sonm R74.8milyon *budget cut*. Sa i pou proze *new AG, 's Office* ki ti pou ganny finanse par Gouvernman Lenn. Sa proze pa ankor materyalize so nou pe propoz en *budget cut*.

Anba Departman Ladefans en sonm R2.6milyon. Sa i anba proze *Coastal Surveillance radar*. Sa i prensipalman pou to lesanz ki'n sanze. Petet pou lenformasyon Lasanble letan nou ti prepar Bidze, nou ti prepar li lo en *forecast* R15.15 to lesanz Roupri pou Dolar.

Letan nou'n fer nou revu nou pe servi en to lesanz 14.9239, so nou pou annan sa bann varyasyon dan *Capital Project* pou bann proze *Grant financing* kot to lesanz in zwen en rol.

So si mon kapab kontinyen anba Departman *Blue Economy* R1.5 milyon, sa i pou to lesanz anba son bann

proze *MSME value chain* avek son bann proze *Swio Fish*.

Zidisyer, R9.3milyon adisyonnèl anba *capital projects*. Sa i pou peyman VAT avek anba proze *new Magistrate Court*.

Apre osi i annan en larzan ki nou'n donn li pou li fer louvraz *tiling work* dan *Palais de Justice*, ki son kondisyon i en pe kritik.

Bann Minister Finans *Economic Planning and Trade*, R9.3 milyon *budget cut* propoze. Sa i an vi i annan *delay* dan bann serten proze *loan financing, Grant financing* anba Minister Finans e osi to lesanz.

Minister Zafer Entern, R96.7 milyon, sa i prensipalman pou de proze. Enn ladan se *the new Police Headquarters* ki ti pou ganny finanse anba Gouvernman, Lenn ki pa pe materyalize sa lannen.

E dezyenm se *the construction of Marine Police facility* ki li i ti pou ganny finanse par Gouvernman Zapon e li osi tou nou pe ganny retar avek enplimante sa proze.

Anba Minister Ledikasyon en sonm R77milyon, sa i pou sa bann proze swivan;- nou annan *delay* dan lenplimantasyon proze La Digue, ki ti pou ganny finanse

par en pret. Nou pa'n nobou kapab *secure* finansman pou sa proze.

Nou annan *delay* dan lenplimantasyon proze La Rosière avek *SIA*, ki'n ede pou nou ganny sa larzan pou ki nou pe propoze *as budget cut*.

Anba Minister Zafer Gouvernman Lokal, en sonm R 16.8 milyon. Sa i enkorpor bann proze - pli gro sonm i pou bann proze *Grants* ki ti anba *Small India Development Grant* e apre i annan en bout ki anba *local* anba *Minor Emergency Work*.

Anba *Ministry of Health* en sonm R22.6milyon. Sa i prensipalman pou proze *Drug Rehabilitation Centre*, ki son sours finansman proze nou pe ganny retar avek. E nou pe propoz sa *amount* pou *cut*, proze pa pou materyalize.

Minister Transpor 1.2milyon adisyonnèl. Sa i en proze *Grant*, ki Departman Transpor in gannyen pou en proze *electricity mobility*, ki en proze ki deza pe ganny enplimante. Nou'n ganny larzan sa lannen.

Minister Lanplwa ek Sosyal R 16milyon. Sa i osi anba *Grant* pou sa proze *Construction of Youth Hope Residential Centre*, ki osi proze pe ganny retar pou finansman.

Minister Lagrikiltir Sanzman Klima ek Lanvironnman R467mil sa i pou bann varyasyon dan deviz etranzer, pou bann proze ki anba sa Minister; tel ki son proze *Ridge to Reef, Ecosystem Based adaptation to Climate Change programme* e osi son *Restoring Marine Ecosystem* proze.

Anba Minister Lazenes, Spor ek Lafanmir, R3.474milyon sa i *cut* pou proze ki ti pou fer renovasyon lo Anse Royale *Home for the Elderly*, ki ti pou ganny finanse anba *Small Development Grant*; - re konstriksyon Anse Royale *Home for the Elderly*.

So sa i total anba Minister ki en total siplemanter 10.499. En sonm *cut* 322milyon pwen 049 ki fer en total 311 milyon pwen 551 anba sa kategori.

Anba kategori *regulatory bodies (SRC)*, R54.54milyon. Sa i en proze pou *invoice management system* ki pe ganny finanse par Gouvernman Lasin. E proze i osi nou pe ganny retar e sa *amount* i ganny propoze *as budget cut*.

SBS R320mil, pou li fer renovasyon lo son *FC... Building* ki ti andomaze sa lannen.

Energy Commission i annan de sonm ; - i annan en

sonm 18.4 milyon sa i pou proze *SAFETECH* as adisyonnèl. E anba son proze *Low Carbon, on pilot project roof top*, li nou pe fer en *budget cut* R9.8milyon an vi ki proze pa ankor konplete. E sa pe ganny finanse par Gouvernman Lenn.

Anba *Industrial Estate Authority*, en sonm R11.473milyon pe ganny demande *as additional fund*. Sa i pou zone 19 ek 20 bann lenfrastruktir semen ek *electrical equipment* e osi *road infrastructure* pou phase 1 lo zone 6.

Anba *Public Bodies providing essential Government services*, en sonm R268.8milyon propoze *budget cut* anba *SIA*. Ladan son pli gro sonm i proze *Government House* ki ti pou ganny finanse par Gouvernman Lenn, e li osi nou pe propoze pou *cut*.

E osi i annan bann azisteman dan proze par egzanp *La Gogue land bank project extention, Ex-Deltel land bank* ki inisyalman ti'n ganny *earmark* pou ganny finanse anba bann pret. Me nou pa ankor kapab konfirm finansman *and this is why* sa bann *amount* pe ganny propoze pour *budget cut*.

Anba *Seychelles Fire and Rescue Service Agency*,

R2milyon *budget cut*, sa i pou son bann proze ki i pa espekte finalize *before the end of the year*. E sa *amount* pe ganny propoze pou *budget cut* ti pou son *conversion of son shed into offices*.

Anba *SLTA* en sonm R3.2 milyon sa i anba *Grant*, anba proze *Coastal Management Projects* sa ti pou ganny finanse anba *India Small Development Grant*.

Anba *Health Care Agency* i en sonm R7.9milyon siplemanter. Sa i pou *cater* pou *Government contribution* dan proze nouvo konstriksyon Lopital La Digue.

E en sonm R36.8milyon *budget cut*. Sa i prensipalman pour serten proze pou proze Baie Lazare *Health Centre* ki nou pe ganny *delay* dan enplimantasyon pou sa proze li osi.

SBC R24.287milyon, sa i *budget cut* anba proze *SBC House*, ki inisyalman proze ti espekte konplete sa lannen, me proze in ganny bouze pou *complete early next year*. So sa *amount* pou ganny re-mete lannen prosenn.

Anba *National Institute for Culture Heritage and the Arts*, R4 milyon *budget cut* sa i pou Teat De Palm ki i pa espekte materyalize sa lannen.

Avek sa Mr Chair, en total amount siplemanter anba capital expenditure R48.621milyon budget cut, R736.651milyon. Sa i fer en net R668.03milyon 688 wi - pwen 03 - wi. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Mrs *Comptroller General*.

Nou ava pran kestyon bann Manm. Nou ava konmans avek Onorab Lemiel.

HON SYLVANNE LEMIEL

Mersi Mr Speaker. Petet mon ava tous bann kot mon vwar mon distrik i ganny afekte, Mr Speaker.

Enn anba Bidze Minister Ledikasyon, nou vwar en sonm 77 milyon, pe ganny retournen sa i plizoumwen bann proze ki pa'n ganny fer. E ladan Minis mon pa vwar lakres Anse Royale in ganny mansyonnen. E lakres Anse Royale i lo en *standby*.

Petet mon ti ava kontan konnen si dan sa 77milyon i annan larzan ki pe ganny retournen kot Minister Finans pou lakres Anse Royale. E si wi konbyen? Akoz ziska la patatran pe pouse dan lakres, nou pa ankor konnen ki'n arive avek.

Minister *Youth, Sport and Family*, nou vwar *Grant* pour

Anse Royale *Home for the Elderly*, kot ti annan *extention of the Home for the Elderly* pou ganny fer.

E nou vwar 3.47milyon pe retournen. Minis petet nou ti ava konnen ki zistans in arive avek diskisyon sa ki koncern sa bann *Grant*?

E i paret mwan ki i pa pe materyalize osi sa lannen mon pe mazine, or petet Minis i ava kapab dir nou, me larzan pe retourn dan fon Gouvernman.

Seychelles Energy Commission R18.4milyon anba sa *low carbon pilot and Government roof of building* ki pe ganny fer. Mon konnen i annan diferan proze ki ti pe ganny fer anba sa vot, be la nou vwar en bon pe larzan pe retournen. Petet ti a bon nou konnen petet ziska la, ki kantite sa proze ki'n ganny akonpli ?

E eski ler sa bann larzan pou'n retournen la, eski i annan ankor proze dan *pipeline* ki pe ganny fer? Akoz R18.4milyon pe retournen anba *Seychelles Energy Commission* ?

SLTA Grant ladan i annan semen Grand Rivière Mr Speaker. Mon ti ava kontan osi konnen ki zistans nou ete avek son proze antan ki larzan pe ganny retournen.

Grant pa'n kapab ganny akonpli. Minis petet ti ava bon

zis en pti lesplikasyon, pou bann dimoun ki pe ekout nou ek bann dimoun Grand Rivière.

Dernyen *Seychelles Infrastructure*, mon vwar *ex Deltel* i figure ladan. E mon konnen ki nanryen pa ankor ganny fer ziska prezan. Ti annan R11 milyon mon krwar ki ti'n ganny bidzete sa lannen pou konmans sa proze semen, ki pou *facilitate* akse a 60 bout later *ex Deltel*. Me *up to now* nanryen pa'n ganny fer Minis.

Petet nou ti ava konnen akoz sa retar ki'n arive e ki tou sa sonm larzan pe ganny retourn kot Departman Lenfrastriktir? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. En lalis en *extensive panel*. Minis wi.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou bann kestyon. Lo kote Lakres Anse Royale, mon krwar i annan en zistwar deryer sa *issue*, akoz lakres pa ankor ganny konplete.

Mon osi mon'n *inherit* sa dosye e mon ti a byen kontan mon osi mon sorti dan distrik Anse Royale, mon ti ava byen kontan sa proze i konplete.

Me i annan en pe konplikasyon ki mon a donn Mr

Commettant i ava rakont ou sa zistwar en pe, pou donn klarifikasyon ki'n arive lo sa proze lakres Anse Royale.

Mr Commettant ti ava kekfwa donn detay lo kote proze *ex Deltel land bank* ki tonm anba *Grant financing*.

SS kekfwa ou ava koz en pe zeneralman lo bann *issues Grant*. Akoz 3 proze ki'n ganny mansyonnen la tousala i tonm anba *Grant* e vi ki ou lo Komite pou diskite sa bann *Grant* ou kapab donn lenformasyon. Mersi.

MR SPEAKER

Tre byen. Mr Commettant i ava pran premye.

DEPUTY COMPTROLLER GENERAL JUDE COMMETTANT

Bonn apre midi *thank you* Mr Chair. *With regards to* Anse Royale *Creche*, parey Minis in dir in annan en konplikasyon avek proze li menm. E proze inisyalman ti pe ganny *manage through to* Ledikasyon.

Me apre avek sa bann sityasyon ki'n arive Departman Lenfrastriktir in *take over* e la SIA li menm li ki pe *project manage*. E ki'n arive se ki SIA ler in *take over given* bann difikilte ki'n rankontre avek sa dosye li menm. In deside pou

fer en *assessment*, baze lo louvraz ki'n fini ganny fer e louvraz ki pa ankor ganny fer. E gete kwa ki pli fezab - kwa ki pli ideal pou li fer.

E dernyen diskisyon ki nou'n fer avek *SIA*, se ki desizyon ki pe ganny pran se ki, parey nou'n dir nou pou *assess* kantite louvraz ki nou drwa sa kontrakter ki annan Kontra avek li la. Pou gete si nou kapab *terminate the existing contract e return the balance of the works fresh* anba en nouvo Kontra, avek en lot kontrakter.

Anyway i annan en ta konplikasyon ki'n ariv sa faz koumsa. E i menm pandan bann diskisyon nou'n aprann poudir *scope* ki ti'n ganny agree pour sa proze i pa'n realistik li menm, ki'n afekte kontrakter e Minister.

E finalman parey nou'n dir desizyon in ganny pran pou zis *assess* ki kantite louvraz ki'n ganny fer e *terminate as is and finish the rest with a new contractor*. So sa desizyon ki *SIA* in diskite in kominik avek nou Minister Finans.

Lo kote *ex Deltel, ex Deltel actually* i en proz anba *Saudi Loan*. I ti pe ganny *earmark* pou ganny finansye anba *Saudi Loan*.

Me ankor enn bann konplikasyon ki nou'n gannyen

avek en bon pe bann proze ki ti anba lalis *Saudi*, ki nou pa'n ganny konfirmasyon *funding in time*. Ki la ou vwar nou pe fer sa *budget cut*.

Me en diskisyon ki pe ganny fer *internally* avek *SS and internally in the team*, pou get lezot sours finansman pou finans sa proze. E larestan osi ki ti anba *Saudi Fund*.

MR SPEAKER

Wi Minis?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Zis pou en pti pe plis detay lo sa pwen lekol Lakres Anse Royale, avan mon donn laparol *SS*. Ou konnen en keksoz ki mwan mon'n remarke bokou proze anba Minister Ledikasyon, kot ti annan sa *project team*, dan Minister Ledikasyon, i annan plizyer problemn.

So problemn parey Mr Commettant pe eksplike, problemn preparasyon *scope of work, monitoring of work*.

MR SPEAKER

Minis mon pe ganny sinyal ki nou pa pe tann ou byen petet zis koz en pe pli for en pe pli pre ek mikro.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mon ava koz en pe pli pre avek *micro*.

Wi i annan en pe i annan en kantite problem dan *project management* dan sa tim kot Minister Ledikasyon. Kot ou vwar prezan plizyer bann proze kot Minister Ledikasyon ; - ti annan proze Lekol Belonie, Anse Royale ; - annan plizyer lezot proze ki vreman mon'n dezapwente louvraz ki ti'n ganny fer par sa *Project Management Team*.

E mon mazine la avek *SIA* ki'n vin an plas e zot, zot pe sey met en lord dan sa dezord ki ti annan. E sanmenm sa ou vwar poudir parey sa proze lakres Anse Royale i bezwen reganny regarde, *maybe terminate sa contract*, annan en nouvo *scope of work*.

Akoz *scope of work* in ganny prepare ek travay ki bezwen ganny fer, i annan en kantite defayans ladan. So sa i en *issue* zeneral ki mon'n remarke. Mersi.

MR SPEAKER

Laparol i pou SS prezan.

SS PATRICK PAYET

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Onorab pou lo kote de proze ki pe ganny finanse anba *Indian Grant - Small Programme* Devlopman, se premye sa

extention of old People's Home at Anse Royale e dezyenm second phase access road Grand Rivière Anse Royale. Tou le de i ankor *still* lo kote finansman anba *Indian Grant*.

Ki nou'n fer mon konnen nou'n ganny en pe retar lo kote diskisyon ki nou'n gannyen avek Lenn. Me selman tou *file* in ganny *submit* avek *Indian Government*.

E nou espekte *once* ki zot konplet zot legzersis entern, ki proze i kapab demare. Me retar in vini aköz *first phase* proze pa ti ankor konplete. Aköz li son bann sa bann proze ti dan *second phase*.

E sanmenm sa ki zot pa ti pe kapab konmans *second phase*, aköz *completion of the first phase project*.

(Off-Mic)

SS PATRICK PAYET

Non mon pe mazin mon pe dir lo kote *total* proze lo sa 35milyon. *First phase* 35milyon ti annan en poursantaz apepre 15milyon pa ti ankor konplete.

Me wi, Grand Rivière li i ti dan *first phase*. Me tandis ki'n konplete me son *second phase* ti dan *second disbursement*. So definitivman nou pou remet li

dan finansman ankor lannen prosenn.

Lo kote *Low Carbon pilot and Government Roof Top Building*, sa proze nou espekte pou konplete lannen prosenn, an totalite. So vi ki i annan en *Grant* li nou'n retir li me solman nou'n remet li pou lannen 2023. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi SS. Bon mersi Onorab Lemiel, kekfwaw ou ava kapab ganny en bon lenformasyon lo pas avek ou *constituents*. Onorab Mondon?

HON TERENCE MONDON

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker ler mon pe get sa lalis proze i annan ki'n fini konmanse e i annan ki pa ankor konmanse.

Petet si i kapab donn nou en lendikasyon sa bann proze, konbyen sa bann proze an valer ki i pa ankor konmanse? E kote nou ete avek sa laranzman?

Sirtou sa bann *Grant* avek *India*, ki i annan ankor bann nouvo proze ankor ki pe antre. Si i kapab eklersi nou en pti pe kote nou ete avek sa bann proze ki tonm anba sa *Grant* avek *India*.

Nou vwar en kantite bann proze *housing* ankor 268milyon ki prozekte ki'n bezwen *cut*.

Mon ti ava kontan ganny en pe lesplikasyon lo la.

Apré lo kote sa *Energy Commission*, mon vwar ki ti annan en proze *Low Carbon* ki ti'n bidzete, me selman aprezan ki zot pe *cut* en sonm larzan ladan. E zot pe rod *additional fund* pou en *foreign funded project* ki konpri en *intergrated resource masterplan* anba *solar SAFETECH*.

Donn nou en lesplikasyon ki eski sa *additional fund* i zis pou sa *amount* ki i bezwen, ouswa sa proze in deza konmanse sa proze anba *solar SAFETECH*? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Minis wi.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou kestyon. Lo ou premye kestyon mon krwar ou pe koz spesifikman lo *Government House* la.

E parey nou'n war *Government House* in lo Bidze pou plizyer, plizyer lannen pe esper *funding* anba *Indian Grant*.

Me ki nou'n deside la, se pou retir li e i annan en diskisyon ki'n ganny fer Minister Finans, *Lands*, *SIA* e ki nou le fer se bann pli pti *Government Houses*.

Mon ava eksplike ki sa *mean*, se ki en pe parey nou'n fer pour SRC kot i annan son prop *building*, ki ganny finanse anefe *by rent* ki ti pe peye.

E Nou pou regard bann diferan Lazans, Minister, ki pe pey plis *rent* e servi sa larzan *rent* pou *build* bann akomodasyon pou Gouvernman.

Akoz parey ou vwar i en *Grant* ki dan Bidze pour plizyer lannen i pa'n materyalize. E nou, nou bezwen rod en fason pou fer keksoz arive. So sa i lapros ki nou pe regarde diskite. E nou mazine *by next year* nou pou'n konmanse lo sa bann nouvo *Government Houses*. Mersi.

Lo dezyenm kestyon SS i ava donn larepons. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. SS.

SS PATRICK PAYET

Mersi Onorab, mersi Mr Chair. Onorab lo kote *Seychelles Energy Commission*, parey ou'n vwar ki i annan de konponan ;- i annan enn ki nou pe demann *supplementary*, i annan enn nou pe demann *budget cut*.

Me selman aköz i de proze separe, sanmenm sa ki nou'n fer li a siplemanter apre *budget cut*.

Lo kote siplemanter sa bout ki pu lo kote *SAFETECH*. I en proze ki *ongoing*. Me selman letan nou'n koz avek *Energy Commission* ki sa sonm ki nou pou bezwen dan Bidze.

Parey ou konnen letan lo kote *Grant* i *net of* lo Bidze i pa afekte nou sirplis. Aköz i en *Grant* ki nou resevwar apre i en depans ki nou fer.

So nou bezwen met li dan Bidze. Me solman lo kote Bidze li menm *it's* en *net off*. Me tandis ki sa lot osi menm si nou pe tir li konman *budget cut*, nou'n osi tire anler dan reveni anba *Grant* ki nou resevwar. So li osi i *net off*.

Me sanmenm sa ki nou'n fer li separe, pou demontre ki zot de proze separe. Mersi Mr Chair.

MR SPEAKER

Mersi SS. Onorab Monthy.

HON PHILIP MONTHY

Mersi Mr Speaker. Mon krwar SS Payet i konnen mon pe vin demann lo Sant Kominoter Cascade.

En *meeting* ki mon ti gannyen kot *Indian High Commission*, mon ti ganny dir poudir retar i pa forseman avek Gouvernman Lenn, me i avek Departman responsab pou

pous sa bann proze kot *Foreign Affairs*, ok?

E nou vwar tou kou ki sa bann proze ki pe ganny finanse anba *Indian Grant* i ganny retar tou kou.

Mon kestyon se pou Minister Finans, kwa ki zot pe fer pou ki sa bann proze ki ganny finanse anba *India Grant*, ki si *Foreign Affairs* i annan son responsabilite pou zwe, ki zot pe fer zot louvraz keksoz pe ganny pouse, e ki keksoz i ganny realize.

Akoz i annan 2an nou pe espere pou Sant Kominoter Cascade e mon vwar i kontinyelman ganny retar.

E ler mon ti fer *meeting* avek *second-in-command* kot *Indian High Commission*, i ti ganny dir poudir retar i sorti kot *Foreign Affairs*.

E Sant Kominoter Cascade i tonm dan dezyenm faz. E parey ou'n dir i annan proze premye faz pa ti ankor konplete. I annan proze premye faz ki'n konplete, me *completion certificate* pa ankor ariv kot zot.

So tousala i vin en retar. So kwa ki pou ganny fer ki lannen prosenn mon vwar ki mon bann dimoun Cascade i ganny zot Sant Kominoter? Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Minis wi.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou kestyon. Dan Bidze 2023 nou'n met pou *local financing* pou Sant Kominoter Cascade. Savedir i pa pou endepandan lo okenn *Grant financing* ouswa lo lezot keksoz adisyonnèl ki i bezwen. So i pou anba *domestic funding* dan Bidze. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Onorab Cosgrow.

HON WALLACE COSGROW

Thank you Mr Chair. Mr Chair mon pou tourn lo mon pou tourn en pti pe Lasanble avek manm piblik *back* lo mon repons Bidze sa lannen.

Ler mon ti dir sa Bidze pe depan lo bokou lo *Grant*, bokou lo *Grant funding*. E bann larzan ki nou pa neserman annan. E an referans osi avek sa largiman *savings*.

Ozordi laprev konmkwa poudir sa bann larzan la pa ankor zanmen arive Sesel. E la Minis pe dir avek son tim poudir sa bann larzan nou pe zis tire - i zis en *accounting procedure* ki nou pe tire, nou pa'n zanmen resevwar sa bann *Grant*. *The Bidze was loaded*

with Grants sirtou capital projects.

Minis prezan dir mwan konmsi, nimeron en dir nou donn nou en pozisyon an se ki konsern *India Grant*?

Eski nou pou kontinyen, ouswa nou pou al rod alternativ? Donn nou en pozisyon ki tou dimoun i ava konnen.

Dezyenm, ki lefe sa bann diferan *capital projects* ki pa pe materyalize ozordi, i annan lo sekte biznes Sesel, ki bokou i depan lo bann finansman anba Bidze Gouvernman, pou kapab fer zot bann pti biznes marse. Zot ganny Kontra atraver konstriksyon, atraver *supply of materials* e tou sa. Ki lefe i annan lo bann pti biznes e lekonomi an zeneral?

E trwazyenm si Minis atraver Mr Commettant i kapab donn nou en bilan *implementation of projects* dan bann diferan Minister, *as at* dernyen ki zot annan? Mon pa konnen si Zen ouswa si pou fer Septanm la. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Wi Minis ?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou bann kestyon. Lo kote

Grant funding ki Onorab in mansyonnen i dir ki ti ganny *loaded* avek *Grant*.

Mon mazine kekfw i ti pe servi son leksperyans *as en ex-Minister* pou eksplik nou sa. Mon ti ase nouvo. So mersi pou sa *insight*, pou sa leksperyans ki ou'n *share* avek mwan Onorab Cosgrow.

Lo kote lefe lo lekonomi. Ler mon'n regard dernyen statistik lo kote bann *area of growth*, e la mon pe koz lo konstriksyon i annan en *growth*. So mon mazine poudir son lefe i pa *significant*. In annan 6poursan *growth* dan konstriksyon sa lannen.

Pozisyon Gouvernman lo *India Grant*, me kekfw mon ava koz lo *Grant* an zeneral. Mon krwar *as en* pei nou pou bezwen ariv en staz kot nou dir nou bezwen *fund* nou bann prop lenfrastruktir, *rather than rely* senpleman zis lo *Grant*.

E sanmenm sa rezon ki mon'n dir parey *Government House*, plizyer lannen in lo Bidze e zanmen in materyalize. E mwan mon ti ava kontan *fund* li dan Bidze, *or* parey *framework* ki nou'n fer pou *SRC*.

So mon pozisyon i kler, *as much* ki nou kapab *fund* nou bann lenfrastruktir dan nou Bidze domestik, nou devret *go*

for it. Si i annan availability of Grants, it's a good thing. Me nou pa kapab rely lo Grants. Sa i mon pozisyon lo sa issue. Mersi.

MR SPEAKER

I annan ...

DEPUTY   COMPTROLLER
GENERAL   JUDE
COMMETTANT

Thank you Mr Chair. Lo kote progre capital projects, nou focus en bon pe plis lo local financing, akoz sa parey nou vwar i sours finansman ki Minister i annan plis kontrol lo la, en?

E as at Zen anba local financing, it was 14 percent but as we speak now as at end of August actually en - end of August dernyen bilan ki nou annan i 24 percent.

E bann high performers ladan nou annan parey SLTA, ki li more than half of the budget actually has been spent and Health Care Agency 38percent.

Me overall parey nou pe dir i 24.

HON WALLACE COSGROW

(Off-Mic)

DEPUTY   COMPTROLLER
GENERAL   JUDE
COMMETTANT

Yes, ok pou Local Government parey mon ti dir taler i 33 - 33. Infrastructure Agency i 28. Lagrikiltir i 9. Ledikasyon 20.

MR SPEAKER

Ok, Minis ou le azoute?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Zis pou donn en context to bann statistik ki Mr Commettant in donner.

Parey lo kote Lagrikiltir bokou proze in bezwen ganny postpone, akoz parey zot konnen mon'n mansyonnen pli boner R94milyon in bezwen ganny diverted to the Subsidy Scheme pou livestock.

So sa in en rezon prensipal lo kote lagrikiltir. Me en keksoz ki mon ti ava kontan, mon konnen is an issue every single year i monte, se efikasite lo lekzekisyon proze. E sa i en keksoz ki konsern mwan en kantite.

Me i annan plizyer meeting ki nou fer pou nou sey idantifye root cause sa bann problem, e ki manner nou adres li.

E i annan en kantite issues ki nou idantifye, ki ler mon regarde, sa bann issues si nou sey rezourd li i pou anmenn en amelyorasyon dan lekzekisyon Bidze kapital pou 2023.

Par egzanp lo kote *planning* pou proze, nou bezwen *improve*. E par egzanp lo kote nou pe koz lo preparasyon *tender documents*. Ki nou pe dir ek bann *MDAs*, *once* ki Lasanble in fini aprouv zot Bidze, komans preparasyon pou zot *tender*.

Pa esper lannen komanse 3 mwan. Ou konnen i annan sa *famous concept* poudir Bidze pa ankor ouver. Sa i en *myth*, pa egziste Bidze pa ankor ouver. Bidze i ouver komansman lannen li. I zis akoz preparasyon i pa pe ganny fer *on time*. Prezan ou war Avril, Me, la kot *tender* i komanse e tousala.

Apre i annan bann lamannman dan Lalwa *Procurement* osi ki nou pe vin avek pou nou redwir sa *time frame* pou fer *procurement* ki proze i bouz pli vit. I osi annan *SIA* ki vin dan sa *equation* ki tou le semenn zot zwenn avek *Procurement* pou fer sir tou keksoz pe bouze.

So i annan en kantite keksoz ki nou'n idantifye poudir i bann problem ki *cause delay* dan lezekisyon proze.

Me mwan mon antisipe si tou sa bann keksoz i ganny pran an konsiderasyon, i ganny adrese nou pou war en

improvement lannen prosenn. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab William.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman mon ti ava kontan ki Minis i konfirm avek Lasanble ki enn, dan relasyon avek nou bann Pei Zanmi, kot i konsern *Grant*, *nothing is for free*.

E dezyenmman, se ki Minis i bon ou eksplik sa Lasanble ki, letan in annan sanzman Gouvernman, nouvo Gouvernman in erit en ta mon kapab dir bann keksoz ki i pa ti ava swete ti egziste.

E mwan mon anvi ki Minis i konfirman ki enn;- se ki sa bann *Grant* bann prosedir i vremen kompleks. E an menm tan ti annan bann lekspektasyon anba ansyen Gouvernman pou konklir sa dil *Grant* avek Lenn.

E ki ozordi sa bann ekspektasyon pa kapab ganny zwenn. E ki parey Minis in dir, ti a bon ki Gouvernman di zour i revwar en pti pe sa zafer eleman *Grant*.

Akoz mon pa pe vwar i tou sa bann proze ki lo lalis, sa *checklist* mon pa pe vwar ki i pou materyalize.

So mon ti ava kontan ki Minis i donn en konfirmasyon ki enn;- se ki par egzans SS in dir poudir dan premye faz i reste 15milyon, ki pa'n fini depanse.

Me konbyen faz ankor ki reste? Eski Gouvernman Sesel i annan garanti poudir tou sa bann faz proze pou ganny realize? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Nou a permet Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou keston. Premye keston. Wi Onorab anefe mon koleg Minis pou *Foreign Affairs* i toulta *remind* nou poudir *there is nothing for free*.

Ou pa gannyen en *Grant* ki napa en *string attached to it*. *Ok?* So mon pa konnen sa ki'n ariv avan mon *in term of* bann promes ki nou'n gannyen kwa ki ti sa *string attached*. Mon pa kapab komant lo la *maybe* zot kapab *speculate* lo sa *issue*.

Me to go back to the issue at hand e parey mon'n dir si *nothing is for free*, annou regarde ki mannyer nou kapab servi nou prop resours, pou nou kapab devlop nou lenfrastruktir. *Ok?*

E pozisyon sa Gouvernman mon krwar

Prezidan in fer byen kler, se ki si nou ganny led *it is*, napa okenn keksoz *attached to it*. *Ok?* Sa Gouvernman pa pou ale dan bann *areas* kot pou nou ganny en led nou bezwen donn en lot keksoz. *Ok?*

Lo kote bann *issues with* proze. Wi Onorab sa anefe i en keksoz ki mwan mon'n pli konsernen lo la. E i enn bann keksoz ki vremen pli, i fatig mwan. Pou nou *improve the execution of project*. E sanmenm sa ki dan Minister Finans mwan menm mon personelman, nou met en kantite, kantite lenerzi pou nou idantifye *first of all, what is it* ki i bann problem ki'n toulta fer sa *issue of project execution*.

E parey mon'n dir ou. Nou kapab menm vin fer en prezantasyon ek Lasanble pou nou prezante ki egzaktman sa bann *issues* ki nou'n obzerve. Ki nou'n idantifye, ki anpes bann proze arive.

E ki nou pe fer pou nou kapab adres li. Me parey mon dir, mon antisipe *by* lannen prosenn, nou pou war en *improvement*.

Me nou pa kapab ekspekte poudir pou annan en *total improvement*. *Improvement* toulta i pou *incremental* - en. So mwan mon volonter pou nou vin fer menm en prezantasyon

ek Lasanble. Pou nou vreman eksplik zot ler nou'n vini *what is it that we've*, nou'n *inherit*. E ki nou pe fer pou nou aranz sa bann defayans ki nou'n war.

So nou kapab aranze ek Lasanble pou nou vin fer en prezantasyon lo la. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Chair. De pwen. Premyerman Lekol La Rosière i mont ankor. Solman mon krwar bann dimoun Mont Buxton ki zot zanfan i al Lekol La Rosière, zot bezwen konpran poudir sa larzan Gouvernman ti pe rode avek Gouvernman Kwetyen. En pe letan i pa pe materyalize. Akor ...

Be solman sa ki nou'n tandé la resaman Minis Ledikasyon in dir poudir i annan serten travay renovasyon ki pou fer. E ki di-si komansman lannen 2023 bann zanfan omwen P1, P2 i ava kapab retourn kot Lekol La Rosière.

Donk mon le konnen si i pou annan larzan *available* pou permet sa travay rekonstriksyon? E ki *time line* ki sa i ava kapab materyalize? Akoz mon pa anvi ganny zoure avek personn dan distrik.

Akoz dimonn ava zis dir nou, konmsi Gouvernman zis i dir en keksoz apre naryen pa materyalize. So sa i mon premye pwen.

Dezyenm pwen i pa telman en kestyon, me en komanter Mr Chair, vizavi bann *Grant*. E ankor i en problemm iriditer dan nou pei Sesel ki pa ankor dekouver delwil. E alor nou bezwen led bann pei aletranze pou ed nou.

Malgre i annan en komanter ki'n dir '*budget loaded with Grants*'. Pa nou ki envante sa. Toultan in koumsa. Depi ler mon dan Lasanble an 2007, i koumsa. Me prezan nou koman en pei e koman en Lasanble Nasyonal, nou bezwen fer en konversasyon fran lo sa size.

Eski toultan nou pou *rely* lo Lenn, lo Lasin? Ouswa nou bouze? Malgre nou pa anvi mandyan, malgre nou pa anvi donn sa pou sa. Me dan Lafrik i annan en kantite pei ki'n dekouver delwil. *Angola, Ghana* menm dan Les Lafrik. Kekfwa en dimoun ava dir mon pa konpran ki mannyer diplomasi i marse.

Be nou kapab dir 'be ekout en kou nou bezwen en *Police Headquarters* konmsi \$50milyon OU pa kapab donn nou!

So i annan sa. Be an menm tan nou vwar poudir avek model gouvènanans kot ledikasyon, lasante. *well* i pa gratwit akòz *tax payers* ki peye.

Me lefe ki nou bezwen envestir sitan ladan dan zesyon salte. Dan bann problem pou lalit kont koripsyon. La gete 63milyon ACCS.

Si ti napa sa problem kot en group dimoun ti santi poudir 50 milyon konmsi zot ki ti'n pran, ki ti'n donn zot -

MR SPEAKER

Onorab pa tro long silvouple.

HON GERVAIS HENRIE

... nou pa ti pou bezwen met ladan ki ti'n kapab fer *building* ek 63milyon.

So Mr Chair mon anvi fini lo la pou permet dimoun reflexir

...

(Interruption)

MR SPEAKER

Onorab. Mersi.

HON GERVAIS HENRIE

... pou dir ki mannyer ... sa pei i ladan. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Non, mon zis anvi klarifye – Onorab, mon aksepté ou komantr i byen. Me selman

annou sey *focus* lo size dan *Mid-year Review* pou nou kapab zis fer en pe progre, e terminen avek sa travay.

Minis oubyen *panel*?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou kestyon. Pou Lekol La Rosière nou'n ankadre li dan *local financing*. So nou pa pe rely lo *Grant*.

So i annan en bout *financing* ki pou vin an 2022, sa lannen. E i annan en bout *financing* pou vin lannen prosen. So *financing* in ganny *catered*. So rest assured ou par ganny zoure avek. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Nou ava bouz lo lot kestyon. Onorab Uranie.

HON ROCKY URANIE

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Minis ek ou delegasyon. tou koleg Onorab e byensir zabitan Zil Pros a lekout.

Minis monn tann bokou koze lo Lopital La Digue, nouvo Lopital La Digue. E Prezidan li menm in dir ti annan \$4 milyon pou sa Lopital.

Eski mon le konnen la prezan mon war nou pe rod *local funding*, eski sa lopital La Digue la ki pe fer nouvo i pe fer avek *local funding*?

Akoz mon ti krwar larzan in fini ganny donnen. Mon ti dir e ler i ti dir in donn mwan lenpresyon ki in fini ganny, in ganny sa larzan.

E apre konbyen, eski sa Lopital la, sa bout larzan ki ou pe rode la i pou konplet sa Lopital oubyen i pou zis en faz sa lopital?

E apre, akoz mon'n war Minis kot parey ler mon'n tann Onorab Monthy koze pou son Ladministrasyon Distrik. E Onorab Adelaide osi parey. Zot in fer zot konpany lo bann proze kapital ki bezwen *funding Grants*. E mon war la zot pe ganny dezapwente.

Mon war en gro *delay* la ankor dan Lopital Baie Lazare ki Onorab in lager bokou pou sa. So mon santi son sityasyon tou. So alor mon ti ava kontan ganny en leklersisman lo la. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Eskiz mwan Onorab. Mwan mon'n realize mon'n les lezot Manm demann keston. Me selman annou rapel mon pa war Lopital La Digue dan sa lalis. So-

(laughter)

MR SPEAKER

Ok Minis. Mon ava les Minis pas lo sa ki neser silvouple. Me selman mon anvi *move on*. Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou keston. Wi Onorab lo kote Lopital La Digue i annan 2 bout *funding*. I annan en bout *foreign Grant*. E i annan en bout *domestic financing*.

E nou Gouvernman nou pe met larzan dan Bidze 2022, *as part of the part financing for the hospital*.

Mon mazine pou napa okenn petisyon ki ou *against* sa *funding* sa. Mersi.

(laughter)

MR SPEAKER

Wi lo Baie Lazare. Mon'n war li prezan, Minis.

HON ROCKY URANIE

Ou'n vwar li Mr Speaker, *ok*. Non, Mr Speaker mon ti le zis konnen si, kantite, eski nou'n vremen gannye sa \$4milyon oubyen nou'n ganny mwens? Mersi.

MR SPEAKER

Panel i annan repons?

MINISTER NAADIR HASSAN

Wi i annan \$4.3milyon *foreign Grant* avek R30milyon ki nou pe mete *as domestic funding*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Bon me mon krwar pou rezon lasante, nou a pran en poz la. Nou a permet zot refer lespri. E nou a rezwenn 4er parey nou program. Mersi.

(BREAK)

MR SPEAKER

Byen nou ava sey rebran. *Apology* Onorab Uranie. Ou 2 proze vre i dan Bidze *capital project*. Ou kestyon ti annord. Mersi. *Ok* Onorab Adelaide.

HON FRANCOIS ADELAIDE

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi tou dimoun. Dabor Mr Speaker mon ava dir mersi Onorab Uranie pou sey demann mon kestyon.

Menm ki in pa'n kapab demande. Me mwan mon ava demann li en pe pli byen.

Minis mon premye i lo Lekol Ortikiltir avek Lagrikiltir. Ki i annan en koupman lo la li osi. E vi ki mon atas bokou lenportans avek Lekol Lagrikiltir, aköz se sekirite souvrennte alimanter.

Petet, eski dan Bidze ki pe vini pou annan keksoz pou zot? Sa i premye.

E dezyenm pou klinik Baie Lazare, i osi annan koupe. So petet pou lenformasyon piblik, mon ti ava kontan demann ou petet pou klarifye en pti gin, si dan proze Bidze Gouvernman pe fer provizyon pou nou kapab afen komans nou klinik. E met a dispozisyon zabitan Baie Lazare, ensi ki Onorab Uranie? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. *Panel* wi.

DEPUTY COMPTROLLER GENERAL JUDE COMMETTANT

Good afternoon again. Pou Ortikiltir ek Lagrikiltir, wi i annan provizyon *actually* dan Bidze 2022 *as well*. E sa i en proze ki pe - *Well* i ti la depi avan avek Minister Ledikasyon.

Me la *SIAH* ansanm avek Ledikasyon e ansanm avek Lagrikiltir *actually*, pe revwar *scope* sa proze. E *ya basically* i annan larzan *this year*.

E osi lannen prosenn i annan en serten provizyon ki pe ganny diskite.

Pou Baie Lazare *Clinic* parey nou ti pe dir sa i en proze ki ti anba *Grant financing* ki pa'n materyalize. Me diskisyon

ki nou'n fer se ki nou pou bezwen li osi si pou *go ahead* pou met li anba *local financing*.

MR SPEAKER

Wi. Terminen Onorab.

HON FRANCOIS ADELAIDE

Yes, Mr Speaker. Mon pou *stress* en pti gin lo sa zafer klinik. Petet mon ti ava kontan ki Minister Finans i pran sa ase serye, akoz en pe letan nou pe diskite.

Mon ti ava kontan ki zot fer sir petet met li *at least* nou ava sey rod en larzan, pou nou kapab amwen komans nou klinik. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. *Ok*. Onorab Arissol.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Chair. Mon ti anv demann Minis de pti kestyon. Mon ti ava kontan demann li anba *capital project* par egzant pou bann distrik.

Eski Minister Finans zot gannyen bann proze ki vin devan zot latab. Lo zot latab par egzant pou nou kapab - pou zot kapab asire an term Bidze?

Mon pe demann sa parske Bel Ombre par egzant i annan 2 proze ki'n toultan la lo latab. Kot bann, nou'n fer *meeting* avek bann dimoun,

bann proze in ganny prezante in ganny *projected*.

In dir ek nou, nou annan proze kot *ex-Corsaire* ti ete. *Ex-Corsaire* in en proze ki'n toultan la Bel Ombre, kot in ganny prezante avek piblik, dimoun in donn zot lopinyon.

Apre nou annan dezyenm proze, se kot bann peser i ete anba langar Bel Ombre ozordi. I annan en *building* atraver *SFA* ki ti'n ganny promet pou fer pou zot. Ti'n montre zot en plan, ti'n demann zot, zot lopinyon. Kwa ki zot kapab mete ladan.

Parske nou annan en kantite konplent an relasyon avek sa bout la kot bann peser i sitye. E toultan zot pa ganny en keksoz, toultan nou pou annan sa bann konplent an relasyon avek zot. Se parske la ki zot fer zot biznes di zour. Mon premye kestyon.

Dezyenmman mon ti ava kontan demann Minis, an vi ki anba *Health Care Agency* pou *additional fund* ki nou pe donner pou Lopital La Digue, an vi ki nou pe donn en pe larzan.

Mon ti ava kontan demann ou be ki zistans i arive lopital ozordi? Kekfwa donn nou en kontrandi ki zistans in arive? Nou'n fini ariv lo lento, nou'n ariv lo dezyenm, nou'n ariv lo trwazyenm. Pou nou

ganny en pti nide an relasyon avek sa ziska ler nou ava ganny envite pou koup riban. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. *Panel*. Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou kestyon. Premye kestyon mon ava demann SS pou reponn.

Me lo dezyenm kestyon Lopital La Digue *update* ki mon'n gannyen, portre ki mon'n war, fondasyon in konplete e Lopital in komans fini monte - *miray and all*.

So mon napa, *projected finish date* pou Lopital i milye lannen prosenn. Mersi. SS ou ava reponn premye kestyon.

MR SPEAKER

Mersi. SS.

SS PATRICK PAYET

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Kekfwa lo kote soumisyon bann proze sorti dan bann distrik, kekfwa nou napa sa konsolidasyon. Me selman ki nou'n annan se bann proze ki'n ganny aprouve par bann Minister ki ganny soumet kot nou.

Me selman mon konnen kekfwa i annan bann diskisyon *from* par egzanp *DA* ouswa

menm *MNA*, ki kekfwa zot, zot in diskite ek *Local Government* ouswa bann lezot Minister. Selman sa nou napa.

Kekfwa nou ava mazin lo kote en prosedir pou nou met an plas, pou nou regarde ki mannyer nou kapab ganny bann soumisyon.

Par egzanp nou letan nou travay dan preparasyon Bidze, nou pa zis met bann proze *as part of* bann dokiman Bidze zis lo kote bann antite ki depandan lo Bidze.

Me par egzanp ou konnen *SFA* i en antite li ki annan son lotonomi finansyel. Me selman lo kote *capital investment*, nou fer sir sa i ganny entegre *as part of the budget process*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Gill.

HON CHURCHILL GILL

Mersi Mr Chair. Minis mwan mon konsern i lo fason ki Bidze i striktire, donnen sa konsern ki nou pe gannyen avek *Grant*. E ou osi ou'n dir ou pa krwar koman en pei nou devret *rely* lo *Grant*.

Akoz ozordi fason fer se tou sa bann *Grant* i ganny antre dan Bidze. Apre dan milye lannen nou war nou pe tire. E mon santi i pa profesyonnel.

Akoz nou bezwen et fran ek nou lekor. 2 lenstitisyon, en Minister avek en lenstitisyon koman Lasanble, nou devret kapab annan en fason travay ki profesyonnel. E mwan mon santi ki vi ki sa bann *Grant* la i pa garanti. Pou lenformasyon ler Bidze i ganny *submit* nou kapab ganny li koman en *annex*, ki i pa form par dan total Bidze.

Me selman i la koman lenformasyon atase. Alors eski ou santi donnen lo sa bann konsern ki'n leve, petet vre nou devret re war fason ki nou striktir nou Bidze an term *Grant*, pou asire ki nou pa lev lekspektasyon dimoun. An menm tan nou dan Lasanble nou aprouv sa avek sa lekspektasyon. Apre nou menm nou, nou bezwen tire.

E apre nou bann dimoun i vwar poudir be *why in the first place* nou konnen i pa garanti akfer nou mete? Menm si i *net off*. Mersi.

MR SPEAKER

Ok pa tro long Onorab *please*. Ou'n fini mersi. Minis ou ti ava kontan komant lo la.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Wi anefe nou'n komans fer sa konversasyon dan Minister. E

ki mon ti pe dir avek SS se, *as long* ki en *Grant* nou pa ankor *secure* sa *funding*. Then i pli bon nou pa met dan Bidze.

E si i vin pli tar *then* nou kapab adres li dan *mid-year budget*. Me i direksyon kot nou pe ale me selman i annan serten konplikasyon osi pou bann lezot eleman ki SS in mansyonn ek mwan.

E sa i en keksoz ki nou pe regarde ki mannyer nou tret sa bann *Grant funding*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Bastienne.

HON DESHEILA BASTIENNE

Mersi Mr Chair. Bonn apre midi Mr Chair. Bonn apre midi Minis. Bonn apre midi tou koleg. Minis letan mon pe get lo mon kote Perseverance, mon dan menm sityasyon avek Onorab Philip Monthly. Me selman non-non, nou pa anba *Grants*, pou li i *Local Financing Project*, get byen Onorab.

Me selman ler mon pe regard Perseverance pou en pti pe pli spesifik Minis, Perseverance ler ou gete sa *DA's Project* pa pe ganny fer, larzan pe ganny retournen. Konmsi si mon pou konpar Cascade, Cascade ti deza annan en *DA's Office*, me selman in ariv lensidan zot pe refer enn nef.

Me Perseverance 10an in legzistans en *Community Center* pa ankor kapab donnen, 10an mon pe koze, *ok?* Me prezan nou pe ekspekte en landrwa omwen e nou pa pou kontinyelman al anba lakaz kot per, oubyen al dan laplenn, konmsi en distrik 10an legzistans. E ler mon pe gete ankor i pe dir i annan sa *savings under minor emergency works*.

Me mon pe demande Minis, Perseverance in ganny en bazar, e sa bazar mon ti bezwen al tap laport *SFA*. *SFA* ti fer sa bazar pou zabitan Perseverance, pou tir zot ater obor semen al vann pwason dan son Bidze pou li *SFA*. Be anba *Local Government*, mon pe zis demann mon lekor ki Perseverance in gannyen?

Minis naryen! Perseverance i fer lapenn. Tou keksoz i ankor pe ganny *operate* dan lakaz, menm kordgard, menn tou. Alor konmsi donn mwan en pti leksplikasyon pou lenformasyon bann dimoun *out there* konmsi, krwar sa akoz ki Perseverance pa pe ganny naryen, kwa sa bann *minor emergency works?* Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou kestyon. Kekfwa mon pe donn en pe lenformasyon avan ler, me pou reasir ou dan Bidze 2023 i annan *both financing* pou *DA's Office* e osi Stasyon Lapolis e tousala i anba *local financing*. Mersi.

MR SPEAKER

Ok, mersi. Eskize mon pe sey *press* bann manm en pe *to move along* la, Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman ler nou pe regard lenplimantasyon proze Gouvernman aktyel, nou vwar poudir sa bann sif ki'n ganny donnen avek Lasanble, i bann sif ki montre en tre o nivo efikasite e i osi montre ki i annan en kestyon *as to* performans lo delivre lo sa bann proze.

Alors mon ti a kontan demann Minis ki, kwa eski son Minister i anvizaze fer koman travay avek bann diferan antite, pou fer ki zot ogmant lefikasite lo delivre lo sa bann proze?

Mon krwar poudir si nou a note letan pou servi leskiz mannyer ti ganny fer dan lepase in fini, ou'n ganny elekte lo en manda, ou ti vin dir nou dayer dan Bidze ki ou konfidan lo sa

bann *Grants* dan ou Bidze. E ou ti ganny demande sa kestyon a plizyer repriz par sa kote latab, ou ti mentenir poudir ou konfidan, e la ozordi nou'n vwar poudir i pa'n materyalize.

So mon krwar petet ou devret aksepte poudir ou analiz ti mal, e ki prezan ou bezwen fer refer serten analiz vizavi ki manner nou pou *move forward*, zisteman pour ki ou kapab delivre. Mon krwar ou anv i war *delivery* so se sa.

E mon dezyenm kestyon Mr Chairman, mon vwar poudir anba *SIA*, sa Lazans ki sipoze fer lenplimantasyon bann lenfrastruktir. E mon vwar par egzantp proze *ex Ferrari* - proze Salazi.

Ok Government House i en proze nasyonal, me *ex Ferrari* i en proze ki dan distrik i pa pe ganny materyalize, mon vwar *ex Deltel land bank* ki mon prezimen in ganny koz lo la i a pe materyalize, mon vwar menm *La Gogue Land Bank* ki *land bank extension* ki pa pe materyalize.

So eski Minis pandan preparasyon sa travay, zot in ganny okenn lendikasyon avek sa Minister, sa antite konsernen, lo ki pozisyon zot pou pran lannen prosenn, si zot pou mentenir ki sa bann proze i ganny fer anba sa *Grant*?

Oubyen si pou annan lezot lapros *in terms of* ki manner pou annan serten *local financing*, pou kapab materyaliz oubyen koman sa bann proze?

Mon trwazyenm kestyon Mr Chairman, mon ti a kontan ki Minis i klarifye pou nou, an relasyon avek *Seychelles Broadcasting Corporation* e kot nou pe koz sa koupir anba sa *Foreign Funded Project*, R24milyon, mon ti a kontan konnen si sa pou annan okenn lenpak lo program ki *SBC* ti prezant ek nou, lo kan ki i pe bouz lo son nouvo lokasyon?

Pou li zisteman kot i ti koz lo *improve* son *quality of service* ki i *provide*, zisteman dan lespri ki Lasanble Nasyonal i annan pou siport travay ki medya i fer, malgre ki mon pa santi parfwa medya i siport mon kote, me selman *anyway* mon rol pou promot la demokrasi.

So eski sa i en keksoz ki Minis i kapab koz ek nou lo la pou fer nou konpran en pti pe, ki pou arive avek sa proze, e si sa proze i *on track* pou li ganny konplete? Mersi Mr Chairman.

MR SPEAKER

Mersi Onorab.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou kestyon. Inefikasite

mon'n adres sa *issue* Onorab, *look* Onorab nou bezwen realistik, in pran 43an pou anmenn sa pei dan sa degenn, nou pa ekspekte dan sa 2an i pou aranze! Me aranze nou bezwen komans aranze.

So mon krwar annou realistik. Dezyenm pwen ma les SS koz lo la lo kote *ex Ferrari* ek bann lezot *land bank project*. *SBC completion* pou *first quarter of 2023*. Mersi.

MR SPEAKER

SS pou pran?

SS PATRICK PAYET

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Kekfwa *specific* lo kote *SBC*. *SBC* nou'n met sa larzan lannen prosenn ekspektasyon avek konplisyon lannen prosenn - son bout ki nou'n mete. Me lo kote *Grant* an zeneral, ki nou'n vwar ki mazorite bann *Grant* ki nou'n tire dan Bidze, sete sa 3 pli gro proze ki nou ti'n mete dan Bidze.

So it was The Government House, The Police Headquarters avek *The AG's Office Attorney Zeneral Office*. So nou'n vwar sa 3 gro proze li menm, menm si nou ti'n met li dan Bidze, nou'n vwar ki, nou pa'n vwar li materyalize avek bann diskisyon ki nou'n gannyen avek *L'Inde*. Akoz bann prosedir

ki zot in *advice* nou sa larzan i tir dan Bidze lannen pase.

Me selman zot prosedir zot osi zot annan 2 kategori, i annan enn ki son Minister responsab pou *Foreign Affairs*, ki in donn laprouvasyon apre i annan en lot kategori ki'n bezwen al kot Minister Finans dan *L'Inde*. So zot, zot in vwar ki akoz zot pa'n kapab materyaliz sa proze avan Mars 2022, so zot in bezwen swiv en lot prosedir ankor.

Me tre prosennman letan nou a ganny *the new Ambassador* nou ava kapab annan en lot diskisyon. Me selman parey Minis in dir *Local Government House*, nou desizyon se kekfwa vwar ki en lot restriktirasyon, ki mannyer nou kapab fer li spesyalman bann landrwa ki pe pey *high rent* dan Gouvernman, pou nou kapab bouz en pe avek lenplimantasyon *of other* striktir. Me selman la nou pe diskrit avek *SIA* pou li tre prosennman kapab vin avek en nouvo model.

Lo kote bann *Small Grant* mon krwar ki bokou retar in vin lo nou kote, akoz parey ou konnen sa lagreman ti ganny sinyen depi 2018 - Zen 2018. Me selman ekspektasyon se *India* ou annan 35milyon pou ou depanse a okenn moman.

Me selman nou'n vwar ki nou pa'n kapab fer sa bann proze sitan vit, pou nou kapab annan *replenishment* ki arrive pou nou kapab servi, 35milyon nou ti kapab servi li dan 3mwan e ler nou ti'n pare pou li kapab *replenish* ankor 35milyon.

Me bann proze nou'n vwar i annan bann proze ki ou ganny retard dan bann Minister, me selman nou ekspekte la ban Minister in konpran bann prosedir ki egziste, ki plis bann proze pou ganny materyalize *over the medium term*. Mersi.

MR SPEAKER

Wi Onorab i annan pwen ki pa'n adrese?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. Mon remerci Minis pou koz lo degenn ki nou pei i ladan e mon swete ki i toultan get son lekor dan laglas ler i koz lo degenn ki nou pei i ladan, akoz sa i a donn li en lenpresyon kler kote nou pei i ete.

Mon ti a kontan ki SS Payet i klarifye pou mwan, ler ou koz ek mwan lo sa 35milyon, e mon krwar i en pwen fondamantal ki Onorab William in *raise* taler ki pa'n ganny adrese.

E mon'n swiv mon ganny sans fer antreteny avok sa

chargé d'affaires Endyen, menm pwen in ganny souleve. I se ki lo nou kote, i sipoze annan bann *meeting* ki ganny fer dan en fason ase frekan avok O Komisyoner Endyen. E avok bann reprezantan ki pa'n ganny fer. So eski ou kapab dir nou si dorenavan zot pou etabli en striktir kler, ki ava permet en *timetable* ganny etabli pour ki sa bann *meeting* i ganny fer?

Parey zot a note, vi ki nou'n dan Gouvernman nou annan leksperyans ki mannyer keksoz i ganny fer. E pour ki nou kapab *at least* vwar ki i ava annan en enteraksyon pli direk, pour ki sa bann proze sirtou bann ki sipoze ganny *funded*.

E ler mon pe koz bann proze sosyal, ler mon dir sosyal ki pou al ver devlopman *land bank*, devlopman lenfrastruktir dan distrik ki pou benefisyé dimoun, i a kapab ganny materyalize.

E zis en dernyen pwen Mr Chairman, eski SS ou pe prevwar ki prenon kont ki i annan varyasyon dan bann kou nou pou pe war nou pe met en *local component* ki pli sibstansyel dan Bidze 2023, pou materyaliz serten sa bann proze? Mersi Mr Chairman.

MR SPEAKER

Mersi. SS. *Sorry* Minis mon pa konnen, in adres kestyon SS.

SS PATRICK PAYET

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Wi, definitivman ki en striktir travay ki nou'n met an plas, se nou sipoze zwenn tou le 2 semenn avek *Dar... from India*, pou nou vwar e etabli avek Minister Finans, *Foreign Affairs* avek *Procurement oversight*, pou nou kapab etabli bann enplimantasyon bann proze.

Me selman *for the past two weeks*, mon pa'n kapab zwenn akoz preparasyon Bidze 2023, me tre prosennman nou pou zwenn zot semenn prosenn, pou nou kapab vwar baze lo bann soumisyon ki nou'n kapab fer kote i ete, e kan ki nou ekspekte kekfwa *the next phase* komanse.

Lo kote kou, nou pa ekspekte akoz sa bann nouvo proze propozisyon ki nou'n soumet - bann *file* i dapre *recent assessment* ki'n ganny fer. So definitivman sa bann Minister in zwenn, e menm *SIA* osi mon'n manke zot osi zot form par Komite. So definitivman bann preparasyon in ganny fer par *SIA* osi. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Aglae.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Chair. Minis lo kote Lasante mon war poudir i fer en pe letan sa en, larzan ki'n ganny mete la mon war i annan 23milyon ankor ki'n ganny tire pou sa *Rehabilitation Centre*. Petet mon ti a kontan konnen ki pozisyon Gouvernman vizavi sa proze, an vi ki dan lepase proze in ganny *shift* dan en lot landrwa, sa ti Montagne Posée e la mon war i pe retourn ankor Cap Ternay.

Eski i annan en desizyon ki *Cabinet* in pran li menm pou retourn li dan son landrwa kot zot ti pe orizinalman demande? E si zot pe met larzan adisyonnèl pou kapab enplimant sa, e kan ki zot pe mazin enplimante menm?

Aprè osi mon konpran ti annan en *Grant component* osi ki ti ganny donner pou sa proze, eski nou'n perdi sa larzan vi ki sa proze pa'n zanmen materyalize? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. *Panel? Yes SS?*

SS PATRICK PAYET

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Mr Chair kekfwa bi sa konponan *commence* ki nou'n mete vre mon krwar i en fot ki nou'n enkli vi ki son Bidze orizinalman ti pou Cap Ternay.

Me selman diskisyon i Bonne Espoir, wi i ankor laba diskisyon.

Finansman, definitivman nou ankor pe diskite. I osi en konponan ki pe ganny finansman avek *UAE*. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Se sa? *Ok* Onorab Roucou.

HON MICHEL ROUCOU

Mersi Mr Chair. Mr Chair Onorab *LOTO* in tous en pti pe lo mon pwen loo kote *land bank*. Be selman mon anvi demann avek Minis;- Minis mon konnen poudir ti annan bokou diskisyon lo kote sa zafer *land bank*, akoz en pti pe bann retar osi ki'n annan, se ki diskisyon lo kote bann *utilities* ki ganny konekte, ki ganny mete la koman lenfrastruktir pou bann *land bank*, sa osi eski in annan serten diskisyon avek *PUC*, ki ler i ariv lo kote bann *land bank* ki pou fer sir ki poudir zot tonm en konprenezon ki sa pa vin en retar?

Aprè osi mon dezyenm kestyon Minis, an term lekol La Rosière ki Onorab Henrie in tous lo la, laplipar bann zanfan lekol La Rosière zot pe lekol Mont Fleuri pou le moman, zot pe servi en *unit* ou kapab dir

nou lekol, be selman le zot pe diskite an term Bidze pou lekol La Rosière li menm, zis mazine poudir i annan sa bann zanfan ki zot la Mont Fleuri, ki souvandfwa bann *teachers* i met dan mon latansyon poudir zot ganny problemm avek lenfrastruktir laba. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis - wi.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou kestyon.

Lo kote *land bank*, wi i annan en diskisyon lo kote *utilities* avek *PUC*, ki nou pe eksplor en *model of net lending* avek *PUC*, ki pou fer li pli *financially sustainable* pou nou kapab finans plis lenfrastruktir lo bann devlopman later *land bank*, me osi i aplikab pou bann later endistriyel osi.

So sa i en diskisyon ki Minister Finans, *SIA*, *Lands* ek *PUC* ek Minister Responsab pou Lenerzi pe fer. Lo kote La Rosière parey mon'n mansyonnen, i annan fon *both* an 2022 e an 2023 pou fini lekol La Rosière e sa i a *mean* ki bann zanfan ki Mont Fleuri i a retourn La Rosière. Mersi.

MR SPEAKER

Byen mersi. Onorab Bistoquet.

HON ROSIE BISTOQUET

Mersi Mr Chair. Bonn apre midi Minis ek ou delegasyon. Bonn apre midi tou Onorab.

Minis mon pou remersi ou en kantite, pou sa bon travay ki zot pe fer ki ou lekip pe fer kot i konsern nou Bidze pou sa lannen ek lannen prosen. Mwan mon ti annan en pti pe konsern ki Onorab Aglae in deza tous lo la lo Minister Lasante, konsernan sa *budget cut pou construction of rehabilitation*.

Apre sa lot kot pou lafanmir kot i annan sa *budget cut Foreign Grant*, mon krwar tou lede i tonm anba *Foreign Grant kot construction of Anse Royale, not Anse Royale the other one, Youth Hope Residential Centre* proze.

Minis mon pa konnen si kekfwa sirtou sa sityasyon kot nou ete konmela, i annan sa gro problemn drog dan nou pei. E petet nou napa en landrwa rezidansyel pou bann droger kapab *detox*. Nou annan zis en *day care centre*.

E sirtou sityasyon ki mannyer nou sityasyon i ete, mon krwar petet si par egzanp sa bann proze pa pou ganny materyalize anba bann *special Grant*, eski ou Minister vin deza mazin lezot opsyon, malgre ki

petet i pa pou lo sa entansite sa larzan ki zot in mete, be selman pou kapab fer priyotizasyon lo priyosite, baze lo sityasyon ekonomik, baze lo sityasyon sosyal nou pei. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou kestyon. Lo sa *issue Drug Rehabilitations*, sa proze SS ava koz lo la en pti morso. Me lo kote sa proze *Youth Hope*, annefe nou fek diskite sa *Cabinet* sa semenn, e nou'n agree poudir sa i en proze kritik, en priyosite pou pei.

E i annan en Komite ki mwan menm mwan lo la avek Minis Francourt, Minis Rangasamy, Minis Ledikasyon tou, pou nou regard ki mannyer nou pou fer sa *Youth Hope Facility* vin an efe. E menm ki'n krwar sa i bezwen en zefor nasyonal, ki mannyer Gouvernman i kapab zwenn ek sekte prive ek bann lezot lorganizasyon pou fer sa arive.

Akoz ou konnen sa problemn ozordi lo kote lazenes, ki *link* avek bann problemn sosyal, sa problemn drog, si nou pa dil avek ozordi i pou tro tar pou sa pei. So sa i en proze ki vreman, vreman, vreman

kritik e nou pou rod en fason pou fer li arive. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Bon, mon'n ariv a lafen kekyon pou sa seksyon e *panel* nou pou prosed lo seksyon swivan. Lekel ki pou prezante silvouple? Ms Tamatave, *yes*.

**COMPTROLLER GENERAL
ASTRIDE TAMATAVE**

Mersi Mr Chair. Mr Chair an vi ki nou napa bokou anba sak sa bann sou seksyon ...

MR SPEAKER

Wi, nou a pran tou ansanm.

**COMPTROLLER GENERAL
ASTRIDE TAMATAVE**

Nou a pran ansanm wi.

MR SPEAKER

Yes, good idea.

**COMPTROLLER GENERAL
ASTRIDE TAMATAVE**

Savedir anba *Social Programmes of Government* anba *Temporary Financial Assistance*, en sonm R13.9milyon pe ganny demande koman siplemanter. Parey in mansyonnen pli boner larzan adisyonnèl an tou ki nou ti bezwen anba sa bann mezir tanporer i R48.735milyon.

Me par kont sa la diferans anba sa kategori, nou annan *savings* anba serten vot, kot nou pou fer *virement*. Savedir sonm adisyonnèl *on top of* sa *appropriation head*, i zis R13.978milyon.

En sonm R112.681milyon anba *Air Seychelles* anba sibvansyon, sa i parey mansyonnen pli boner i pou sa \$8milyon an plis pou sa *loan facility* avek *TDB*, dan Bidze orizinal nou ti fer provizyon \$5milyon. *And the loan facility* i \$13milyon. So \$8milyon i sa adisyonnèl ki nou'n prenon kont dan siplemanter.

Anba *SPTC* R11.073milyon. An 2022 Gouvernman in pran sa bann peyman ki avan ti ganny fer anba Lazans Proteksyon Sosyal *in terms of refund* pou bann *subsidy*, pou bann bis, pou bann dimoun *retirement*, bann *workers special*, bann dimoun dezabilite.

E par mwan apepre Gouvernman pe *refund SPTC* apepre R2milyon. E sa *amount* ki nou ti mete dan Bidze, i pa sifizan pou nou kapab fer peyman *SPTC* tou le mwan, baze lo son, *the current actual pattern* ki R2milyon apepre par mwan, ki nou bezwen *refund SPTC*.

Anba *subscription to institutional organisation*, nou annan en sonm R5.5milyon adisyonnèl, sa i pou *cater* bann *expected shortfall* ziska desanm.

An 2022 i annan serten lorganizasyon enternasyonal, kot nou'n war nou bezwen pe pey bann *invoice* ki ti an aryeraz. I annan bann *invoice* ki pou bann lannen oparavan ki pa ti'n ganny peye, nou'n bezwen fer peyman sa lannen e sa ki pe fer nou poz sa *deficit* anba sa laliny.

Anba *PUC on lending* R56.712milyon sa i pou bann proze *PUC* anba *33KV* ek *Neptune* sirtou. Sa i retar ki *PUC* pe rankontre avek egzekisyon proze anba *net lending*.

E finalman anba *SPTC* en sonm R10.6milyon anba *SPTC foreign financing*, sa i pou akizisyon bann bis ki nou'n ganny retar avek *tender*. Sa proze i ganny finanse par *Exim Bank of India*.

E aktyelman nou fek fer premye peyan *advance payments* sa semenn. So nou pa pe ekspekte fer tou peyman ki nou ti'n prevwar sa lannen. E sa larzan i pou ganny re mete lannen prosenn, pou fer sir nou fini fer *procurement of* sa premye *tender*. Mersi Mr Chair.

MR SPEAKER

Mersi Ms Tamatave - *Comptroller*. Nou a pran kestyon Onorab Woodcock.

HON WAVEL WOODCOCK

Mersi Mr Speaker. Minis mon kestyon i baze lo *subvention to public enterprises, Air Seychelles*. Annefe i annan en son R112.681milyon, parey i dir *to cater for an extra \$8million for the loan facility of \$30million with TDB to pay off Etihad liability*.

Mon kestyon i ziska prezan konbyen zot in fini peye, e konbyen an tou total zot pou bezwen peye sa det avek *Etihad* e osi avek *bond holders*? E konbyen ki nou Gouvernman in nobou negosye pou, konmsi ki radyasyon ki'n gannyan an term peyman pou sa det? *Etihad* osi ek *bond holders*. Mersi.

MR SPEAKER

Panel? Minis yes please.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou kestyon. Mon napa sonm egzakt me selman mon a donn ou apepre en. Ek *Etihad* ki nou pe pey li an tou i tonm \$13milyon, ek *bond holders* i tonm apepre \$27milyon. E ler

ou ti get li konpare avek total ki nou ti andete avek tou lede, ti apepre en pe plis ki \$150milyon. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Onorab Gill.

HON CHURCHILL GILL

Mersi Mr Chair. Minis zis lo sa kestyon *Air Seychelles*. Ler nou fini, eski i annan en kantite letan ki pei i annan en komitman pou fini kapab *clear* sa bann det, eski ou annan sa *time frame*?

Apré mon dezyenm kestyon se sa bann *subscription* pou *international organisation*, nou'n ganny dir ki sa 5milyon i pou bann *arrears*. Eski dan sa bann *bodies* ki nou'n pey sa bann *arrears* eski Gouvernman i annan lentansyon kontinyen avek zot tou?

E eski nou pe benefisyé avek tou sa bann ki la ki nou bezwen pey *arrears*, oubyen ler nou fini *clear arrears* i annan nou pou *do away* avek, vi ki pei pa pe benefisyé? Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou kestyon. Pou ou premye kestyon *regarding Air*

Seychelles, tou det in fini ganny klersi avek *bond holders* avek *Etihad*. So pou napa okenn det avek sa 2. *Air Seychelles* pou annan li en det ki in pran avek *Nouvobanq* e det ki son *shareholder* Gouvernman.

Lo kote *arrears and subscription*, wi i annan en diskisyon ki nou'n komanse Minister Finans, e nou bezwen fer sa ansanm ek osi *Foreign Affairs*. Pou nou rasyonaliz lalis bann lorganizasyon ki nou *belong to*. Akoz i pa zis en *issue of* nou annan *arrears in terms of subscription*, me sak sa bann lorganizasyon i nou ladan i vin avek lezot *cost*.

Nou bezwen *staff* pou *mind* sa bann *desk*, ou bezwen *travel budget* pou al sa bann *meeting*. So nou bezwen gete, esansyelman lekel bann ki vremen kritik ki nou bezwen ladan e lekel ki nou pa ladan.

Be sa bann legzersis in komanse pou, *well* in komanse la e en lot keksoz osi ki nou'n fek agree ek *Cabinet* se ki nou pou *decentralise* sa bann *subscription*, akoz la ki arive tousala i kot Minister Finans, e bokou antite i vini i oule zwenn diferan lorganizasyon, apre li Minister Finans i bezwen *foot the Bill*.

Be i annan 2 keksoz la nou pou bezwen osi ganny

serten *level of approval* avan nou zwenn en serten antite, e par egzanp li la *Cabinet* i a bezwen aprouve pou zwenn. Me osi nou pou donn li ou Bidze e ou *manage* ou Bidze pou ou kapab sa.

Akoz ou pa kapab, si Bidze i santralize ek Minister Finans ki zot fer zot zwenn, apre Minister Finans i war li ek en *Bill* pou peye. Me ler ou Bidze i avek ou, ou pou bezwen annan sa *responsabilite* sa *accountability* pou dir ou bezwen *live according to your needs*. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Onorab Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Chair. Bann sif ki Minis fek donn nou konsernan *Air Seychelles*, mon krwar poudir nou bezwen felisit *The Panel, The New Board, The New Management, The New Government* pou dir ler zot get zot lekor dan laglas, zot pou war poudir sa i efikasite ki mannyer zot in dil avek sa det.

(APPLAUSE)

HON GERVAIS HENRIE

Mr Speaker prezan ki mon anvii demann *panel* se, *what's next?* La nou'n war en larzan in vin

dan Bidze, e nou ava rapel isi dan Lasanble *PS Thesee* pa ti ankor ale kot Minister Finans, ki dernyen fwa nou'n annan en konversasyon, *heated conversation* lo *Air Seychelles*.

So apre sa larzan la ki dan sa Bidze ki devan nou, *what's next?* Ziska kan ki Gouvernman pou anpaye dan en fason avek *Air Seychelles*, ouswa kan vremen sa zanfan pou ganny son laz mazoriter? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou kestyon. Wi Onorab bomaten mon leve mon get dan laglas, mon kontan sa ki mon war.

(laughter)

MINISTER NAADIR HASSAN

E lo kote *Air Seychelles* ou konnen Minister Finans in toultan pran en pozisyon e sa pozisyon in toultan konsistan dan Minister Finans, se ki *Air Seychelles* pa kapab vin en *fiscal risk* lo Bidze Gouvernman. E avek administrasyon ki pe fini la e son *rescue plan* ki pe finalize, enn bann prensip fondamantal

se ki nou bezwen *ringfence Air Seychelles*.

E les mon eksplike ki nou pe *mean by ringfencing Air Seychelles*;- savedir annou pran *Air Seychelles* i annan li met li 3 loperasyon, 3 *unit of operation*. I annan li *international*, i annan li *domestic*, apre i annan li *ground handling*, ok?

E ler ou gete son bout ki pe riske se *international*, ok? Sa ki anmenn risk aköz domestik i *more or less breakeven*, *ground handling* i profitab.

So lentansyon se ki *ground handling* i bezwen ganny separe avek enternasyonal ok, aköz si demen ou konnen - e sa i en risk ki nou ti'n *face in the last*, ler *Air Seychelles* ti'n al dan ladministrasyon, si *ground handling* i *go insolvent* pei i fermen, e sa I - so *ground handling* i en lenfrastruktir nasyonal ki pa devret ganny met an danze ok?

Me nou konpran poudir lo li menm *International*, kekfwa i annan difikilte pou vin profitab. So propozisyon se li i ava annan en *management contract* ki *Air Seychelles* i kapab gannyen pou *run ground handling*, me i pa pou *own ground handling*, *ground handling* i ava en *separate operation* ki ganny *ringfence away from* sa.

E sa en keksoz ki mwan mon'n ensiste lo la, aköz nou pa zanmen, zanmen devret met nou lenfrastruktir *ground handling at risk* aköz pei pou fermen si en keksoz i arive.

So *Air Seychelles* i kler, i bezwen ganny *run* dan en fason ki i pa pou vin en risk lo Gouvernman. E *at the end of the day* dan *long run*, si *International* i kontinyen perdi larzan pei pou bezwen pran en desizyon. So me priyorite Gouvernman se ki nou pa anpay sa de ansanm. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Lemiel.

HON SYLVANNE LEMIEL

Mersi Mr Chair. Minis mon oule al anba *Social Programmes of Government*, *Temporary Financial Assistance*. Nou'n ganny dir ki R13.9milyon pe ganny demande pou *top-up* sa sonm ki zot deza annan.

Mon ti a kontan konnen par egzanp mon'n tande pe fermen aplikasyon. So ziska ozordi petet anba sa gro sonm 40ekek milyon mon krwar ki nou annan pou peye, ki kantite dimoun ki'n fini *apply* e ki pou ganny asiste anba sa *temporary financial assistance*?

Apre kot i konsern *PUC*, *PUC*, i pe fer retourn

R56.7milyon koman en *savings*, akoz i pa'n kapab termin sa *33KVA Project*, sa *KV project ok*? Petet mon ti a kontan konnen ki rezon ki kalite retar ki *PUC* in dir ki i pe gannyen, akoz tou le lannen ler ou regarde i annan en larzan ki tournen *PUC* i fer tournen anba sa proze *33KVA Project* la. So sa lannen la 2022 ki retar ki in gannyen ki i pe fer retournen sa sonm larzan? Mersi Mr Chair.

MR SPEAKER

Thank you. Minis wi?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou kestyon. Lo ou premye kestyon lo sipor saler tanporer, an total i annan 19mil 812dimoun ki'n kalifye e ladan i annan 15mil,928 ki'n fini komans resevwar peyman.

E lo kote bann ki pe resevwar peyman la en mon pe koze, prive i annan 599, Gouvernman 1283, ASP 13mil 397, prive ek ASP 10, *ok*, prive ek Gouvernman 17, Gouvernman ek ASP 623 e Gouvernman, ASP ek prive 2, son total kalifye i annan 19mil 812 peyman in ganny fer avek 15mil 928.

E pour *Scheme* pou Elektrik, peyman prive i 325, prive ek ASP i 197, prive ek

Gouvernman 3, i fer total 521dimoun ki'n ganny peye. Lo kote ou dezyenm kestyon, *PUC* mon pa konnen, SS, Astride i kapab donn en pe lenformasyon. Mersi.

MR SPEAKER

Wi, ou'n dir Ms Tamatave pou kontinyen la? Wi, Ms Tamatave.

**COMPTROLLER GENERAL
ASTRIDE TAMATAVE**

Mersi Mr Chair. Mr Chair petet si mon ti kapab zis fer en koreksyon. Anba Proze *PUC delay* dan proze i par anba *33KV proze Neptune*, petet zis pou mwan met en pe keksoz, i annan 3 proze prensipal anba *PUC net lending* an 2022.

I annan proze *EIBADB Neptune*, sa i bann lenfrastruktir apre nou annan *33KV south Mahe* sa son Bidze inisyal ti en sonm \$3.3milyon, son revi i \$5.9. Savedir li proze pe bouze anba *KV south*.

Anba La Gogue Danm dan Bidze nou ti'n fer en provizyon \$2.3milyon, me son *revise* i \$3.1milyon, me osi proze La Gogue i pe bouze. Me par kont anba *Neptune* li nou ti'n fer provizyon \$11.77milyon e son *revise* li i \$9.1milyon.

So i annan en konponan deviz etranzer ki antre, akoz letan nou ti fer Bidze, nou ti fer

lo en to lesanz 15.15pwen Roupi pwen Dolar. E dan nou *revise budget* i 14.9239 Roupi pwen Dolar.

So i annan en gro konponan deviz etranzer ki zwe ladan, me selman bann retar ki bann lakonpanyen i rankontre avek lenplimantasyon proze, i enkli travayer. Apre osi i annan delay dan *tender process* par ler, ki fer bann retar avek bann proze e bokou sa bann proze i annan bokou bann konsiltan nasyonal, ki form parti *the projecting*, me ennler zot osi t ganny serten retar. Mersi Mr Chair.

MR SPEAKER

Mersi. Wi Onorab Lemiel, *follow-up?*

HON SYLVANNE LEMIEL

Vitman Mr Chair. Wi, letan mon troun anba *social temporary assistance* Minis en - nou konnen *the maximum* i 500, ki'n ganny asiste, petet ki *minimum amount* ki nou pe pey bann dimoun? Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Minis wi.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Onorab nou napa sa *exact* sif ek nou pou sa,

nou kapab rode fer anvoy ou par *email*. SS ou ava- Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Kestyon Onorab William.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Chairman. Mon anvi demann avek Minis anba *subscription to international organisations* anba R5.5milyon si zot kapab dir nou ki poursantaz pou Egzekitiv, Zidisyer avek Lasanble si zot annan sa lenformasyon?

Epi dezyenmman, lo kote *PUC* mon vwar poudir i annan en *budget cut* lo proze, ki egzaktaman ti ete sa proze ki zot in bezwen koupe, akoz in annan *lower capacity* pou zot enplimante?

MR SPEAKER

Thank you Onorab. Panel. Yes SS.

SS PATRICK PAYET

Sorry Onorab. Ki zis ou kapab reponn dezyenm ek trwazyenm kestyon silvouple sa *subscription* i *ok* nou'n tande. *Sorry.*

HON WAVEN WILLIAM

In annan en *budget cut* lo kote enplimantasyon proze par *PUC*, zis mon ti anvi konnen pou

lenformasyon piblik ki egzaktaman sa proze?

SS PATRICK PAYET

Thank you Mr Chair. Thank you Onorab. Lo kote souskripsyon to international organisation, nou annan nou en lalis, kekfw nou napa detay specific lo kote sa annex ki nou annan la avek sa dokiman lo kote kekfw sa 3 brans Gouvernman, me selman ou annan detay lo tou bann antite kote ki - be selman i mazorite letan ou regarde i pou Foreign Affairs.

Letan nou, nou'n kas li anba bann antite, akoz nou pe dir *through Foreign Affairs*, akoz par egzant letan ou get *EU SADC* avek *COMESA*, so zot pran e bon parti konponan sa Bidze. E letan nou regard tou sa lenstitisyon ki nou'n kas li avek tou bann antite ki zot sipoze al anba la, nou'n vwar ki apepre 28milyon pou al Minister *Foreign Affairs*.

Me selman nou kapab donn ou detay lo kote ki kantite Gouvernman lo li menm, Zidisyer avek Lasanble Nasyonal e sa nou kapab prepar sa *breakdown* pou donn ou. Mersi. Lo kote *PUC* kekfw mon ava demann Ms Tamatave.

MR SPEAKER

Ms Tamatave. Wi mon krwar i ti'n adres sa kestyon, me selman i kapab klarifye.

COMPTROLLER GENERAL ASTRIDE TAMATAVE

Mr Chair *in terms of* detay proze anba sa *Neptune* li menm, nou ava rod sa lenformasyon avek *PUC*. I annan diferan proze anba sa laliny finansman anba *ADBEIB* nou ava demann *PUC* sa lenformasyon nou ava *provide* Lasanble. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Kestyon Onorab Bistoquet.

HON ROSIE BISTOQUET

Mersi Mr Chair. Mr Chair en bout mon kestyon in ganny pran par Onorab William. Me selman lo kote *subvention* pour *international organisations*, ki mon ti oule konnen petet si ti annan okenn retar dan peyman?

Apré mon lot kestyon i lo kote *SPTC subvention*, 11.6million kot i konsern, mon ti a kontan ganny en pti pe detay lo ki kalite *shortfall* ki *SPTC* in rankontre sirtou dan son loperasyon? E petet sa osi i ava vin an menm tan ki letan nou ti pe fer sa diskisyon lezot fasilite, *privatisation of Omnibuses* ki petet Onorab

Mondon osi i kapab benefisye, pou li ariv son bann zabitan ariv Takamaka.

Eski Gouvernman in mazin lo la, malgre ki nou konnen nou pa'n zanmen ganny Data dan Tata pou al dan Takamaka. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Lo kote *international organisations* SS in dir i pou sirkil lalis e mon krwar i ava annan peyman ladan tou. Nou a fer sir tou manm gannyen. SS lo lot pwen. Ms Tamatave?

**COMPTROLLER GENERAL
ASTRIDE TAMATAVE**

Mr Chair lo kote *SPTC*, sa larzan i prensipalman pou *cater shortfall* avek bann *subsidy bus fare*.

An 2021 *and the years before*, sa *refund to SPTC* ti ganny fer anba Lazans Proteksyon Sosyal. An 2022 nou'n fer realokasyon e nou'n met en provizyon anba *subvention* kot *SPTC* tou le mwan i anvoy son *invoice* kot Minister Finans, e nou fer sa *refund*.

Me dan Bidze 2022 nou ti'n fer en provizyon *of* zis R12.2milyon anba sa laliny, e sa i *refund* pou bann *worker special trip*, i pou bann *disabled trip* e *pensioner trip*. Savedir i

sa sibvansyon ki Gouvernman pe donn *SPTC* pou sa group dimoun, e par mwan i varye i apepre 2 a R2.5milyon par mwan *refund* ki Gouvernman i bezwen fer avek *SPTC*.

E sa larzan ki annan ki R12.2milyon pou Bidze 2022 si nou fer en *average* 2milyon, pou kout nou 24milyon ziska lafen lannen pou nou kapab onor tou *invoice* ki *SPTC* i anvoy kot nou, e sa i sa sonm. Mersi Mr Chair.

MR SPEAKER

Mersi Ms Tamatave. Kestyon Onorab Roucou.

HON MICHEL ROUCOU

Mersi Mr Chair. Mr Chair mwan mon kestyon pou Minis i *regarding SPTC* menm. Mon war poudir sa 10.639milyon i annan sa *cut*, sa *delay* lo kote sa *procurement*, si ou kapab dir nou kan ki bann diskisyon lo kote *procurement* ki pou ganny finalize e kan ki nou pou war ki poudir *SPTC* i a kapab ganny bann nouvo bis dan zot laflit? Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Panel. Ms Tamatave.

**COMPTROLLER GENERAL
ASTRIDE TAMATAVE**

Mr Chair pou sa premye *tender SPTC buses*, i vre nou'n ganny retar akoz ti en nouvo *process with Exim Bank* kot ti annan en pe *back and forth with Exim Bank in terms of* amann dokiman.

Me parey mon'n dir sa semenn nou'n fini fer premye *disbursement* anba sa laliny kredi, nou ekspekte premye *batch of buses* arive ver lafen sa lannen, e dezyenm *batch of buses early next year*, sa i en total 55 bis. Mersi Mr Chair.

MR SPEAKER

Mersi Ms Tamatave avek sa nou'n ariv a lafen. Mon krwar nou'n termin - Onorab Pillay oule en kestyon, mon ti war drol ou pa'n lev ou lanmen. Ale Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman be mwan mon kapab pa lev lanmen mon le sel dimoun la anndan ki pe demann kestyon lo non Seselwa la deor? Mr Chairman, *come on* ki ou ekspekte.

(APPLAUSE)

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman mon kestyon i al ver sa *temporary financial*

assistance ki Minis in koz lo la. Minis in dir nou i annan 19mil dimoun ki'n kalifye 15mil ki pe ganny asiste. Be eski Minis pe dir nou poudir i annan 4mil ki pa ankor ganny asiste, oubyen ki pou ganny asiste dan sa 19mil?

E prezan Minis enn bann kestyon ki nou, nou konsernen avek se *whether or not* eski sa *financial assistance* ki pe al ver sa 15mil ekek dimoun, pe *actually* fer en diferans an relasyon avek bezwen ki zot annan? So Minis eski ou dan en pozisyon pou dir nou konbyen dimoun ki pe *actually* resevwar sa R500 *full* lasistans? E konbyen dimoun ki pe resevwar par anba R500 lasistans Mr Chairman?

Prezan an relasyon avek sa *temporary financial assistance*, prenon kont ki ler nou pe regarde ki difikilte ki nou'n pas ladan koman en pei, e finansyel, difikilte finansyel ki dimoun e sakrifis ki nou'n fer, e lefe ki Minis in dir nou dan son *Mid-year Review* in annan pli bon performans.

Eski sa i vedir Minis ki Gouvernman pe rekonsider son kondisyon lo trezyenm mwan Saler e ki Gouvernman pou konsidere pou pey en *full* trezyenm Mwan Saler pou bann travayer servis piblik?

E mon dernyen kestyon Mr Chairman an evalyasyon avek ASP mannyer mon konpran i annan osi apepre 3mil dimoun si mon pa tronpe ki sipoze lo *disability benefits*. I annan en bon group dimoun ki lo la, apre nou annan bann dimoun ki sipoze pe benefisyé avek ASP. Dernyen sif ki Lasanble ti gannyen lo bann dimoun ki pe ganny lasistans avek ASP ti *around* 110, si mon pa tronpe Mr Chairman.

So eski Minis i kapab donn nou en *figure* la si i annan, lo konbyen dimoun ki pe ganny asiste avek ASP e prezan lo konbyen ki kantite lasistans ki zot pe gannyen maksimonm? Mersi Mr Chairman.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis wi.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou kestyon. Mon a les SS adres bann lenformasyon lo kote statistik ki'n ganny demande. Mon ava adres kestyon lo trezyenm mwan saler.

Onorab trezyenm mwan saler i pe ganny peye in *full*. Me i baze lo performans *ok*? Ki Gouvernman in dir e sa i Polisi Gouvernman, se 50poursan

pou sa lannen sa i *fix* e 50poursan i baze lo performans.

E mon annan en kestyon ki kekfwa mon oule demann ou Onorab kekfwa mon a ganny ou pwennvi lo la, aköz mon'n tann lopinyon ou parti lo kote *performance based*, ki annan mal avek en sistenm ki *reward* prodiktivite ek performans?

E kekfwa mon a servi en legzanp, en legzanp ki pa reel me zis pou ilistre. Si nou annan 2 Onorab, Onorab *Leader* Lopozisyon nou annan Onorab *Leader* Biznes Gouvernman, enn in ganny elekte dan distrik, lot in pa'n ganny elekte enn i pe travay, lot pa pe travay, eski i *fair* ki sa 2 Onorab i ganny menm *reward*?

Mon asire mazorite Seselwa pa agree avek sa, aköz si dan en Minister enn pe transpire pe travay i pe donn tou, lafen lannen son *reward* i parey sa lot ki li kekfwa toulezour i lo *sick leave*, i pa devlop dan son travay, konmsi *where's the fairness in that system*?

Mwan mon krwar poudir ler nou pe amenn *fairness* nou pe *increase* prodiktivite dan pei, nou pe pouse e nou pe pous *the RBM*, nou pe pous *performance management* poudir komansman lannen ou bezwen

donn - *set* ou performans, *meet* ou bann lobzektif, e si ou *meet* ou bann lobzektif ou ganny ou *full* trezyenm mwan.

Mon pa tro war problemm ek sa. Annefe mon war li en bon keksoz. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Les SS ou ava kontinyen adrese.

SS PATRICK PAYET

Mersi Mr Chair. mersi Onorab, parey Minis in dir *total* peyman ki nou'n fer i apepre 15,928 endividi e ladan mazorite i pou baze lo kote bann benefis ki apepre 13mil, 397.

So dan sa 15mil apepre 2mil ki pe ganny - *statistics* ki nou annan selman kekfw nou napa sa pli ba sonm ki zot pe gannyen ki Onorab Lemiel in demande, sa nou kapab klarifye. Me selman lenformasyon ki nou'n gannyen, se ki i annan apepre 88poursan ki pe ganny sa 500 *full*. E zis apepre 12poursan i pe ganny pli ba.

Sa *statistics* ki ou annan, aköz mazorite i dan sa bann benefis so zot, zot pe ganny zot *full* maksimonm. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab ou pa pe al adres komanter Minis silvouple. Ou

konpran poudir in donn en legzanp ipotetik, ki napa naryen pou fer avek realite. Nou a terminen silvouple.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mr Chairman. Mr Chairman mwan mon pa pou adres son komanter, aköz i senp Mr Chairman mon koman en edikater ou konn tre byen poudir ou annan bann etidyan ki vini ki sof sez, apre ou annan bann etidyan ki vini i travay.

Prezan ler mon get lo lot kote latab, mon vwar bokou sofer sez, e mon get lo kote isi mon war bokou travayer. So i byen ki Minis in dir sa. E dezyenmman Mr Chairman si Minis pa konnen ki mannyer pou *run* Gouvernman, sed laplas, sed laplas e les en lot Gouvernman vini, se sa ki bezwen. En dernyerman Mr Chairman, dernyerman -

MR SPEAKER

Terminen silvouple.

HON SEBASTIEN PILLAY

Oule termin sa sesyon Mr Chairman. Zis mon oule dir ek Minis poudir malgre mon pa'n ganny elekte, ozordi lakantite dimoun ki bezwen vin kot mwan, aköz zot pa pe fer zot louvraz i enkrwayab Mr Chairman.

I enkrwayab e i fer lapenn pou vwar ki mannyer Seselwa in ganny bat latet pandan 2020, se tou ki mon annan pou dir pou ou Mr Chairman.

MR SPEAKER

Nou a termin lo la. Mersi. Mon krwar zot 2 Minis zot in esanz pwennvi lo en size ki enteres zot, so nou a pran lo koumsa.

Nou'n ariv a lafen nou revii lo sa milye *budget*, e mon remersye - Minis mon pa konnen si ou ti annan okenn dernyen komanter briyevman pou fer oubyen nou kapab termin lo la? Ou *ok*. Ou'n ganny - mon krwar Minis in ase pou eksplike, in dir tou sa ki annan poudir.

Mersi bann Manm pou zot kestyon e komanter. Mersi *panel* pou zot repons. E nou ava mon krwar nou'n pare pou termin sa sesyon nou a repas dan Lasanble pou nou ferm sesyon e *adjourn*. Onorab Georges ou'n lev lanmen ou.

HON BERNARD GEORGES

Wi Mr Speaker. Mr Speaker mon pe demann mwan si nou annan en Mosyon pou *Supplementary Appropriation* ki sorti dan travay i nou'n fer ozordi. E mon ti anvi zis ou gidans ek gidans bann manm eski nou anvi pran sa en lot

zour oubyen eski etandonnen ki nou fek pas lo tou kontenir sa Mosyon, nou pas li vitman la apre midi?

Me *obviously* mon pa oule *curtail* deba. Mon pe zis demann mon lekor, eski pou annan nesesite pou annan en deba, etandonnen ki nou'n pas ase longman lo sa sistenm. Mersi.

MR SPEAKER

Onorab mon pa pou kapab, sorry permet mwan. *Sorry* mon pa pou kapab diferan posibilite pou deba si dimoun i lev lanmen, e sa pou depans lo sa ki ou dir. Nou pa konnen ki mannyer ou Mosyon pou ganny prezante, ki mannyer i pou soz.

So mon krwar mon pou prefere les sa pou *Order Paper* en lot zour, e nou a met li semenn prosenn e permet mwan klarifye en pti kou prosedir. Eski delegasyon Minis i bezwen la pou Mosyon? I pa bezwen, dan sa ka Minis nou pou kapab *dispense* avek ou. Onorab Pillay ou lo sa pwen? Silvouple wi.

HON SEBASTIEN PILLAY

Wi Mr Chairman. Mon pe siport ou pozisyon, aköz i enportan ki Manm Lasanble nou vini nou vin fer deba lo bann size ki vin lo Lasanble e mon krwar i byen

ki ou'n dir nou vin travay pou nou fer deba lo la.

MR SPEAKER

Mersi. Mersi bon, nou'n pare prezan pou *adjourn*. Onorab Georges wi?

HON BERNARD GEORGES

Mr Speaker mon pe zis demann ou akòz ki fodre Onorab *Leader* Lopozisyon i ganny dernyen parol toultan?

MR SPEAKER

Mon ti krwar i pou annan en pwen. Onorab Georges mon ti krwar i pou annan en pwen lo prosedir ki nou pe swiv, ki i kapab eklersi ki mannyer nou devret ale. Me mon krwar nou'n arive nou'n *settle* sa size. Mersi nou ava *adjourn*.

(ADJOURNMENT)